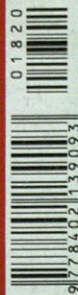

Dionisio Txoperena: "Amerikan ere ardiei euskaraz egiten diet"

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

Cristobal Balenciaga

JOSTUNEN PATROIA

Joseba Permach

"Umiltasun handiagoarekin aritu behar dugu"

baiona 559 257 609

bilbo 944 159 512

donostia 943 327 172

gasteiz 945 261 220

iruñea 948 220 213

cursos
cours

euskara ikastaroak

www.aeknet.net

barnetegiak
trinkoak

Diseinua: antza S.A.L.

■ Joseba Permach: "Umiltasun handiagoarekin aritu behar dugu" 9

■ Gescartera, udako eskandalu politikoko finantzarioa 12

■ Balenciaga: Ehunen arkitektoa 32

■ Joseba Apaolaza: "Aktore soil izateari uztea da orain nire erronka" 41

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Joseba Permach. Xabier Letona	9

EKONOMIA

Gescartera, udako eskandalu politikoko finantzarioa. Daniel Udalaiz	12
---	----

EUSKARA

Toponimia, berreskuratu beharreko ondarea. Asier Bidart	16
---	----

GIZARTEA

Ni ez noa klasera. Onintza Enbeita	18
Elkarrizketa: Dionisio Txoperena. Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	23

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	30
Balenciaga: Ehunen arkitektoa. Nagore Irazustabarrena	32
Elkarrizketa: Joseba Apaolaza. Ainara Gurrutxaga	41
Orain dela 30 urte Pilar Iparragirre	44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denborapasak	55

IRITZIAK

Politika: J.M. Ariznabarreta Zubero	8
Kultura: Josu Amezaga	29
Azkena: Jose Ignazio Ansorena	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 LEHENDAKARIA: Joxe Mari Irazusta
 ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
 Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
 Erredakzioa: Katixa Garate, Nagore
 Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun
 Jauregi, Xabier Letona.
 Maketazioa: Berdaitz Goia.
 Administrazioa: Marijo Aierza.
 Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
 Hedapena: Ixabel Bereziartua.
 Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Sorluze, Bego Zuza.
 Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak:
 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48
 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.
 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxe: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44,
 3.eskuina. 31001 Iruñea.
 Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:
 Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com
 WEB ORRIALDEA
 www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
 ISSN: 0213-909X.
 BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
 INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

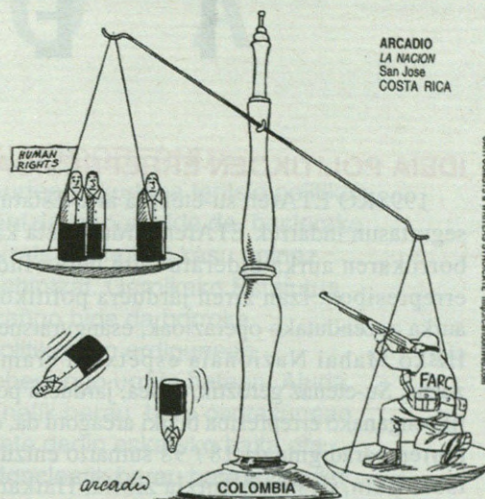
Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .16.400 pta./98,57 euro
 Ipar Euskal Herria . . .780 lib./118,92 euro
 Espainia16.400 pta./98,57 euro
 Beste atzerriak21.100 pta./126,81 euro
 Airez33.000 pta./198,33 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldeko partaidea da

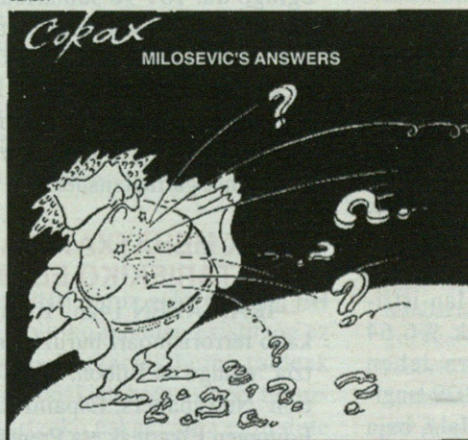
Arcadio, Costa Ricako "La Nación" egunkarian

Goian: Giza eskubideak.

Corax, Serbiako "Vreme" egunkarian

CORAX
 VREME
 Belgrade
 SERBIA

Goian:
 Milosevic-en
 erantzunak.

Hiruko Txikian

FRAGA

Iribarne. Nagusiaren agindura leial.
 Morroien nagusi. Ugazabaren isa-
 tsa tenteari berea dantzatzan
 maisu. Morroiei berena dantzarazten
 diena berak nahi unetan berak nahi
 erritmoan. Horretan katedraduna.
 Profesionala oso. Frankoren kumeak,
 frankismoari zor dio bere kalitatea,
 isorik gabea. Eta frankismoaren ondo-
 ren edo frankista gutti ezagutzen
 dugun bezalaxe -non sartuta bizi izan
 da hainbeste demokrata?- nago On
 Manuelen ondoren demokrata gutti
 geldituko dela Galizian. Izan ere,
 Estatua eremu zabalegia zitzaion
 frankismoaren zaintzaile bikain honi,

eta Galizian aurkitu zuen bere neurri-
 ko feudoa. Bere El Ferroleko nagusia
 bezala, albaiteoak -barka doktoreak-
 dituzte zaintzaile leialak, bere artrosi
 organikoak estali eta normaltzat aur-
 kezteko agiriak sinatuko diotenak. Hil
 ondoan ukatuko dutenak noski. Dago-
 eneko ingurua buztan dantzaridun ler-
 detsu profesionalaz lepo egina du,
 berak utzi hondar-mondarretan lerdea
 dariela murruskatzen direnak, hedabi-
 deetan demokrazia baketsuaren zerbi-
 tzaritzat agertzen zaizkigunak. Eta
 abeldi honetan, zakur leialak nagusi.
 Manuel Fraga Iribarne ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

LANERA

Udako oporraldiaren ostean, heldu da euskal langile gehienentzat lane-
ra bueltatzeko garaia. Ondo legoke gizarte eta enpresa agente guztiei gogoraraztea, beharrez-
koa dela bai enpresa bakoitzeko lan baldintzak hobetzen joatea, bai lane-
ko prebentzio eta segurtasun neurriak areagotzea, lan istripu eta gaixotasun berriak saihesteko. Urtearen lehen hiruhilekoan 70 langile hil ziren Hego Euskal Herriko enprestan. Alegia, hiru egunetik behin euskal langile bat hiltzen da lanean. Baja eragiten duten lan-istripuen kopuruak %6,64 egin zuen gora lehen sei hilekoan, 39.029 langileri eraginez. Hala, baja eragiten duten 213 istripu gertatzen dira egunero. Abuztuan, opor garai ofizialean, bost langile hil ziren gutxienez lanean Hego Euskal Herrian. Prekarietatea, lan ezegonkortasuna, esperientzia falta, prebentzio neurri eza, enpresaren eta sindikatuen prebentzioaren kontrol eza eta Lan ikuskaritzaren hutsunea dira, besteak beste, gaitz honen arrazoiak. Guztiei -enpresei, administrazioei, sindikatuiei eta langileei- dagokie hau desagertzeko erantzukizuna.

◆ DANIEL UDALAITZ

IDEIA POLITIKOEN ERREPRESIOA

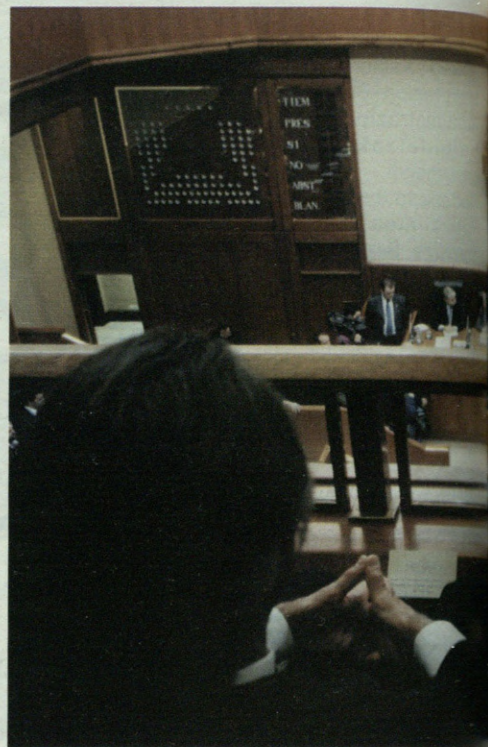
1998KO ETAre su-etenera arte Estatuko segurtasun indarrek ETAre jarduera eta kale borrokaren aurka bideratu dute beren indar errepresiboa. Izan ziren jarduera politikoen aurka zuzendutako operazioak, esanguratsuen HBko Mahai Nazionala espetxera eraman zuena. Su-etenaz geroztik, orde, jarduera politikoen aurka errepresioa biziki areagotu da, eta horren paradigma da 18 / 98 sumario entzutea. Ekin, desobedientzia zibila, Haikaren legez kanpo jarri izana... Estatuak jadanik ez bide du aski biolentzia erabiltzen dutenen aurka jotzearekin, eta ezker abertzalearen inguruan ari den esparru politikoen aurka ere gogor egingo du. 18 / 98 sumarioaren Ekin atalean jadanik 31 pertsona auziperatuta daude, eta seinale guztien arabera Estatua kopuru hori gizentzeko asmotan dago aurrerantzean ere. Errepresio kontuetan behintzat jokamolde hori izango bide da su-etenaren aurreko eta osteko desberdintasunik garrantzitsuenak.

ETA-K MEHATXATUTAKO KAZETARIEKIKO ELKARTASUNA

IRAILAREN 14an "Komunikabideen aurkako terrorismoari buruzko mundu konferentzia" egingo da Bilbon. WANek (World Association of Newspapers, Espainiako Egunkarietako Editoreen Elkarteak eta Prentsa Elkartearen Federazioak antolatuko dute ekitaldia. Romano Prodi Europako Batasunako Europako Batzordeko lehendakariak egingo du hasiera hitzaldia eta bukaerakoa, aldiz, Correko Taldeko kontseilari ordezkari Jose Maria Bergaretxe eta Juan Jose Ibarretxe lehendakariaren esku izango da.

AZNAR SOZIALISTEI ERASOAN

JOSE Maria Aznar Espainiako Gobernuak lehendakariak, PPren kurto politikoiari hasiera emanez, sozialisten aurkako kritika gogorra egin ditu, batez ere Espainiaren ideia ez dezate-

la arriskuan jarri oharatzen. Zergatik orain halakorik eta horren tinko? Agian hala dagokiolako, baina agian PSOEek udazkenean beren ildo politikoa aztertzeke egingo duten kongresuari begira. Zapateroren alderdia PPtik aldentu beharrean dago eta horretarako federalismoaren diskurtsoan sakontzea aukera ederra izan daiteke. Euskal Herriko egoerak ere horretarako tartea ematen die eta aipatu kongresua izan liteke apurka aldentzearekin batera aukera ezinhobea. Aznar horren jakitun da eta sozialistak eraso defentsari ekin dio.

17.000 MILIOI PEZETA CORREO TALDEAREN ZABALKUNDERAKO

CORREO Taldeak 17.000 pezetako (680 milioi libera) hiru urteko maila sinatu du

B A H E A

- Arnaldo Otegi, Batasunako leedunak Radio Euskadin: "Madril gai balitz esateko Araba, Gipuzkoa, Bizkaia eta Nafarroa beren buruaren jabe direla eta, hortaz, beren etorkizunaz eta Estatuarekiko eta beraiekiko harremanei buruz modu askean eta trabarik gabe erabaki dezaketela, horrekin Irlandan zabaldu zen moduko prozesua zabalduko luke".
- Ure Comas kazetari katalana aske utzi ondoren Manuel Cuyas i Gibert, "El Punt"eko zuzendariak (Maresmeko edizioa) 'Gara'ri esandakoa: "Kazetaritzaz bakarrik arituz,

egiten ari diren zabalkunde proiektuak finantzatzeko. Estatuko 10 bankurekin sinatu da mailegua, besteak beste BBVA, BBK eta Banco Guipuzcoano. Horrez gain, atzerriko hiru ere badira operazioan: Banca Nazionale de Lavoro, Barclays Bank eta Banca di Roma. Duela hila-bete batzuk, burtsan ekiteko une egokiagoetara itxarongo zuela iragarri zuen Correo Taldeak, eta mailegu hau erabaki haren ondorio da.

INKESTA BITXIA NAFARROAN

IRAILEAN zehar egitekoa da 2003an izango diren foru eta udal hauteskundeetako Nafarroako Legebiltzarrak enkargatutako lehen inkesta. Inkestarako boto asmoaren inguruko galderetan, ordea, ez da galdetzen hiru indar talde politikori buruz: Batasuna, Batzarre eta

AUTOGOBERNUA

Aurtengo kurtsoa tentsio politikoz jantzia izango bide da, hasierako urrats eta hotsei kasu eginez behintzat. Gernikako Estatutua izango bide da borroka politikoaren erdigunean lehenengo urrats batean, Ajuria Enetik berau bere osotasunean bete dadin eskatuko baita eta Moncloatik berau bete ez dadin ahalegin guztiak egingo dituztelako. EAJ eta EAK, dena den, geldo baina sendo burujabetzarantzko bidean aurrera egiteko asmoa agertu dute. Batasunak ere bere jarduna burujabetzan oinarrituko duela iragarri du. Ibarretzek jakinarazi duenez, Eusko Legebiltzarra izango da eztabaida honen guztiaren gun zentrala.

Aralar eta, aldiz, EHri buruz galdetzen da, EH gaur egun talde politiko moduan existitzen ez denean. Aralar eta Batzarrek beren taldeak inkestatuei egingo zaizkien boto asmoei buruzko galderetan sartzeko eskakizuna egin dute foru legebiltzarrean.

2011-KO AUTODETERMINAZIO ERREFERENDUMA

PRESOAK eta autodeterminazioaren aldeko Zuzen Ekintza Taldeak bere lehenengo ekintza egin zuen Tuterako A-15eko peajeetan 2011. urtean Euskal Herrian egiten ari zen autodeterminazio erreferendumen antzezlan eginez. Ekintzaileak zaintze lanetan ari ziren NBEko kasko urdinak ziren eta Guardia Zibilak hauetako hiru atxilotu egin zituen.

■ Javier Balza.

IZPIAK

Javier Balza Barne Sailburua eta Jose Felix Basoabal Bizkaiko Diputazioaren Herri Lan eta Garraio diputatuaren arteko lan taldeen harremana ez da ona eta honek bere eragina du Bizkaiko trafikoa arazoei behar bezalako erantzuna emateko. Bien arteko deskoordinazioak direla eta, Bizkaiko diputazioak Barne Sailari bizkarreratzen dio azken urteetan A-8 autopistaren izandako istripu kopuruaren gorakada, besteak beste radarren mantenua Barne Sailaren menpe dagoelako eta Basozabalen taldetik hauek ez daudela behar legez sumatzen delako.

Carlos Iturgaitz EAEko PPko lehendakariak EAEko eskoletako testu liburuen edukien kritikatu du, batez ere geografia eta historia arloetan "errealitatea desitxuratzen dutelako". Hezkuntza eskumenen arabera, edukia erabakitzea erdibanatua dago administrazio zentrala eta autonomikoaren artean.

■ Carlos Iturgaitz.

nire buruari galdetzen diot ea zer erakusten den kazetaritza fakultateetan, 'hiruki alde-rantzikatua' egiten bakarrik erakusten ote den. Kontu izan behar da horren gai korapilatsuekin. Baina herrialdearen arazoa dela uste dut, frankismoaren tik ugari dago oraindik eta jende askok zera pentsatzen du: atxilotu badute zerbait egingo zuen".

• Juan Mari Juaristi, EAJko Gipuzku Buru Batzarreko lehendakaria: "Gauza bat argi dago: Ertzaintza da euskal herritarrek sortu eta defendatzen duten polizia bakarra. Gainerakoak soberan dira".

Negoiazio kolektiborako esparru propioa, osagarri nagusietako bat da

Euskal Herrian bi bide politiko nagusiren arteko borroka dago lehia bizian mementu honetan: Espainiako nahiz Frantziako estatuak inposatzen diguten marko juridiko politikoaren sostengurako tresna den autonomismoa, alde batetik, eta, burujabetzaren bidea, bestetik. Madrilen argi ikusten dute hau, eta gainera, abertzale eta progresistok bat eginik, Estatuarekiko konfrontazio politikoaren bidetik indar metaketa bat gauzatu eta gehiengo soziala biltzeko izan dezakegun gaitasunaren beldur dira.

Badakite, benetako egoera demokratiko batean, lehia burujabetzaren aldera eramateko aukera handiak ditugula. Are gehiago, Lizarra-Garaziko Akordioak suposatu zuen "saio politikoaren" inguruan sortutako indar bilketa eta ilusioaren ondoren. Horrexegatik ari dira ahalik eta gogorren eta lasterren jokatzeko Euskal Herriaren nazio eraikuntzarako funtsezkoak diren oinarriak deuseztatu edota sabotatzeko. Eraso honen barnean ulertu behar dugu Partidu Popularreko (PP) Gobernuak martxan jarri duen negoziazio kolektiboaren erreforma prozesua ere. Baina, euskal gizartea ez da jabetu oraindik, nire ustez, duen dimentsio politikoaz.

LANGILE abertzaleontzat erreforma honek eraso bikoitza dakar. Bata, eraso sozial ultraliberala: negoziazio kolektiboari gaur egun duen arau juridiko maila kendu eta kontratu arrunta bilakatu, eta, horren ondorioz, "ultraaktibitate" izenez ezagutzen den konbenioen luzapen automatikoari bukaera eman; lan harremanen indibidualizazioa hitzarmen kolektiboari gailendu; negoziazio kolektiboaren aplikazioaren "malgutzea", eta abar. Hots, enpresariaren interes esplotatzaileetara goitik behera egokitzea, langile mugimenduak mende osoan zehar lortutako lan-eskubideak kolpean hankaz gora jarritz. Bestea, burujabetzaren aurkako eraso: negoziazio esparruak aldatu nahi dituzte, herrialde eta komunitate autonomoetakoak desagerraraziz eta Estatuakoa inposatuz.

Sindikalgintza abertzaleak lan harremanetarako euskal

esparrua planteatzen du nazio eraikuntzarako zutabe garrantzitsutzat, eta bere aldeko borroka estrategikotzat hartzen du burujabetzaren bidean egin dezakeen funtsezko aportazioaren heinean. Eta, esparru horren barnean, negoziazio kolektiborako esparru propioa da, hain zuzen ere, osagarri nagusietariko bat. Sindikalgintza abertzalearen estrategia, geure negoziazio gune desberdinak sendotu eta, horietan oinarrituz, Euskal Herria bere lurralde osotasunean hartzen duten negoziazio esparruetarako trantsitua bultzatzean datza, eta erreformak era zuzenean erasotzen du estrategia hori.

ALBERTO ELOSEGI

J. M. Ariznabarreta Zubero
LAB sindikatuko Komunikazio Idazkaria

"Gasteizko Gobernuak, kapitala eta burgesia ikutzen dituzten gaietan, berehala erreakzionatzen du, baina euskal langileriaren eta Euskal Herriaren burujabetzaren aurkako tamaina honetako eraso baten aurrean txintik ere ez!"

Areago gainera, non daude euskal instituzioak eta enpresariak? Iruñeako Gobernutik ezin espero Madrilekin bat egite besterik, baina, zer dela eta Gasteizekoaren isiltasuna? Kapitala eta burgesia ikutzen dituzten gaietan -fiskalitate, Kontzertu Ekonomikoa...- berehala erreakzionatzen dute, baina euskal langileriaren eta Euskal Herriaren burujabetzaren aurkako tamaina honetako eraso baten aurrean, txintik ere ez! Eta, euskal enpresariak? Ez zaie lan harremanetarako euskal esparrurik interesatzen, agian. Ba, ez daitezela gero gure herriaren etorkizunaren eraikitzaile gisan hitz egiten etorri. Langile abertzaleongana ez, behintzat ●

Batasunako Mahai Nazionalaren koordinatzailea da Joseba Permach, lehenago HBkoaren koordinatzailea zen bezala. 32 urte ditu, donostiarra da izatez eta Zarautzen bizi da. Bigarrenkoz familia izan du duela bi hilabete. Lehenago zinegotzia izan zen Donostian.

"UMILTASUN HANDIAGOAREKIN ARITU BEHAR DUGU"

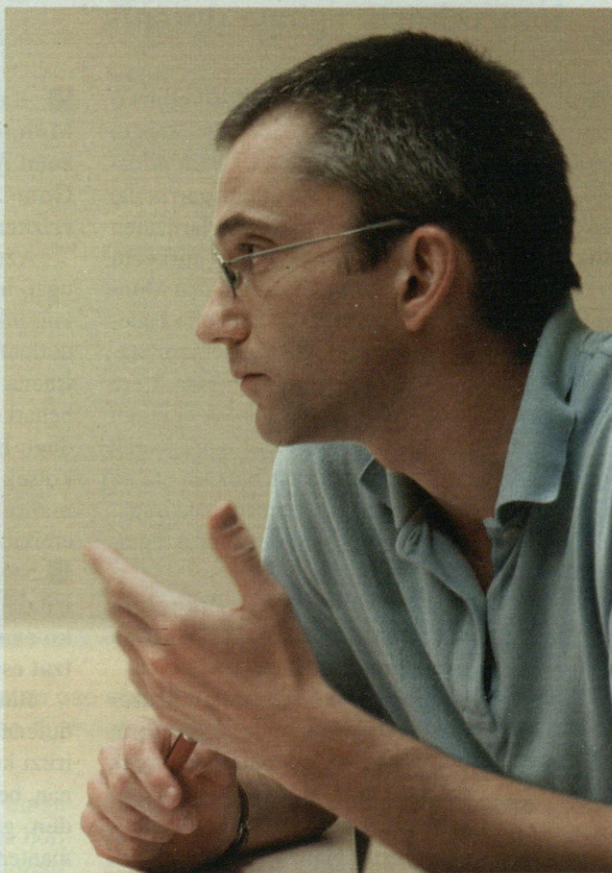
EAJ eta EAren politika PPrenarekin parekatu duzue. Zertan dira parekagarriak alderdien politikak?

Maiatzeko hauteskundeetan aurretik EAJk eta EAK gogor kritikatu zituzten PP eta Mayor Oreja, azken finean bizi dugun gatazkatik ateratzeko haiek barneratua duten eredu errepresiboa. Orain, ordea, hauteskundeetan oso emaitza onak lortu dituztenean eta dagoen gehiengo abertzaleak 98ko egoerara itzultzea ahalbideratzen duenean, orain EAJk errepresioaren ereduari heltzen dio, bai hitzez bai ekintzez. Hor kokatzen ditugu azken asteotan izan diren Ertzaintzaren atxiloketak eta Lege Antiterroristaren erabilpena batetik eta, bestetik, Batasunak bere kale agerpenak egiteko ezarritako debekuak.

■ **Atxiloketei dagokienez, esan nahi duzu Ertzaintzak ez lukeela atxiloketarik egin behar?**

Hor EAJk Ertzaintzarekin egin nahi izan duena dago, polizia integrala egin nahi izan du eta horrek enfrentamendu maila hori dakar. Baina, gainera, jauzi kualitatiboa ematen ari dira, jarduera politikoan ari direnen aurka joz, eta Ertzaintzak guztien aurka egiten du. Horregatik, egoera honen aurrean guk Lizarra-Garaziko akordioak ekarri zuen egoera antzeko batera abiatzeko eskua luzatu diogu, baina EAJk uko egin dio horri.

■ **Zurekin egindako azken elkarrizketan (99ko abenduan), EAJ, EA eta**

DANI BLANCO

■ **"ANV iritzi korrante gisa gera zitekeen Batasunan, bere alderdi izaera galdu gabe".**

ABko zuzendaritzekin konfiantza maila handia zegoela esan zenuen. Bala dago harremanik gaur egun? Konfiantzazkoa da?

98aren aurretik ere jadanik konfiantzazko harremana genuen zuzendaritza horiekin. Lizarra-Garaziko akordioa sinatu zenean eta Udalbiltza abiarazi guk uste genuen zintzo ari zirela, nazio erakuntzari dagokionez luzera begira eta ez unean uneko proposamenekin, eta gataz-

kari ere benetako irtenbide bat eman nahi zitzaiola. Baina azken hilabeteetan atzera egin dute EAJk eta EAK, eta argi ikus daiteke hauteskundeetan aurretik PSOetik eta nagusiki PPTik jasandako presioak eraginkorrak izan direla. Lehen gatazkaren irtenbidea elkarrizketaren bidetik etorriko zela azpimarratzen zuten eta orain oso bestela ari dira jokatzeko. Gaur egun oso harreman urriak ditugu EAJ eta EAekin; ABekin, aldiz, harreman handia dugu.

■ **Eta gaur egun, zein baldintza beharko lirateke konfiantza hori berresteko?**

Bada borondatea, 1998ko akordioan aurretik bazegoen borondate hori, gaur egun EAJk eta EAK ez dutena.

■ **Ez diezu borondaterik ikusten, baina 600.000 pertsonen nolabaiteko konfiantza izan dute bi alderdi horietan azken hauteskundeetan.**

Dagoeneko azaldu izan dugun eran, arrazoi ugari dago boto eskuratzeko horretan. PP eta Mayor Oreja 36ko garaileen oinordekoak dira eta nagusiki

haien beldur zirelako jaso dituzte bozkek EAJk eta EAK. Bestetik, ezker abertzalearen zenbait ekimen ez dira ondo ulertu eta guk akatsa izan dugu horiek azaltzerakoan. Guk egindako balorazio autokritikoan aipatu genuen zuzenketa sakonak egin behar genituela eta orain lan handia dugu alde horretatik.

■ **Eta zein eremutan, ideietan, jokamoldetan... egin behar dira zuzenketa horiek?**

Orain ari gara hori lantzen eta zehazten, eta horiez aritzea aurreratzea litzateke; hor dago, adibidez, Gasteizko Legebiltzarrean izan dugun jarduera eta, esan bezala, birbideratu beharko duguna. Oro har, dena den, kasu batzuetan jendeak gurekiko konfiantza galdu du eta gu ere temati ibili gara gurean murgildurik, esaten zitzaigunari sarritan kasu gehiegirik egin gabe. Jendearen konfiantza hori berreskuratzea da gure lehentasuna, hori baita gure altxor historikoa.

■ **Udazkenerako hor dago Elkarriren bake konferentzia. Parte hartuko al duzue?**

Ezin dut ezer aurreratu, hori gure militantziarekin erabaki beharko dugu eta. Erakunde berria gara, baina gure historia ere badugu, eta horri begiratuta beti egon gara hitz egin eta eztabaidatzeko prest. Edozein modutan, estatueta ordezkaritzek parte hartzen ez duten edozein forotik nekez etor daiteke konponbiderik.

■ **Autodeterminazioaren gaia dabil dantzan azken asteotan. Batasunak ondo ikusiko al luke legealdi honetan eskubide horri buruzko kontsulta bat egitea?**

Autodeterminazio eskubidea lehenbailehen egikaritu, praktikan jarri behar dugu. Eztabaida, alabaina, ez da ondo planteatzen ari. Autodeterminazioari

buruzko nazioarteko araudia eta beste kasu batzuk aztertuta, eskubide hori herriei dagokiela ikusten dugu, eta Euskal Herria zazpi herrialdez osatutako herria da. Abertzale guztiok hausnartu beharko genuke estatuek eskubide hori Euskal Herri osoari aitortzea aitor diezaioaten egin beharko genukeenaz.

■ **Beraz, ona ala txarra litzateke halako kontsulta bat EAEn bakarrik egitea?**

□ **“Ez dugu uste EAJk eta EAK autodeterminazio eskubidearen inguruko inolako kontsultarik egingo dutenik”**

Hori momentuan aztertu beharko litzateke, unean uneko egoeraren arabera desberdina izan daiteke eta. Orain pilota selekzioaren kasua oso adierazgarria da, Euskal Pilota Federazioak -Jaurlaritzaren babesa duena- ezin izango du aurkeztu Iruñean datorren urtean egingo den Munduko Pilota Txapelketara, Estatuko Federaziotik aldegin zuelako. Gainera, pilotari nafar, zuberotar zein lapurtarrek ere ezin dute parte hartu. Halakoak eragiten dituen egoera honen aurrean, gure joerak beti egin beharko lukete batzera eta ez zatitzera. Horrez gain -gainera hala iragarri dute-, ez dugu uste kontsultarik egingo dutenik.

■ **Ezker abertzalea indartuta ala ahulduta aterata da Batasuna prozesutik?**

Gauza asko falta zaigu lortzeko. Batzuk kanpoan geratu dira, bai pertsonak eta baita sektoreak ere eta, beraz, alde horretatik Batasuna prozesuak ez ditu bere helburuak lortu. Gauza positiboak ere izan dira: esate batera, lehenbiziz erakunde nazionala egin da. Hala, ber, zazpi herrialdeetan eztabaida politikoa izateko aukera egon da eta hori ere positiboa da. Hasitakoa ez dela amaitu esango nuke eta, hortaz, alde negatiboak nola konpondu behar diren aztertu behar dugu.

■ **Zuk halakorik espero al zenuen prozesua abian jarri zenean?**

Gehiago espero nuen, baina egoera politikoak izugarri baldintzatu du prozesua, 98an beste bal-

dintza politiko batzuk ziren. Gurekin batera egon beharko luketenak ez dira, baina prozesuak aurrera jarraitzen du.

■ **Aurrera jarraitzen du abstraktuan, hau da ateak zabalik uzten dituzuelako, edo mekanismo zehatzak jarriko dituzue?**

Mekanismo zehatzekin, baina hori datozen hilabeteetan gure militanteekin landuko dugu eta orduan zehaztuko da. Kanpoan geratu den jendea ere oso desberdina da. Batzuekin, adibidez, ez dugu lortu desberdintasun txiki batzuk gainditzea, eta beste batzuekin, aldiz, zatiketa doinuaren aritua gara.

■ **Ezker abertzalean Altsasuko Mahaiaren gisakoa behar zela esan zuen ANVko idazkari nagusi Antxon Gomezek ARGIAri emandako elkarrizketa batean.**

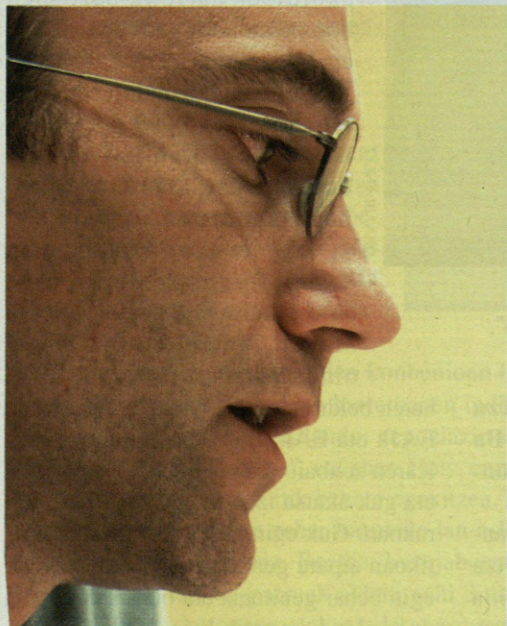
Azterketa historikoetan kontraesan ugari topa daiteke eta atzera begiratzekotan, nik azpimarratuko nuke ezker abertzalean militantea izan dela garrantzitsuena, eta aurrerantzean ere horrela izan beharko lukeela. Guk hori egin nahi izan dugu Batasunean: pentsaera desberdineko sektoreak eta militanteak elkarrekin mantenduko lituzkeen gune orekatua eraikitzea.

■ **Sektoreek ateak zabalik zituzten iritzi korrante gisa, baina alderdiendako ez omen zegoen lekurik, ANVrentzat esaterako.**

Baina hori da prozesuan parte hartu dutenek erabaki dutena. Hala ere, ANV iritzi korrante gisa gera zitekeen Batasunan, bere alderdi izaera galdu gabe. Denen, guk lehentasunezko harremanak mantenduko ditugu ANVrekin.

■ **Zein mezu igorriko zenieke Aralar, ANV, Zutik, Batzarre eta Batasunatik kanpo geratu diren pertsona independentei?**

□ **“Batzuk kanpoan geratu dira, bai pertsonak eta baita sektoreak ere eta, beraz, alde horretatik Batasuna prozesuak ez ditu bere helburuak lortu”**

DANI BLANCO

■ **“Estatueta ordezkaritzek parte hartzen ez duten edozein forotik nekez etor daiteke konponbiderik”.**

DANI BLANCO

■ “EAJk eta EAK hauteskundeetan oso emaitza onak lortu dituztenean eta dagoen gehiengo abertzaleak 98ko egoerara itzultzea ahalbideratzen duenean, orain EAJk errepresioaren ereduari heltzen dio”.

Batasuna prozesuak ez duela eman denok nahiko genukeen emaitza eta hori konpontzeak aurrera begira denon borondatea eskatzen duela.

■ 99ko abenduan egindako elkarrizketa hartan zenionez, Euskal Herri

□ **“Kasu batzuetan jendeak gurekiko konfiantza galdu du; temati ibili gara gurean murgildurik, esaten zitzaigunari sarritan kasu gehiegirik egin gabe”**

mailako legebiltzar eratzailea osatzea zen burujabetza prozesuan aurrera egiteko modurik egokiena. Gaur egun ere berdin pentsatzen duzu?

Baldintza politikoak aldatu dira eta horrek jarduera politikoan ere eragina du, zein errealitatean gauden ere aztertu behar dugu eta. Hala ere, guk orduan esandakoa ez zela ulertu uste dut, guk ez genuen gure proposamena inposatu nahi, guk batez ere gai horretaz eztabaida zedin nahi genuen, beste alderdi eta agenteek ere gaiari buruzko beren ekarpenak egitea. Nazio mailako ikuspegi hori beharrezkoa zen orduan eta gaur egun ere bai; garai hartan instituzio nazionalak aldarrikatzen genituen, eta orain ere bai. Zorionez, Udalbiltza hor

dago zeregin hori aurrera ateratzeko eta hor erronka izugarria dugu guztiok.

■ **Sarritan diozue zuek esandakoa ez dela ulertu, akaso ez duzue zeuon burua ondo azaldu, baina akaso ondo ulertzen zaizue baina proposamenekiko desadostasuna dago.**

Beharbada orain ere ez naiz ondo azaltzen. Gure mezua ulertu ez dela esaten dugunean, batez ere mezu hartzailea eta gure arteko urruntasuna adierazi nahi dugu eta agian gauzak gaizki egin ditugu. Horrexegatik da horren garrantzitsua guretzat baseekin asko hitz egitea. Hauteskunde hauekin oso barneratua dugu askoz umiltasun handiagoarekin jokatu behar dugula ●

◆ XABIER LETONA

2.000 aurreztaileri 18.000 milioi pezetako iruzurra egin dien Gescartera balore agentziaren kasuak botere politikoaren gune garrantzitsuei eragin die, PPren gobernua barne. Bere erantzukizunak Espainiako Parlamentuan eratzekoa den ikerketa batzordean argitu beharko dira.

UDAKO ESKANDALU POLITIKO FINANTZARIOA

■ Gescartera balore agentziak kaltetutako hainbat pertsona.

Helbidea Madrilén duen Gescartera balore agentziak inbertsio egile txiki ugariaren diruekin batera, Armada, Eliza eta GKE handiak bezalako erakunde sentikorren diruak biltzen zituen, agentzia kontrolatzen zutenak PPren gobernuaren ingurune hurbilekoak zirela pentsatzeak ematen zien ustezko segurtasunak eraginda. Agentzia horrek 2.000 aurreztaileren 18.000 milioi (720 milioi libera) pezetatik gora desagerrarazi ditu. Diru hori jarri zuten gehienak inbertitzaile partikular txikiak ziren, agindu zitzaizkien errentagarritasun liluragarriek erakarrita, hau da, zentzu pixka bat duen inolako agentziak eskaini ezinezko errentagarritasunek itsututa. Gainera, diru beltzez osatutako milaka milioi pezeta jarri dira jokoan, zerga paradisuen bitartez. Gobernuaren eta PPren inguruko jendea dago kontu honetan sarturik, eta horregatik

PPren gobernuko eskandalu politikoa eta finantzarioa bihurtu da dagoeneko. Hil honetan ikerketa batzorde bat osatzekoa da Espainiako Parlamentuan, hasiera batean gobernuak aurkako jarrera hartu bazuen ere.

Eskandalu honen ondorioz dimisio bat izan da, Ogasuneko Estatuko idazkari Enrique Gimenez Reynarena. Bere arreba zen Gescarterako lehendakaria, eta beste bi anaiak besteen aurrezkiak inbertitzen zituzten bertan. Baina ezagutzen ari garenaren arabera, pentsa genezake eskandalu honen inguruko gorabeharak eta ondorioak ezagutzen hasi besterik ez dugula egin oraindik. PPko pertsonen eskutan dauden erakunde ugari izan dezake, egitez edo ez-egitez, nolabaiteko zerikusia eskandalu honekin: Ekonomiko Ministerioak, Rato buru duelarik; Ogasunaren Ministerioak, Montoro buru duelarik; Defentsa Ministerioak, Trillo

buru duelarik; Baloreen Merkatuko Batzorde Nazionalak (CNMV); Zergelak buruzko Agentziak.

Oraingoz pertsona bakarra dago atxiloturik: Antonio Camacho, Gescarterako arduradun exekutibo gorena.

BOTERE POLITIKOAREN HURBILEKO INBERTITZAILEAK. Gescarteran ez zuten errentagarritasun liluragarriek itsuturiko inbertitzaile txikiak soilik inbertitzen, aldiz, boteretik oso hurbil zeuden hainbat inbertitzaile "instituzionalek" ere kapital handiak zituzten bertan jarriak: Armadak, Elizak, sozietate publikoak, ONCEK, GKE garrantzitsuek eta abar. Beren konfiantza eta diruak sozietate honen esku jarri bazituzten hark eskaintako errentagarritasun handiak (%10etik gora) erakarrita izango zen, baina baita ere haren buru zeudenak PPko goi karguekin zuten lotura estuak emandako konfiantzagatik ere. Horregatik, eskandalu honen eraginpean dauden inbertsio egileen kopuru garrantzitsu bat PPren ingurune hurbileko pertsonak eta erakundeak dira.

■ Enrique Gimenez Reyna.

■ Iruzurrean ez erortzeko arau batzuk

Bi mila aurreztaileren 18.000 milioi pezeta desagerrarazi dituen Gescarteraren iruzur honen moduko eskandaluak gertatzen direnean, bere aurrezkiak han eta hemen hainbat finantza erakundetan jarriak dituen hiritarra errezelotan hasten da, konfiantza galtzen du burtsako bitartekariengan, eta bere aurrezkiek sortzen dioten kezka areagotu egiten da. Gescartera bezalako kasu gehiago ez gertatzeko, oso komenigarria da zenbait arau kontutan hartzea. Dagoeneko, ARGIA aldizkari honetan bertan eskaini izan ditugu honelako gomendioak, delako "finantza txiringito" horiei buruz eta hainbeste euskal aurreztaileri, batez ere arabarrei, kalteak eragin zizkion AVA (Balore Aholkularia) agentziaren iruzurrari buruz aritu ginenean.

EZ ZAITEZ EDOZEIN AGENTZIAZ FIDATU. Ez zaitez fidatu zure aurrezkiei errentagarritasuna ateratzeko eskaintza egiten dizun edozein agentziaz. Egia da, Gescarteraren kasuan bezala, Baloreen Merkatuko Batzorde Nazionalean erregistratutako sozietateen artean ere badaudela iruzurrak, baina nolahi ere ez da batere komenigarria batzorde horretatik kanpo dauden eta haren ikuskaritzarik ez duten sozietateetan inbertitzea. "Finantza txiringito" ugari daude aurreztaileei inolako bermerik ematen ez dietenak eta legez kanpoko ibilera egiten dutenak. Gaur egun, horrelako sasisozietateek Interneten eta telefonoaren bidez helarazten dituzte beren eskaintzak. Ez itzazu inoiz jarri zure aurrezkiak sozietate horien esku.

EZ ZAITEZ EZ-OHIKO ERRENTAGARRITASUNEZ FIDATU. Ez zaitez fidatu zure aurrezkiuntzako errentagarritasun handi eta apartekoak eskaintzen dizkizutenean. Esate baterako, ez da batere ohikoa %10eko errentagarritasuna ziurtatu ahal izatea,

eskaintzen dizuten finantza produktuak beste agentzietan %4 edo 5eko errentagarritasuna duenean. Berez, merkatuan dabilen errentagarritasuna nabarmen gainditzen duen edozein eskaintza susmagarria izango da. Horregatik, oso ondo jakin beharra dago erosi nahi den produktua nolakoa den eta zein arrisku zureganatzen dituzun. Komeni da zure inbertsioan eragina duten merkatuen

hartzekoak.... iruzurraren bidea hasia izango dute. Gogoan izan behar dugu honelako eskandalu gehienetan, eta hala da Gescarteraren kasuan ere, diru beltzaren presentzia nabarmena sumatzen dela, hau da, iruzurra egin ondoren erreklamatu ezinezkoa den dirua, aldezturik zerga delitu bat aitortzea litza-tekeelako.

ZEHAZTASUN OSOZ INBERTSIOEN JOMUGA EZAGUTU.

Ez zaitez fidatu zure finantza bitartekariak zehaztasun eta argitasun osoz azaltzen ez badizu nora doazen zure inbertsioak, errenta finkoan nahiz aldakorrean. Aurreztaileak, bitartekariak ematen dion informazioari esker, bere inbertsioen bidea ezagutu behar du eta irabazi edo galerak egiaztatu behar ditu bere aktiboen salerosketaren prezioen arabera.

BITARTEKARIAK ESKAIN DEZAKEENA EZAGUTU.

Balore agentzia nahiz finantza bitartekari bat edo beste aukeratu aurretik, oso ondo eta ziur ezagutu behar duzu agentzia edo bitartekari horrek zer eskain diezazukeen eta zer ez, zeren bere eskaintza egiteko ahalmena bere kaudimenez eta kapitalaren menara baita go.

KONTRATUA ONDO IRAKURRI. Finantza bitartekari baten eta bezero baten arteko edozein eragiketa kontratu baten bidez gauzatu behar da. Sinatu aurretik, irakurri ezazu lasaitasun osoz, letra txikiari bere garrantzia emanez. Kontratu horren baldintzek eta ezaugarriek oso argi egon behar dute, eta baita ere bitartekariari aurrezkiak kudeatzeko ematen zaion aginduak.

ZALANTZA EDO SUSMORIK BADUZU EZ SARTU. Bitartekariarekin duzun harremanean zalantzak edo susmoak sortzen baldin bazaizkizu, ez ezazu inolako eragiketarik onartu, bada ez bada ●

DANI BLANCO

■ Diruaren hotsak edonor erakartzen du.

gorabeherei jarraitzea, ustekabeko okerei aurre hartu ahal izateko. Ez iezaiozu inoiz kasurik egin produktu baten iraganeko errentagarritasunean oinarritutako publizitateari, zeren iraganeko irabaziek ez baitute inoiz etorkizuneko irabazirik ziurtatzen.

EZ ZAITEZ ESKAINITAKO ZERGA ABANTAILEZ FIDATU. Ez zaitez fidatu eskaintzen dizkizuten zerga abantailak lege ezarritakoen gainetik daudenean. Legeak hainbat hobari eta kenketa ezartzen ditu zerga arloan finantza produktu jakin batzuetarako. Esparru hori gainditzen dutenak beti izango dira susmagarriak eta errezeloz

Horrela, Gescarterako inbertitzaile handienetakoa Espainiako Polizia Nazionala zen. 28.000 milioi pezeta erabiltzen dituen poliziaren mutualitate batek 1.500 milioi pezeta jarri zituen. Espainiako Armadak 300 milioi erabili zituen, bertako langile zibilen Gizarte Segurantzaren zerbitzuari zegozkienak. Guardia Zibilak ere arriskatu zituen bere diruak sozietate horretan. Guardia Zibilen Umezurtzen aldeko Fundazioak 400 milioi pezeta jarri zituen. Inolako zalantzarik gabe, Guardia Zibilak Gescarterarekiko erakusten zuen konfiantza horren oinarria Jose Gimenez Reyna koronela Gescarterako lehendakari Pilar Gimenez Reynaren anaia izatean datza.

PPren inguruko pertsonen eskutan dauden enpresa publiko batzuk ere arriskatu dituzte beren diruak Gescarteran. Honela, SAESeK, garai batean estatuarena zen Indra enpresari eta Izar ontzigin-tzako talde berriari atxikitako enpresak, 591 milioi pezeta galdu ditu eskandalu honekin. Halaber, Cetarsa enpresa publikoak (Tabako zotzaren Espainiako Konpainia) 150 milioi pezeta arriskatu zituen.

Guztiz deigarri gertatzen da Espainiako Eliza Katolikoak ere diru kopuru handia inbertitu izana sozietate honetan, eta, gainera, bertako inbertsio egilerik handienetako bat izatea. Izan ere, 2.500 milioi pezetatik

gora inbertitu zituen. Honela, Gescarteran inbertitu duten elizaren inguruko erakundeen artean honako hauek aurkitzen dira: Valladolideko apezpikutegia (500 milioi pezeta), Valladolideko La

Valladolideko apezpikuaren lehendakari-ritzapean dagoen Emilio Alvarez Fundazioa, Astorgako apezpikutegia (Leon); Sevillako Salesianoak (80 milioi pezeta).

GKE garrantzitsu batzuk ere erori dira sozietate honen iruzurraren sareetan. Esate baterako, Manos Unidas eta Fundación Banco de Alimentos. Azken honen ohorezko lehendakaria, hain zuzen, Ana Botella da, José María Aznar Espainiako Gobernuaren presidentearen emaztea.

□ Armada, Guardia Zibila, Polizia Nazionaleta Eliza daude Gescarteran dirua sartu zutenen artean

Salleko Anaiak (50 milioi pezeta), probintzi horretako Huelgas Realeseko Monasterioko mojak (3 milioi pezeta),

HOGEI SOZIETATE DESEGINDA 1995AZ GEROZTIK. Espainiako Estatuko Burtsako Iruzuraren aurkako Taldeak 20 sozietate desegin ditu 1995a geroztik, denen artean 50.000 milioi pezetako iruzurra egin ondoren 12.000 pertsona ingururi. Honelako enpresei "finantza txiringito" deitu ohi zaie, eta errentagarritasun oso handiak eskainiz beraganatzen zituzten kapitalak. Desegindako sozietate horietako batek, AVAK (Balore Aholkularia), eragin handia izan zuen Hego Euskal Herrian, Araban bereziki.

Horien aurkako prozesuak betikotu egiten dira epaitegietan, delituak penalak ala zibilak diren eztatidan jarritz. Eta kasurik gehienetan, honelako iruzurren eraginpean erortzen direnak kalte handiekin ateratzen dira.

◆ DANIEL UDALAITZ

XABIER LETONA

■ Guardia Zibila eta ejertzitoak ere dirua jarria zuten Gescarteran.

Euskaldunen literatura euskaldunontzat

1 Lehen amodioa Suedian
Joxemari Iturralde

2 Uxue eta Urtzi
Aitor Arana

3 Iain Zuria
Jose Manuel Etxebarria

4 Nire aita ezin izan nuen salbatu
Iñaki Zubeldia

5 Lau idazluma ahizpak
Iñaki Bernalola

6 Zeruak erori zirenekoa
Joanes Urkixo

7 Benetako lagunen aterbea
Pako Aristi

8 Kartapazioko poemak
Igerasoro

9 Non bizi da Bildur?
Iñaki Frieria

10 Coca-Cola Erdi Aroan

11 Salomondarrak
Pello Esnal

12 Bizitzaren oihanean galdurik
Iñaki Zubeldia

13 Bila nazatela
Fernando Morillo

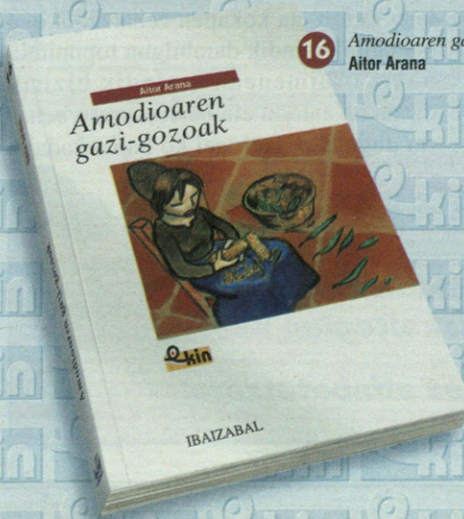
14 A zer gaupasa!
M. A. Mintegi Larrazza

15 Kaliforniako neska
Joxemari Iturralde

16 Amodioaren gazi-gozoak
Aitor Arana

IBAIZABAL

IBAIZABAL argitaletxea

Orue auzoa z/g

Tel.: 94 630 80 36 • Faxa: 94 630 80 28

48340 AMOREBIETA-ETXANO (BIZKAIA)

EDELVIVES

EDELVIVES banatzailea

Txori-Erri Etorbidea, 46 - 4. modulua - E letra

Tel.: 94 453 20 09 • Faxa: 94 453 20 91

48150 SONDICA (BIZKAIA)

Deustuko Unibertsitateko Deiker institutua aspaldian ari da Euskal Autonomia Erkidegoko leku izenak, toponimoak alegia, non kokatu eta nola idatzi behar diren zehazten. Egitasmoa 1986an abian ipini zuten eta heldu den urterako espero dute bukatzea.

TOPONIMIA, BERRESKURATU BEHARREKO ONDAREA

Hori guztiori aztertzea, bere osotasunean ez bada hein handi batean bai sikiera, toponimiari dagokio. Toponimoa, hortaz, leku bat identifikatzeko modu bat da -lurralde bat antolatzeke era gura bada-; alabaina, mapa bateko sinbolo hutsa baino gehiago da, bere baitan gordetzen duen informazioa ugarria baita: lanbide edo erabilera baten deskribapena, kolore, neurri edota kokapen bat eta abar. Hau da, hainbat urtetako bizimodu eta ikuskera laburbiltzen da berba bat, bi edo gehiagotan. Haatik, toponimoa ez da kokapen erreferentzi soila, informazio iturri ere bada. Gaur egunean, oster, toponimiari ez zaio merezi eta behar duen garrantzia ematen eta apurka-apurka hiri bilakaerak ondare kultural honen galera argia eragin du, baserri guneetan bereziki. Aipatu galerak, berbarako, argi eta garbi nabari dira gure inguruko leku izenetan eta hainbat nabarmenago ingurune erdi euskaldunetan; euskara hizkuntza arrotza izaki, bertako biztanle zenbaitek aurretik zeuden izenak aldatu edo ordezkatu egiten dituztelako, erdarazkoak erabiliz, sarri asko. Halandaze, herritarrok eta administrazioak beharrezko dugulako leku izen horien idazkera zuzen eta kokapen zehatza jakitea eta egun oraindik darabilgun toponimia nahiz oroimenean oraindik bizirik dirauena zaindu eta berreskuratu beharra dugulako, laurogei ko hamarkadako

azken urtetarik goiti Deustuko Unibertsitateko Ikerketaren Sustapenerako Institutua (Deiker) ari da buru-belarri, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako toponimia bildu, kokatu eta idatzeko proposamena egiten. Bidenabar, akorduan edukitzekoak dira berein herritan (Usurbil, Andoain, Ermua, Basauri...) eginiko lan toponimikoak, aitatu lehena eta gainontzekoak hedaduraz, metodologiaz eta zehaztasunez berdinak izan ez arren.

BIZKAIKOA LEHENENGO

1991ko maiatzean Eusko Jaurlaritzak Idazkaritza Nagusiak eta Araba nahiz Gipuzkoako Foru Aldundiek "Arabako eta Gipuzkoako 1:5000 eskalako kartografiarako toponimiaren finkapena" izenburuko ikerlana egin zezan eskatu zioten Deustuko Unibertsitateko Deiker institutuari. Ikerlana 1994an bukatu zuten eta 1986ko martxotik 1988ko maiatzera bitartean Bizkaian eginiko lana osatu egin zuen (ikerlanaren sintesia eta toponimoen datu basea www.euskadi.net/euskara web orrian kontsulta daiteke). Egun, oster, Bizkaiko lana berrikusten dihardute.

Araba eta Gipuzkoari buruzko ikerlana egiten hasi aitzin, Bizkaia buruzkoan lortutako esperientzia eta emaitzak izan zituzten gogoan, eta lan aitzindari horren karira, arazo metodologiko batzuk birplanteatu zituzten. Hona, laburrean bada ere, egindako aldaketa azpimarragarrienak: toponimiaren normalizazio linguistikoa EAEko bi hizkuntza ofizialak modu independentean agertu, galdeketa toponimikoaren koordinazio eta kontrola zentralizatu, toponimo bakoitzari bere koordenatu geografikoa egokitu, mapetan erabilitako toponimiaren balioa aztertu eta datu basea hobetu. Horrelako egitasmo mardula arrakastaz burutu

OSCAR MONTERO

■ Urederra irudian.

Euskaldunak, munduko beste herri batzuen antzean, inguruari dautzala bizi izan gara, eta jakitun ez bagaude ere, inguruak berebiziko garrantzia du norbanako eta hiztun komunitatearengan.

Euskara sailaren babeslea:

ANDOAINGO UDALA
Euskararen Normalizatzarako Lansaila

**Euskararen gose...
euskaltegian ase.**

Zatoz alfabetatzera!

gura bada, nahitaezkoa da ikasketa eta ikuskera ezberdineko taldea eratzea. Halaz, besteak beste, geografo, filologo, dokumentalista eta informatikoez osatu dute lan taldea, eta guztien buru, ikerketaren zuzenketa eta koordinazio lanak eginez, Deustuko Unibertsitateko irakasle eta geografo Nerea Mujika ari da. "Toponimia ez da jakintza bati dagokion lana, jakintza ezberdinen artean aurrera eraman beharreko azterketa baizik. Horregatik da hain garrantzitsua diziplina ezberdineko adituak lan talde berberera batzea", azpimarratu digu Nerea Mujikak.

METODOLOGIA ETA NORMA-LIZAZIOA. Hiru probintzietan jarraituriko lan metodologia berdina antzekoa izanik, Deikerren hasierako metodologia Kataluniako Institutu Kartografikoak 80ko hamarkadan abian zuen egitasmoaren berdina samarra zen. Hala ere, urteotan egindako lan eskerga eta irmoaren puruz, metodologia garatu eta hobetu dute. Lehendabizi, lana egiteko behar den kartografia guztia eskuratu, alderatu eta prestatu. Hurrena, landa lana egingo duten inkestazaleak hautatu (Araba eta Gipuzkoako lurralde historikoan, esaterako, 34 inkestazale aritu ziren, Bizkaiko berrikusketan, oster, berrogeitik gora), jarraituko den irizpide nagusi eta metodologia azaltzeko ikastaroa partitu eta bakoitzak behar duen materiala banatu. Ondorenean, inkestazaleek buruturiko lana jaso, lortutakoa aztertu eta ondorioak atera. Azkenik, leku izen edo toponimoak nola idatzi behar diren proposatu. Izatez, lanean diharduten hamabost urte hauetan normalizaziorako hizkuntza arautegi luze bezain zehatza eratu dute, toponimo bakoitzak dituen arazo linguistikoak agertuz eta nola idatzi behar diren proposatuz. Orobat, arlo horretan Euskaltzaindiko Onomastika batzordeko adituak ari dira Araba eta Gipuzkoako arautegia aztertzen, egon daitezkeen okerrak zuzendu eta arautegia osatu asmoz.

Finean, egitasmoak Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako toponimia nagusia batu, kokatu eta finkatu gura du, aurrerantzean, administrazioak nahiz herritarrok leku izenak behar bezala idatzi eta zehatz-mehatz koka ditzagun.

◆ **ASIER BIDART**

Arturoren kaiera

URRUÑAKO IKASTOLA HANDITZEN

1995ean sortutako Urruñako ikastolak, dirua biltzeko kanpaina bat egin ostean, eraikin propioa eskuratu zuen 1999rako. Eraikin hura bi eta sei urte arteko hogeita sei haurrekin estreinatu zuten. Orain bi gela berri paratu dituzte haurrek lehen mailako lehen bi urteak bertan egin ahal ditzaten. Halaber, "Harriz-Harri" hiru hilabetekaria kaleratu du ikastolak estreinakoz.

EUSKALTZALEEN BILTZARRAK EHUN URTE

Duela ehun urte sortu zen Euskaltzaleen Biltzarra Hendaian euskara bultzatzeko. Askotariko pertsonak bildu ziren 1901eko irailaren 17an: eliztarrak, errepublikarrak, abertzaleak... Besteak beste, Arturo Kanpion eta Georges Lacombe izan ziren elkarreko kide. Mixel Labegerie lehendakari zelarik, elkarteak literatura lehiaketak antolatu eta ikas zentro pedagogikoa sortu zituen. Azken urteetan hainbat liburu argitaratu ditu, Piarres Larzabalen antzerkiak esaterako. Etorkizunean nondik jo aztertzen ari da orain Euskaltzaleen Biltzarra.

EBLUL NAFARROAKO EUSKARA DEKRETUAZ

Hizkuntza Gutxituen Europako Bulegoak (EBLUL) Nafarroako Euskararen Dekretua jorratzen du bere aldizkariaren azken alean. Nafarroari buruzko datu orokor batzuk emateaz gain, 1986ko Euskararen Lege Dekretua du hizpide. Haren sorreratik egungo egoera gatazkatsua bitarte. Etorkizunari dagokionez, UPNk euskararen normalizazio gelditzeko asmoa duela dio, hiru alorretan bereziki: administrazioa, hezkuntza eta seinaleak. Dioenez, konponbide zentzuduna kontsentsu politiko eta sozial zabala lortzean datza, hiritarren nahiak errespetatuz eta instituzio publikoak inolako ezarpenik gabe haien zerbitzura jarritz.

"AZKOITTIKO EUSKERIE" KALEAN

Aizkibel bekari esker, Vanesa del Castillo, Bakarne Giraltek eta Jose Angel Romok "Azkoittiko euskerie" osatu dute. Hiztegi moduan antolatuta, Azkoitian erabiltzen diren hitzak biltzen ditu Azkoitiako Udalak argitaratutako lanean.

Urrea

■ Alfabetatze Euskalduntze Koordinakundeari eskaini nahi diogu aste honetako urrea. Izan ere, Egali diagnosticirako tresna aurkeztu baitzuen udan, AEKren normalizazio planaren barruan. Software horrekin erakunde eta profesionalen hizkuntz gaitasuna neurtzeko aukera eskaintzen du.

Ikatz

■ Burlatako Ermitaberri eskolako Guraso Elkarteak Nafarroako Gobernuari kezka agertu izan dio D eredua nagusi den eskolan leku gutxi dagoelako. Gero eta haur gehiagok ematen du izena bertan, baina Gobernuak ez du oraino arazoa konpontzeko proiekturik egin. Eta badu garaia!

Apurka-apurka unibertsitatea teknologia berrietara egokitzen ari da eta honekin batera unibertsitatera hurbildu ezin direnentzat aukera berriak eskaintzen hasi da. Orain etxetik bertatik dendan, tabernan edo etxean lanean ari den edonork ikasi dezake klasera joan gabe.

NI EZ NOA KLASERA

■ Argazkikoak unibertsitatera joan gabe ikastea erabaki du. Kazetaritza Digitala etxetik ari da lantzen, interneti esker.

Ikasturte berria hasi da dagoeneko, eta El Corte Ingleseko "Cortikole"ez harantzago, buruko min ugari ekarriko zion bati baino gehiagori. Ikasle gehienek egin dute unibertsitateko automatrikula, erosi dituzte ikasturte guztirako koaderno eta folioak (nahiz eta Gabonak orduko lagunei idatzitako esku-titzez beteko dituzten), koloretako boligrafoak amaitu ere egingo ziren denda bat baino gehiagotan, eta ikasleen bizitzaren gogortasuna azpimarratuz, "gaur-

koa azkenengo parranda" esango dute larunbatero lizentziatugai gehienek otsaila bertan dela gogoratzen duten bakoitzean. Gero, gehienei, otsaila gainera iritsiko zaie eta urduritasunak jota hiru Lucky pakete erreko dituzte egunean, Ikasleen bizitza gogorra denez, ez zaielako Winston amerikarra erretzeko heltzen aurrekontua.

Baina, zer gertatzen da unibertsitatera joan gabe ikasten dutenekin? Noiz hasten dira azterketak prestatzen? Oporrak nola

hartzen dituzte, urte guztian ote daude oporretan? Gaur egun gero eta handiagoak dira klasera joan barik lizentziatura bat edo beste egiteko aukerak. Zientzia aplikatuetatik kanpo, ez da beharrezkoa izaten egunero unibertsitatera joatea. Izan ere, zientzia aplikatuek praktika handia eskatzen dute, eta beharrezkotzat jotzen da gaur egun klasera joatea.

Unibertsitatera hurbildu gabe ikasteko aukerak anitzak dira. Gero eta gehiago dira, esate baterako, norbere etxetik egin

daitezkeen masterrak. Horren adibide dira Eusko Ikaskuntzak eskaintzen dituen master biak eta lau ikastaroak. Masterren kasuan, 680 ordu dira ikasleek bete behar dituztenak, bai Ingurugiro Zuzenbide masterrean eta bai Nazioarteko merkataritzaren gainekoan. Ikastaroen kasuan, 250 ordu. Lau dira ikastaroak: Euskal Ikasketak (Jakinet), Kazetaritza Digitala (Kaje), Finantza Merkatua (Fine) eta Hizkuntza Plangintza (Isnet). Ikastaroak dira, ez direlako masterrak izateko beharrezkoak diren 500 orduetara iristen.

Orduak kontabilizatzeari ez da erraza izango ikasleak aurrean ez direnean.

"Programaren arabera kontabilizatzaren ditugu orduak. Testak, kasu praktikoak eta bestelako materiala bidaltzen diogu ikasleari, betetzeko beharko dituen orduak kalkulatu" azaldu du Pilar Diez Arregi Eusko Ikaskuntzako ikastaro birtualen arduradunak.

Azterketa, oster, zelan? Galderak posta elektrokinoz bidaltzen dizkiete ikasleei eta denbora ematen zaie erantzuteko. Ikasleak, jakina, apunte guztiak aurrean izan ditzake. Askok pentsatuko dute, "horixe erraza!". Hala ere, denbora neurtua da eta galderak asko izaten omen dira. Beraz, abila izan behar da denbora horretan galdera guzti-guztiak apunteetan bilatzeko.

Egunerokotasunean, berriz, posta elektronikoa eta telefonoa erabili daitezke ikastaroko arduradunarekin kontaktuan izateko. Gainera, Pilar Diez Arregik

azaldu duenez, "asko bulegora ere etorzen dira, eta ez dago batere arazorik jendea hemen hartzeko".

Jenderik gehiena, lizentziatura amaitu ostean aukera baten bila, edo espezializatzera joaten da master edo ikastaro birtualetara Diez Arregiren iritziz. Ikastaroak, izena ematen duen ehuneko handiak gaituzten ditu. Uzten dituztenek, ordea, lanpetuegi daudelako uzten dituztela uste du Eusko Ikaskuntzako ikastaro birtualen arduradunak.

Hala ere, paradoxiko xamarra dirudien arren, askotan matrikulak ezin izaten dira internet bidez egin. Lizentziaturako tituluen

fotokopiak behar izaten dira, eta horiek normalean, posta arruntez bidaltzen dituzte Eusko Ikaskuntzara. "Eskanerra daukatenez oso ondo, internetez bidaltzen dute,

baina gehienek ez dute aukera hori", dio Diez Arregik.

Ikasturte honetarako, gainera, UNED delakoak ere (Universidad Nacional de Educación a Distancia), gehitu egin ditu internet bidez egin daitezkeen lizentziaturak. Orain, 11 ikastaro gehiagotan izango da tutorea posta elektronikoko bidez eskuratzeko aukera. Berez, baina, UNE-Dek eskaintzen dituen ikastaroak 45etik gora dira. Gaur egun, lizentziaturarik gehienak egin daitezke UNED bidez: informatika, psikologia, gizarte hezkuntza, ingeles filologia, historia...

Gainera, UNEDen web orrialdean sartuz gero, ikasleen orrialdeetarako

ARGIA

ARGIA

ARGIA

■ Donostiako Zuzenbide Fakultatea, Leioako Unibertsitatea eta Informatika Fakultatea Donostian. Ohikoena ikastera bertara hurbiltzea da, baina bertako giroa ezagutu gabe ikasketak egiten dituztenak gero eta gehiago dira.

Bizkaiko Foru Aldundia

Euskararen alde hizkuntzen urte europarrean

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Salla

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

■ Berekasa aritzen direnak ere azterketak egitera unibertsitatera joaten dira.

bidea dago. Esate baterako, zientzia politikoetako ikasleen web gunea. Behin ikasleen web gunera sartuta, denetarik dago barruan: txata, apunteak trukatzeko bideak, eztabaida foroa... Ia-ia ikastegian egotea bezalakoa da. Apunteak eskatzeko, azterketen berri izateko, edota, norbere lizentziaturarekin lotura duten gaien gainean hitz egiteko erabili ohi dute ikasleek haien web gunea.

Gainera, UNEDen bidez hainbat esperimentzia finkatu da: irratia eta telebista internet bidez. Ikusentzunezko lizentziaturen atalean sartuta dago hori. Joan den 25 urteetan behar egin du UNEDek gano-razko irratia lortzeko, eta gaur egun lortu du hori. Irratia eta telebista dauzka UNEDek bai bere informazioa ikasleei helarazteko eta bai ikasleak kultura mundura hurreratzeko ere erabiltzen dituenak.

**BOST IKASLEREN ESPERIEN-
TZIAK.** Baina ikasleek zelan ikusten dituzte etxetik ikasteko ikastaroak? Denetik dago arlo horretan ere. Maite Izagirrek, esate baterako, bigarren lizentziatura ateratzeko jo zuen UNEDera, "Magisteritza eginda neukan, baina aukera gehiago izateko beste lizentziaturaren bat ateratzera jo nuen. Azkenean, Filosofiarekin hasi nintzen". Badaki ez duela irteera lar izango, baina "gustuko dut filosofia eta lana izan, badudanez, bada aurrera".

Bere ustez kanpotik askoz ere hotzagoak ematen dute urrutitik ikasteko baliabide berriek: "Azken finean, irakaslea edo tutorea beti daukazu ondoan nolabait esateko. Posta elektronikoz, telefonoz, bere bulegora joanda... edozein aukera erabilia berba egin dezake-

□ "Matrikula beste guztiek bezala egin nuen, baina klasera joan gabe azterketetara aurkeztuta aprobatzeko asmoarekin"

JON ETXEBARRIA

zu berarekin. Berez, ez dago hain urruti, nik Bilbotik Portugaleterako bidaia baino ez nuen egiten irakaslea ikusi gura nuenean".

Dena dela, mito asko dagoela iruditzen zaio. "Jende askok ematen du izena erraza delakoan, baina honelakoetan ere ikasi egin behar da. Norbere erritmoa norberak marka dezake, baina ikasi egin behar da", aitortu du Maite Izagirrek. Ez da erraza, ez, norbere erritmoa markatzea ere. Izan ere, askok hortxe aurkitzen dituzte arazorik larrienak.

Jon Etxebarriak, esate baterako, lan kontuen erruz erabaki zuen ikasketak fakultatetik kanpo egitea. Bere kasuan, ez zituen berekasa edo etxetik egin: "Matrikula beste guztiek bezala egin nuen, baina klasera joan gabe azterketetara aurkeztuta aprobatzeko asmoarekin". Ez zitzaizkion gauzak berak uste bezala ateratzen: "Batzuek esaten dizute erraza dela, Psikologia ez dela lizentziatura zaila... Baina kosta egiten da. Hasieran gogoz hartzen duzu, baina gero, lana dela edo beste zer edo zer dela, utzi egiten duzu. Lehenengo ikasgai batera ez zara aurkeztzen, gero lan bat ez duzu aurkeztzen, eta azkenean guztiz uzten duzu datorren urtean hartuko duzula esanez". Hala ere, ez da hori izan bere kasua. Izan ere, hiru urte daramatza datorren urtean hartzeko gogoz, baina oraingoz, anaiaren tabernan jarraitzen du lanean. "Agian ez nuen matrikula bakarria ere ordaindu behar", damutzen da erdi irribarreka, "edo agian ez nuen utzi behar". Zalan-tzan dago bera ere. Praktika baduela iruditzen zaio eta askotan, horixe da fakultateko ikasleei gertatzen zaiena. Karrera amaitzen dutenean, praktika falta dutela eta kexatu egiten dira. Jon Etxebarriak dioenez, "ezingo dut gauza bera esan. Tabernan psikologia asko lantzen da, baina nire kasuan teoria da falta zaidana. Ezin dut bakoitzaren patologia zeha-

ARGIA

tza diagnostikatu". Beraz, momentuz alde zaharreko bufeteen jarraitzen du EHUko Donostiako fakultatekoa bertan behera utzita.

Iratxe Jimenezen kasua oso bestelakoa da. Praktikak zirela eta fakultatetik urrundu zen, baina lehenengoan bukatu zuen lizentziatura. Gaur egun kazetaritzan lizentziatua da nahiz eta lanik ez izan. *"Ikasten zauden artean hainbat aukera ateratzen zaizkizu. Hala ere, asko alboan uzten dituzu. Interesatzen zaizuna kredituak betetzea da, eta horretarako praktikak egin behar dituzu. Gero, oso zaila da zerbait aurkitzea, eta behin urteak joan direnean berriro hastea, mundu horretan sartzea, kosta egiten da". Hala ere, berak ziur daki nahi duenak urrunetik, nahiz fakultatetik, nahiz etxetik ere, ikasketak gaindi ditzakeela: "Goizean jaiki eta norbere buruari egunean zehar egin behar duena programatzen laguntzea da kontua. Programazio horretan, atal bat ikasketei emanez gero, azkenean lortu egiten da. Borondatea behar da, eta ez pentsatu lanean nagoela eta dirua daukadala eta dena utzi".*

□ "Goizean jeiki eta norbere buruari egunean zehar egin behar duena programatzen laguntzea da kontua"

IRATXE JIMENEZ

Bere barruan, baina, ordu asko kontatzen ditu ordenagailu aurrean. Askotan lagunekin irten gabe. Lanera (nahiz eta praktikak izan fixatu beharra izaten da) joan, apunteak lortu... *"Denboraldi batean lagunak ez nituen ia ikusi ere egiten, baina merezi izan zuen ahaleginak".* Orain, kazetaritza apur bat urrunduta dago, baina esperientzia hura inork kenduko ez diolakoan dago. Nahiz eta, askotan, praktiketan egonda ere, unibertsitatea faltan izan zuela onartzen duen.

Igor Abrisketak aitortu digunez, *"Ukalondoak mahaian atxikiz gero, sinestezinak diren emaitza asko lortzen dira".* Bere kasua, Maite Izagirrearenaren antzekoa da. *"UBI amaitu nuenean lanean hasi nintzen. Badakizu, gurasoen etxetik atera nahia..."*, dio edonork dakien zerbaiten gainean berbetan ariko

Magikoa izango da uda hau

Magia gogoko baduzu, osatu ezazu ZABALIKek asteburura oparitzen dizun truku-bilduma. Oso-oso dibertigarriak dira denak. Uda honetan, gazatu magiaz.

Bete-betean asmatuko duzu!

ZABALIK

asteburuetako ostekaria

Zubeldia

ZUBELDIA
formación
prestakuntza

SP

Delegación Territorial de Euzkadi y Navarra • Melarriako eta Euzkadiko Lurralde Ordokuntza
Software SP Iñaki Puyar, Aulas Abitales, Cursos Duales eta Maistris.

formación@zubeldia.com

www.zubeldia.com

Reservados todos los derechos.

ALBERTO ELOSEGI

■ Unibertsitatetik at ikasketak egitera animatzen direnak askotan langileak izaten dira. Batzuk bigarren unibertsitate ikasketak hasten dituzte eta besteek lehen aldiz ikasteari ekiten diote.

balitz bezala. Gero, handik urte batzutura, ikasketa mina sartu zitzaion. UNEDeko informazio orriak lortu zituen eta Zientzia Politikoetan saiatu zitekeela bururatu zitzaion.

"Ez nuen ezer egin. Ez nintzen batera saiatzen. Nire kontura lan egiteko ez nuela balio pentsatu eta dena bertan behera utzi nuen. Beti uzten nuen dena biharko, eta azkenean bihar iritsi egiten zen", aitortu du gasteiztarrek. Azkenean, orain dela urte pare bat, lepoan 29 zituenean, gauzak serio hartzeko ordua zela iruditu zitzaion. *"Berriro deitu nuen UNEDera eta matrikula egin nuen. Gauzak benetan hartu nituen eta apurka-apurka ari naiz. Orain, emaitzak ikusita, ilusioa egiten dit ikaslea naizela esateak. Batzutan inoiz ezagutu ez dudak fakultateko giroaren nostalgia izaten dut: kafetegia, azterketak, apunteak fotokopiatzea... polita izan behar du eguneroko horrek",* esan du barrezka.

Agian, lizentziatura lortu eta gero unibertsitatara joatera animatuko dela aitortu du, baina zaharra izango dela uste du 18 urteko hasiberriekin nahasteko.

EZIN DA ESKUA JASO ETA GALDERA EGIN.

Denek ez dute esperientzia ona izan. Saioa Ruizek ez du uste urrunetik ikasteak merezi duenik. *"Niri hotza iruditu zitzaidan tratua. Ni Bermeon bizi naiz eta Bergararaino joatea ezinezkoa egiten zitzaidan gehienetan",* esan du. Beraz, irakasleekin izandako

tratu guztiak posta elektronikoz eta telefono bidez izan dira.

Urruntasuna sentitu egin izan du berak, eta azkenean ez ditu Magisteritzako ikasketak amaitu. Etxetik ikasteko aukera asko daudela dio, baina ez du uste ondo ateratzen direnik. *"Ordu piloa sartzen nituen, baina gero ez zegoen inor zalantza bat galdetzeko orduan... bai, baina posta elektronikoz bat bidali eta erantzun arte ixaron behar izaten nuen. Ez dakit, ez da klasean hatzamarra altxatu eta galdera bat egitearen modukoa nahiz eta hori saldu nahi izaten diguten",* aitortu du berak.

Ez du aurpegi gozoa jartzen bere esperientzia kontatzen duenean. Bere ustez, klasean lantzen diren hartu emanez asko laguntzen dute ikasketetan. Giroari garrantzia handia ematen dio, eta ez du uste bere burutazio bat denik, *"Nirekin batera jende gehiagok utzi zuen diplomatura alde batera. Gertatzen dena da, saldu behar duenak ezin duela hori esan".* Hala ere, berriro animatuko balitz unibertsitatara joango litzatekeela esan du: *"Orain beste gauza batzutan nabil, baina berriro sartuko balitzait irakasle izateko gogoa EHura joango nintzateke dudarik gabe".*

Bost ikasleon kontakizunak adierazten duen moduan, badago, fakultatetik kanpora lantzen den unibertsitatea ere. Jendeak gero eta gehiago begiratzen ditu era horretako aukerak. Ordenagailuak, internet, zertarako diren galdetzen du batek baino gehiagok askotan. Horra hor

adibide bat. Onerako ere badira teknologia berriak, eta hezkuntza munduko aplikazioek erakusten dute hori ondo bainu hobeto.

Irakasleek, hala ere, ez dituzte hain beste arazo ikusten. EHuko gida liburuan ere, badaude klasera joateak derirrezkoa ez den hainbat lizentziatura. Gainera, ikasleei praktikak eskaintzeaz aitzakiatzen, klaseko orduak galdu behar izaten dute askotan. Beraz, zabaldu honezkero, klasera joan gabe lizentziatzea posiblea denaren kontzientzia.

Gainera, EHU bera ere hasia da zibiko ikasgelak antolatzen. Kazetaritza fakultatean, datorren ikasturterako etxetik egiteko ikastaroak antolatu dituzte. Ikasle nahikoa izango du bere ordenagailuarekin aurrean eseri eta datorkion materiala jasotzea. Tutore bi izango ditu, eta berak landu beharko ditu bere irakasgaiak. Agian, ikasturte honetan ondo irteneko gero, hurrengo urtean aukera zabalago izango da.

Apurka-apurka unibertsitatea ere teknologia berrietara egokitzen ari da. Denborarekin dena eraldatzen da, eta hezkuntza ere buelta ematen ari da. Garai bateko liburu lodiak, posta elektronikoz bidaltzeko apunte multzoarengatik ordezkatzen ari dira. Denborak esango du hoberak diren ala ez; ikusiko baita emaitzak zein izango diren. Orain arte, denen gusturak esperientziak ikusi dira, baina klaseko joanda ere, asko dira lizentziaturak bertan behera uzten dituztenak.

◆ ONINTZA ENBETI

Dionisio Txoperena

“Amerikan ere zakur eta ardiei euskaraz egiten diet”

P E R F I L A

Artzaina eta indianoaren planta osoarekin azaldu da Dionisio: cowboyen txapela buruan, oinetan kanperak, eta alkandora koadrodunarekin.

Iruñako sagardotegi batean harrapatu dugu, Artzain Egunekeo gazta saritua jateko pronto. Publizitateak hain juxtu “artaldetik” ateratzen dena jartzen du modan: artzaina. Eta Dionisio, artzain ona bezala, ardiekin joaten da toki denetara, maiz segapotoa etxean ahaztuko bazaio ere.

Testuak: Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre Argazkiak: Alberto Elozegi

Amerikara artzain joan zinen, garai batean beste askok ohi zuten bezala. Nola hasi zinen artzain lanetan, eta nola iritsi zinen Amerikara?

13 urterekin ateratzen nintzen eskolatik, eta mendian hasi nintzen mandazain. Beti amestu dut artzain izatearekin, eta 15 urterekin, erosi nituen nire lehen zortzi ardiak. Eta 18 urte egitera nindoala, joan nintzen Amerikara.

Amerikara alde egiteko arrazoi bat baino gehiago banituen. Hasteko, ez nuen soldadutzara joan nahi, Franco agintean baizen, eta orduan ez zen insumisorik... Gainera western asko ikusten genituen zineman, eta abentura kutsu horrek asko erakartzen ninduen: unaiak zaldi gainean,

“Nik uste pertsona erreala baten bila zebiltzala. Bestela ez dakit zer ikusi zuten nigan!”

CURRICULUM

- Jaio:** Goizuetan, 1954an.
- 17 urterekin** EEBBetara (Wyoming) joan zen artzain.
- Bizi:** Kalifornian, Tomales herrian.
- Artzaina.**
- Amerikar telefono konpainia** indartsu batek, AT&T-k, bere iragarkietarako kontratatatu du bi urterako, milioi bat dolarren truke. 14 iragarki egin ditu guztira.

ardiak eramanez, mendi eta lur zabalak zeharkatzen, libre-libre...

■ **Amerika zapaldu zenueneko egun hura western filmetakoen modukoa izan al zen?**

Elizondon zegoen artzainon gestoria, eta bera arduratzen zen gu Amerikara bidaltzeaz. Lehenengo, Madrildik New Yorkera joan ginen hegazkinez. Handik

Utahko estatura iritsi ginen, eta bertako aireportuan nagusia genuen esperoan.

Hasiera oso gogorra izan zen. Mendira eraman ninduen, eta 2.000 ardi, bi zaldi eta lau edo bost zakur utzita, esan zidan, "hauek denak hartu eta segit norabide honetan. Ikusiko zaitut hementik bi aste". Ez nuen bi astean besterik inor ikusten, nagusi hura bakarrik Bera ekartzen zidan beste bi astetarako jakia eta irauteko behar nuena. Oso izutu nengoan.

Ingelesekin ez nuen hitzik ere egiten. Askotan gurutzatzen nituen unaiak behiekin. Zer esaten zidaten ere ez nuen ulertzen, eta eskua altxata agurtzen nituen.

Sei urte geroago, Kalifornian bizitzen

“Ez naiz erabat Euskal Herrian bizitzen jarriko, ez baititut hango behiak eta ardiak saldu nahi”

■ **“Hasieran arazoak izan genituen mugikorren iragarkiak grabatzeko, ardiek ez baitiete jendeari jarraitzen.”**

jarri nintzenez ikasi nuen ingelesa, jendea adituz.

■ Nola bizi zara orain?

Kalifornian bizi naiz, eta badituz sei arrantxo. Ez dira nireak, errentan hartuak ditut. Arrantxoaren artean 6-10 kilometro-tako distantzia dago, eta batetik bestera ibiltzen naiz.

Ardiak eta behiak hazten ditugu etxean. Lehen bagenituen 2.500 pasa ardi. Baina prezioak jaisten hasi ziren eta koioetek ere ardi asko hiltzen zizkiguten. Beraz, orain behi gehiago jartzen hasi naiz eta ardiak kentzen. Orain 300 behi buru ditut, eta 1.000 ardi buru baino gehiago ere bai.

■ Zer alde dago Euskal Herriko eta Amerikako artzaintzaren artean?

Euskal Herriko eta Amerikako artzaintzaren artean ez dago ezberdintasun handirik. Han edo hemen, ardia ardia baita. Baina Amerikan mendiak eta lurrak handiagoak dira. Han behiak urtean bi aldiz biltzen ditugu, zaldiz. Eta ardiak, berriz, motoan, errazagoa baita. Han ere badira hemen bezalako arazoak eta ardien gaitzak, baina zorionez behi eta ardi erorik ez dugu.

Hango ardi arraza merino deitzen dena da, ez hemengo latxa. Merino ardia handia da, munduan ilarik onena duena.

“Amerikan behi gazta egiten da, baina ez ardiena. Dendetan idiazabalgo gazta saltzen da, hemendik eramanda”

BERE HITZETAN

▼
“Ardia da munduko animaliarik otzan eta inuzenteena. Ez da inozoa.”

<http://www.cooljobs.com/coolbin/shepherd.asp>

▼
“Makiladoreek ez dute lan handirik nirekin. Eguzkitako krema bakarrik ematen didate.”

http://www.ptreyeslight.com/stories/july19_01/shepherd.htm

▼
“Ez dut errejimenik egin telebistarako. Pentsatzen dut artzain mehar bat nahi izan balute, edonon aurkituko luketela.”

<http://www.cooljobs.com/coolbin/shepherd.asp>

▼
“Ez naiz batere ona hitzaldiak ematen. Nahiago dut ardi artean egon.”

http://www.ptreyeslight.com/stories/july19_01/shepherd.htm

▼
“Lehen, telebista ikustean aisa egiten nuen zapping. Orain, badakit bost segunduko iragarkia bost eguneko lana kosta zaiela.”

http://www.ptreyeslight.com/stories/july19_01/shepherd.htm

“Lehen bagenituen 2.500dik gora ardi. Baina prezioak jaisten hasi ziren, eta koioetek ardi asko hiltzen zizkiguten”

Sorlekuz Espainiako arraza zen, baina gero mundu osora zabaldu zen. Merino ardiak ez dira jezten. Bildotsa 7 hilabete-rekin saltzen da, 80 bat kilo egiten denean. Beraz, Amerikan behi gazta egiten da, baina ez ardiena. Dendetan Idiazabalgo gazta saltzen da, hemendik eramanda.

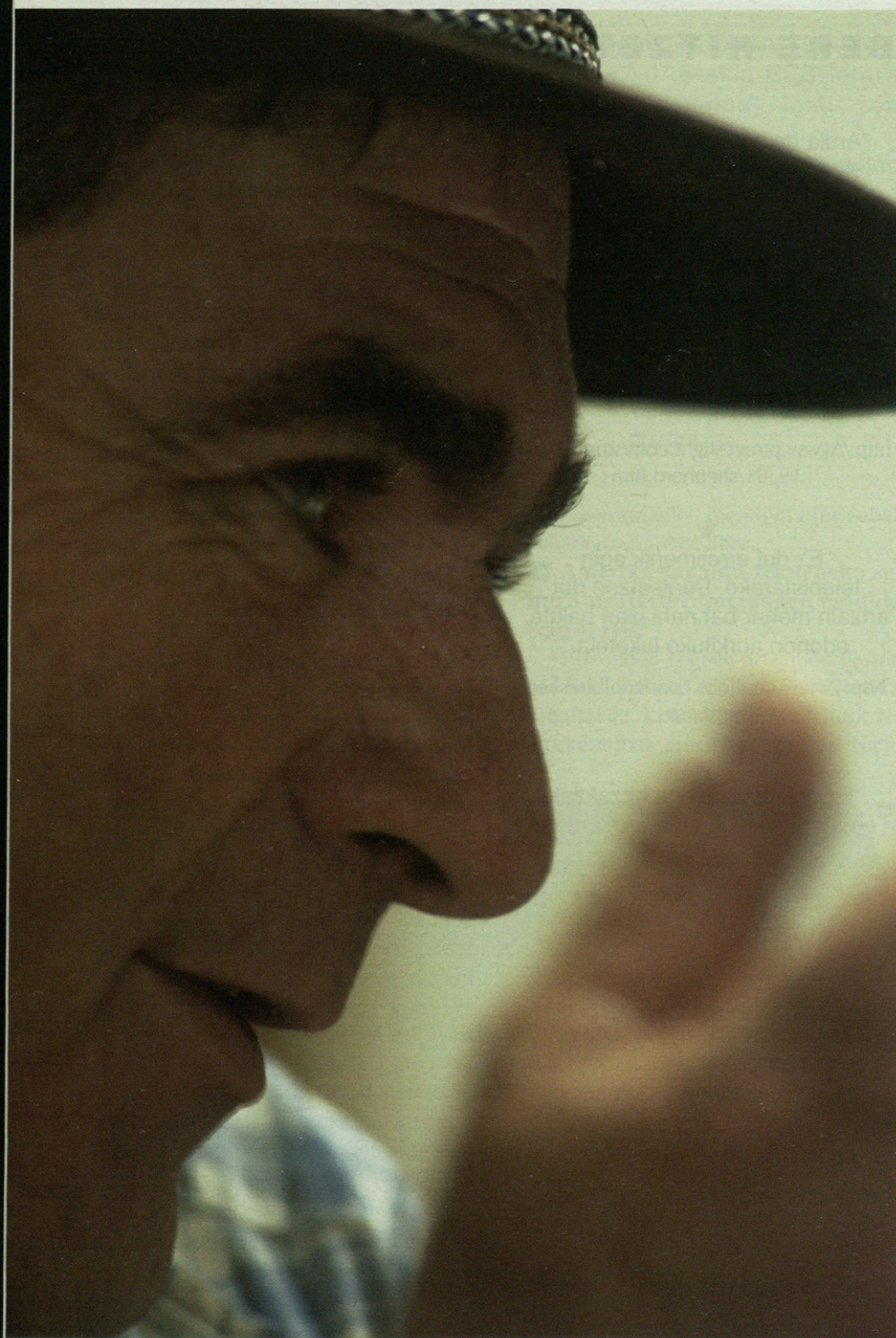
■ “Amerikara joan nintzen, xentimorik gabe...” Nola bete duzu zuk indianoaren ametsa?

Suerte handi bat izan da, ni ez nintzen sekula horren bila joan. Los Angelesko casting agentzia batek 5 pertsona jarriak zituen estatu osoa arakatzen, AT&T telefono konpainiak bere iragarkirako nahi zuen jiteko gizona bilatzeko. 267 elkarrizketa eginak zituzten ordurako, tartean Hollywoodeko aktoreei ere bai, eta ez zuten oraindik gizon hori harrapatzen.

Lehengo urteko Bazko Eguna zen, eta andrearen etxera joan ginen bazkalatzera. Etxera itzultzerakoan, Tomales herriko taberna bakarrean geratu ginen, William Tell House-n, Coors botilatik trago bat jotzen.

Toni Cervantes, casting agentziako emakume hori, Tomales-en bertan suertatu zen egun hartan, eta herriko dendan galdetu zuen ea artzain idurikorik ba al zen inguruan. Dendako gizonak nire berri eman zion. Tabernara azaldu zen

www.kaiixo.com

nire bila, eta arrantxora joan eta ardiak erakutsi nizkion.

Hona eta hara ibili ninduen ardiak gidatzen, kamerarekin hartzen ari zen bitartean. Nonbait gustatu egin zitzaion nire pausaje eta planta, eta esan zidan "hemendik bi edo hiru egunetara deituko dizute Hollywoodetik". "Bai zera, Hollywoodetik deituko didate niri, zaude isilik!" pentsatu nuen.

Eta deitu zuten, bai, frogak egitera joateko. Hiru gizon agertu ginen castingera. Hollywooden bazen mahai luze bat zuzendariz, produktorez... beteta. Auskalo zenbat kargudun jende.

Makila eta telefonoa hartuta batera eta bestera ibili behar izan nuen, atzapar hauekin zenbakiak markatu, kamerari begiratu, alde batetik eta bestetik, irribarra egin, ez egin...

Hasieran arrunt nerbioso nengoen, kamera pare parean nuela, baina gero gustura sentitu nintzen, patxadatsu.

■ **Animaliekin iragarkiak grabatzea zaila izango da. Artzainari ere kasu egiten al diote behar denean?**

14 iragarki ezberdin baditugu eginak, eta denetan agertzen naiz ardiekin: Los Angelesko taxian banaiz, edo mendiaren erdi-erdian, ardiekin naiz. Jatetxean edo zentro komertzialean ere berdin.

Hasieran arazoak izan genituen, ardiek ez baitiete jendeari jarraitzen. Gainera Hollywoodeko ardiak dira horiek, izar bizitzara ohituak! Baina pentsatu nuen ardiak gidatzeko sistema: arrantzako pita ardi bati lotu, eta pita hura bera nire uhalari lotzea. Horrela, oinez abiatzen naizenean, ardi hori nirekin ekartzen dut, eta beste ardi denek atzetik jarraitzen diote.

"Amerikara joan nintzen ez nuelako soldadutzara joan nahi. Gainera westernek asko erakartzen ninduten"

Grabatzerakoan gauza xelebreak gertatzen dira: behin jatetxe batean ari ginen iragarkia grabatzen. Ni nire ardiekin nengoen, eta jendea bazkaltzen ari zen. Ardietako bat gelditu, eta letxuga jaten hasi zen andre baten plateretik. Ederra festa jarri zuena. Andrea dena izutu zen!

■ **Artzain bakarti bat jarri dute bizitza modernoaren ikur gisa. Zergatik aukeratu zintuzten? Zer zen bilatzen zutena?**

Iragarkiak oso mezu soila du: Nahiz eta zu mendi puntan bakarrik egon ardiekin, segapoto txiki hori izanez gero, mundu osoa daukazu eskura. Eta mezu hori zabaltzeko, nik uste pertsona erreal bat nahi zutela, gertukoa eta arrunta dirudiena. Bestela ez dakit zer ikusi zuten nigan!

■ **Iragarkiez haratago, amerikarrek nola ikusten gaituzte euskaldunak?**

Arrunt ongi. Euskaldunak fama handia du nola artzain, edo behiekien. Jende langilea eta hitza betetzen duena da euskalduna amerikarrentzat.

BIZITZAREN PASARTEA

Nire bizitzako egun bereziarena aurten Ubarte-Arakilen ospatutako Nafarroako Artzain Eguna izan da. Bertako artzainek gonbidatuta, ni bertan izan naiz 50 kiloko gazta erraldoia moztan eta epaile lanetan. Niretzat oso hunkigarria izan da, hemengo artzainek, nabiz eta Amerikan bizi naizen, ni gogoan izana. Artzainen arteko elkartasuna agerian jarri du.

Jokoan bete-betea sartu nintzen, eta egun bura laguntzeko, enkantean aritu nintzen. Nik hirugarren geratu zen gaztaren erdia erosi nuen, beste erdia gastatua baitzen probaketan. 19.000 pezetan erosi nuen. Bigarren geratutako gaztaren erdia 20.000 pezetatan saldu zen. Eta lehendabiziko gaztaren enkantean 340.000 pezetan joan nintzen, baina 350.000 pezeta eskaini zituen beste batek, eta hark eramane zuen.

■ Eta zuk nola ikusten dituzu amerikarrak?

Hemen bezala, denetik dago: batzuek onak dira eta besteak txarrak. Aldea dago arrantzoko bizimodua eta jendea ezagutu ala hirikoa. Arrantxoan jendea finagoa da, eta ez da hainbeste tira-bira egoten.

Hiritan ez naiz asko ibiltzen, baina hango jendea ezberdina iruditzen zait. Hango hiritan presaka bizi dira. Ez dute hemen bezala bazkaltzeko eta ordu erdiko siesta egiteko denborarik hartzen. Zerbait jan, eta berriro lanera joaten dira, beti korrika.

■ Hainbeste urte Ameriketara, andrea ere hangoa bertakoa duzu... Nola gorde duzu hizkuntza?

Euskalduna sortzen denean bat, barrenean eramaten du, odolean, eta hori ez da sekula galtzen. Han beti ingelesez hitz egiten dut, baina ardiekin eta zakurrekin beti euskaraz aritzen naiz.

Nire zakurrek Txiki eta Txoko izena dute eta euskara bakarrik dakite, ez dute ingelesezko hitz bat ere ulertzen. Gainera baditut bi anaia inguruan bizi direnak, eta

haiekin ere beti euskaraz egiten dut. Eta Amerikan bizi garen euskaldunok elkarrekin harremana gordetzen dugu, esaterako, urtean behin euskal festa eginez.

“Amerikara artzain joan eta sei urte geroago ikasi nuen ingelese”

■ Hemengo zer gauzekin gogoratzen zara gehiena?

Hemengo lagunak eta jatekoa nabari ditut faltan Amerikan naizenean. Eta herriz herri, festaz festa ibiltzea ere bai. Horrelakorik ez dago Amerikan.

■ Beti hemengoa faltan nabaritzen dela esaten da, baina ez al duzu hona etortzeko asmorik?

Orain bi urtez behin etortzen naiz Euskal Herrira, udako oporrak pasatzera. Baina beti izan dut hemen bizitzeko gogo. Sei hilabete han eta beste sei hemen pasa nahi nituzke.

Baina ez naiz erabat hemen bizitzen jarriko, ez baititut hango behiak eta ardiak saldu nahi. Are gehiago esango dizut: sei hilabetez hona etortzen hasten banaiz, hemen ere ardiak jarriko ditut! Ardiak maite ditut, nire lanbide bakar eta jada nire zati ere badira.

ITZULPEN ZERBITZUA

eskura

SERVICIO DE TRADUCCION

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezeroen beharretara egokituz,
Ingelesa, Frantsesa, Alemaniera, Italiara,
Katalana, Portugesa, Galegoa...

1985EAN SORTUA

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA • 20001 DONOSTIA
TEL.: 943 29 18 30 • FAXA: 943 27 58 69
eskura@eskura.com • www.eskura.com

**“Famak ez nau aldatu.
Baina harritu egin
naiz, orain jendeak
ezberdin tratatzen
nauela ikusita”**

■ "Lagunak, jatekoa, eta festak nabari ditut faltan Amerikan."

B E R T S O A

Doinua: Mutil koxkor bat

**Lehen artzaia bakarrik zinen
orain aldatu da dena
izatez mundu bitxia baita
publizitatearena
aberastea izan da zure
"look"ak ekarri duena
lehen Dionisio bakarrik zinen
orain Mister Txoperena
amerikarren "way of live"aren
adibiderik onena**

Aitor Mendiluze

Artzaintza bizimodu berezia da: gehienak bakardadearengandik ihesi joaten dira, eta artzainak, berriz, bakardadea maite eta bilatu egiten du. Gainera naturarekin harremanetan egotea gustatzen zaio, animaliekin, haizearekin, euriarekin, belarrarekin...

■ Hona iritsi zarenez geroztik ez zara geratu ere egin. Hamaika gonbidapen jaso duzu batean eta bestean. Gaur bertan hiru kazetari elkartu gara zu elkarrizketatzeko txanda hartuz... Nola daramazu fama kontu hori?

Ez dut uste hainbeste iragarkitan, telebistetan eta egunkarietan atera izanagatik ni aldatu egin naizenik. Baina harri-

tu egin naiz, orain jendeak ezberdin tratatzen nauela ikusita.

Lehen artzain ezezagun bat nintzena, orain beste zeregin batzuetarako ere deitzen didate: Amerikako Ardi Industriako Elkartek bere konferentzian hitzaldi bat emateko deitu zidan, eta orain gutxi Uharte-Arakilen izan nintzen Nafarroako Artzain Egunean, gazta txapelketako epaimahaian...

Amerikan, batzutan jendeak ezagutu egiten nau kalean pasatzerakoan. Kasinon nengoen batean, gizon bat etorri zitzaidan zuzen-zuzenean eta bota zidan: "Esan al dizute inoiz AT&T-ren iragarkiko gizonaren berdin-berdina zarela?" ●

Euskara sateliteetan

Munduan milaka izan arren, 76 hizkuntzak soilik lortu dute oraingoz zerutik mundura igorriak izatea (satelite-bidezko telebistaz ari naiz, jakina, ez jainkoen berbaz). Aurreko batean azaldu nuen legez, satelite-bidezko telebista oso kontuan hartzeko gertaeratzat daukat, globalizazioaren garaiko joera kulturaletan izan lezakeen eraginagatik.

Horregatik, arreta berezia jarri behar zaio munduko hizkuntza ezberdinek, gureak barne, zeru goietan duen -edo ez duen- indarrari. Aipatu 76 hizkuntzen artean desoreka nabarmenak daude jakina. Badira milioika hiztun dituzten hizkuntzak, sateliteetan telebista-kate bakarria dutenak: kantonera kasu, bere 64 milioi hiztunekin kanal bakarria duena.

Antzera dabilta Asiako beste hizkuntza batzuk (oriya, myanmarrera, amharera edo birmaniera adibidez, guztiak hogeit milaioi hiztun baino gehiagokoak, eta kanal bakarria dutenak; edota marathiera, ukrainera edo gujaratera, hirurak berrogei milioi hiztun edo gehiagokoak, baina kanal bi baino ez dituztenak). Horien aurrean, munduko hizkuntza hegemonikoek beren nagusitasuna erakusten dute inongo lotsarik gabe: ingelesak 1.356 kanal ditu (kanal guztien % 34). Atzetik ditu gaztelera (374 kanal), arabiera (280), mandarinera (269), frantsesa (220) eta alemanera (211).

Handien aldean, hizkuntza txiki gutxi dago zeruan: sei besterik ez dira milioi bat hiztun baino gutxiago edukita satelite-bidezko telebistagintzara iritsi direnak; eta horietatik erdiak ozta-ozta mantentzen dira: Australiako aborigenerak gehienbat ingelesez aritzen den kanal batean aurkitu du lekutxo; sanskritoa, hizkuntza ia soilik idatzia, Holandatik igortzen den kanal bateko testu irakurketetan soilik ageri da; divehia Maldivatoko hizkuntza ofiziala da, eta bertako telebistak hizkuntza horretan emititzen du satelitez, egunean lau orduz ordea; luxenburgera eta gurjariera dira, euskararekin batera, seikote honetarako falta direnak.

PANORAMA honetan, zein da euskararen egoera? Hirurogeita hamasei pribilegiatuen taldean dago, eta hori ez da gutxi orain arte ikusitakoak ikusita. Satelite-bidezko telebistara iristeko meritua izan du aizkorak harriz egiten ziren garai hartako hizkuntzak, meritua hori bere alde duelarik. Iritsi egin da, bai, baina

ozta-ozta hau ere. Gaur egun bi telebista-kanaletan agertzen da euskara: Canal Vasco eta ETBSat. Lehena Ameriketara igorria (Hego Amerika eta Ertamerika osora zein Ipar Amerikako ekialderaino heltzen delarik), eta bigarrena mendebaldeko Europara hedatua. Bietan agertzen da gaztelarekin batera, eta ez oso proportzio onean: Canal Vascon, programazioaren %12 soil da euskaraz, horietatik gehiena gaztelara azpitolatua; gainerakoa gaztelera hutsez. ETBSaten euskarazko programazioa %40 da, gainerakoa gaztelera. Beraz, argiak eta ilunak agertzen dira euskarak satelite-bidezko telebistan duen egoeraren analisian. Egotea bera pozgarria da, hain hizkuntza txikia izanik. Baina duen statusa eskasegia da. Bere 715.000 hiztunekin ez du oraindik berarentzako kanal osorik lortu. Gaztelarak, ordea, kanal oso bat du 941.000 hiztunekoa (374 kanal 372 milioi hiztunentzat); arabierak, kanal bat 661.000 hiztunekoa; eta ingelesak kanal bat 590.000 hiztunekoa. Are ratio hobea dute alemanera, frantsesa, italiara, greziera eta turkierak.

Josu Amezaga

EITBko Administrazio Batzordekidea

“Argiak eta ilunak agertzen dira euskarak satelite-bidezko telebistan duen egoeraren analisian. Egotea bera pozgarria da, hain hizkuntza txikia izanik. Baina duen statusa eskasegia da”

EUSKARAREN egoera hone-lakoa izatearen arrazoi nagusia, EITBko arduradunek diotenez, ikusle potentzialen hizkuntza errealitatea da. Kanal hauen helburua ahalik eta euskal jatorriko jende gehienarengana iristea izanik, oso kontuan hartu behar da ikusle potentzialen hizkuntza errealitatea, hala ikusleengatik beraingatik, nola satelitetik jaitzita-ko seinalea kablearen bidez hedatzen duten operatzaileengatik ere (bereziki Latinamerikako kasuan). Horrek ezartzen dio muga, haien arabera, euskararen presentziari.

Ni neu bat nator satelite-bidezko euskal telebistaren helburu nagusietako bat diasporako komunitatea trinkotu eta Euskal Herriarekin harremanetan jartzea delako ideiare-

kin. Baina ez zait iruditzen arrazoi nahikoa euskarak satelitean duen presentzia desorekatua justifikatzeko.

Izan ere, arrazoibide horiek aplikatuz gero, ETB bera ez zen sortuko sortu zen bezala (euskara hutsean alegia), eta ez zen garatuko garatu den bezala (kanal bat euskaraz eta beste bat gaztelera). Hemen ere populazioaren gutxiengoa baikara euskaldunak, baina inori ez zaio burutik pasatzen telebista emanaldi gehienak erdaraz egin behar direnik.

Izan ere, epe laburrera ikusleenganaino iristea baino arrazoi estrategikoagoek gidatu beharko lukete gure telebistaren hizkuntza-politika, hala eremu hurbilean nola satelitean ere ●

E Z P

PRINTZA

AITZAKIA BEHAR

Antton Garikanok honela zioen "Senez" aldizkarian itzulpengintzari buruz:

"(...) Nire ustez literatura *uni-bertsala* da, munduan bakarra. Hizkuntza diferentek izatea kontingentzia besterik ez da. Azken batean, adibide bat jartzearen, nik Hoffmann hizkuntza askotan irakurri izan dut, alemanez, ingelesez, gazteleraz... Azkenean beti da Hoffmann, eta neure buruan euskaraz dago. (...)

Urrats handi eta onak ematen ari garela iruditzen zait, gero eta gehiago egiten da euskaraz, baina beldur naiz ez ote den hizkuntzaren kalitatearen kaltetan. Liburuak asko argitaratzen dira, baina horiek nora doaz? Ni neroni kezka horrekin gelditu izan naiz beti nire itzulpenak argitaratuak ikusi izan ditudanean: izango al da irakurlerik beste aldean (...). Gero, gainetik, kritika dago hutsaren hurrengo. Liburuak kaleratzen duzu, eta hortxe gelditzen zara zalantzan, gustatu ote da?, ondo egin ote dut? Nik pozik hartuko nuke, egia esateko, nire itzulpengintzaren kritika zorrotz bat (...). Askotan pentsatu izan dut gure literatura-ren eta itzulpengintzaren mundu txikian halako talde gorrotagarri bat behar dugula, legeaz bestalde bizi den epaile multzoa, jendeari halakoa edo bestelakoa gaizki egin duela aurpegiratzen diona, sasi guztien gainetik bizi dena, eta eskubide guztiak modu lotsagabea hartuko dituen... Behintzat haiengatik kristorenak eta gehiago esateko aitzakia izango genuke, hitz egingo genuke literaturaz eta itzulpenaz".

ELEKTRONIKA ALDIA

DOINU elektronikoak entzungo dira hiru-garren urtez Donostian urriaren 5etik 7ra bitartean. Izan ere Sirope Sound System kolektiboak berriz ere Elektronikaldia jaialdia antolatu du. Kursaa-lean eta Egiako Gazteszenan zuzeneko hamaika emanaldi izango dira. Denetik entzun ahal izango da: lehen egunean, jazz, house, triphop eta pop estiloak; bigarren egunez, estilo komertzial eta esperimentalak eta gaur, musika elektronikoarekin nahasitako afro musikak, eta jungel eta drum & bass doinuetako estiloak; eta hilaren 7an, musika esperimentalagoa izango da. Aurtengo edizioak izarren artean, besteak beste, Jaki Liebezeit, Burnt Friedmann eta Revolutionary Dub Warriors taldeak daude. Kontzertuez gain, diskoak salduko dira Kursaa-lean eta leku berean ziberguneak, hitzaldiak eta filmen proiektzioak ere egingo dira.

ANTIGUAKO MUSIKA ZIKLOA

HEMEZORTZIGARREN aldiz hartu du Zumarragako Antiguako Ermitak Musikaldia Jaialdia aurtun. Irailaren 1ean hasi eta datorren hilaren 29a arte, larunbatero, arratseko zazpi eta erditan kontzertuak eskainiko dira ermita honetan. Estilo anitzetako emanaldiak izango dira gai-

■ Antiguako ermita, Zumarraga.

nera. Lehenengo kontzertuan Varsoviako Boskote Berria entzun ondoren, 8an, Jazz Klasikoko Boskotea izango da ermitan; 15ean Tolosako Hodeiertz abesbatzak abestuko du; 22an, Ricardo Requejo pianista iruindarrak joko du; eta azkenik, 29an La Badinage, antzinako musika eta tresnetan espezializaturiko taldeak, Olatz Saitua sopranoarekin batera eskainiko du kontzertua.

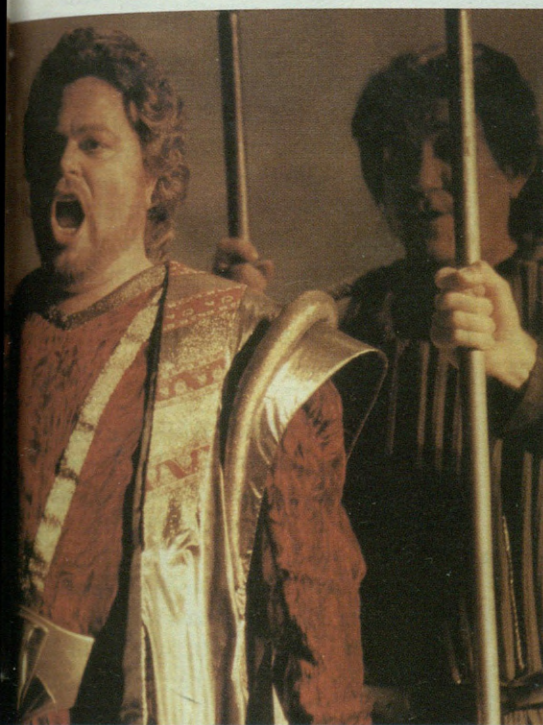
HIRIAREN ARTEA

NAZIARTEKO 24 artistek hiria oinarri hartuz eginiko lanak paratu ditu Fernando Frances komisarioak Iruñeko Zitudelako Armen aretoan. Berrogeitik gora lan daude ikusgai, eskultura eta argazkien artean. Kezka horren inguruan bildu dira Victoria Civera, Amador, Hannah Collins, Basilico, Bustamante, Thomas Ruffen, Daniel Chust Peters edo Jordi Colomer bezalako

H I T Z B I T A N

- Marino Goñi, GOR diskoetxeko arduradunaren hitzak dira hauek "Nabarra" aldizkarian jasoak: "Gelditzen zaizkigun laupabost dinosaurioak kenduta, Euskal Herrian taldeek oso gutxi irauten dute. Taldeek bizpahiru disko ateratzen dituzte eta gero desagertzen dira".
- Pedro Barea Monge, antzerki kritikariak "Zabalik" en zera adierazi zuen: "Informatzaileek ez dute bere lana betetzen, kulturaren berri eman beharrean, horren publizitatea egiten dute. (...) Kritikariak orduan, ikusentzuleari ikusi behar duenari buruz hitz egin behar dio".

L A K

SAMSON ETA DADILA

"Mesedez gogora ezazue telefono mugikorrak itzaltzea. Eskerrik asko".

Puccini, Wagner, Saint-Saëns, Verdi eta Mozartek kontzentrazio osoz entzuteko operak konposatu baitzituzten. Eta horietako sei irailaren 12tik aurrera Bilboko Euskaldunan gozatu ahalko dira ABAO elkarteak antolatu duen lirika denboraldian.

"Sigfried", "Samson et Dalila", "Tosca", "I Vespri Siciliani", "Il Trovatore" eta "Figaroren ezteiak" operak lau aldiz aurkeztuko dira. Aurten 1.600 bazkide gehiagorentzat tokia izango da eta bertaratzen direnek, besteak beste, Donostiako Hamabostaldian bikain aritu zen Dolora Zajick mezzoa entzun ahalko dute.

izenak. Hiru ildo nagusi jarraitzen dituzte aretoan bildutako artelanek: egile batzuek alderdi poetikoa landu dute, sentimenduen alderditik jorratu dituzte hiria, etxebizitza edo lantokia; beste batzuek dokumentu gisan baliatu dituzte euren lanak; eta azkenik, beste artistek eurek ikusi eta aztertu dutena, berrinterpretatu dute artelanetan. Erakusketa hilaren 23a arte dago ikusgai.

EUSKAL ANTZERKIA, TARREGAN

TARREGAKO Fira de Teatrora doa berriz euskal antzerkia. Guztira 113 ikuskizun eskainiko ditu jaialdiak, eta sei euskal taldeenak izango dira. Horietako lau Eusko Jaurlaritzaren babesean doaz, alegia Euskal Teatroa zigilupean. Hain zuzen, Hortzmuga, Trapu Zaharra, Taun Taun Teatroa eta Vaiven Producciones. Eta lan hauek eskainiko dituzte: Taun Taun Teatroak "KonT

arTe", Vaiven Produccionesek "Lotsa gabe", Hortzmugak "Rekolore" eta Trapu Zaharrak "El cuarto tenor" eta Zanguangorekin "Pan con pan". Bestalde, euren kabuz joango dira jaialdira Ane Miren bihurrikaria eta Deabru Beltzak taldeak.

■ Vaivenek "Lotsa gabe" taularatuko du.

• Edu Muruamendiaren aburuz, "Beste zentzu bat eman behar diegu euskal dantzei. Nik klaseak ematen ditut zenbait herritan eta nabari da jendea aspertu egin dela herriko dantzak egiten". Adierazpenok, "Euskaldunon Egunkaria"n eginak dira.

• Ricardo Dz. Olanok honela zioen "Administrazioa Euskaraz"en: "¿Ez da argiagoa galdera eta harridura markak esaldiaren hasieran ere jartzea, gaztelaniaz egiten den bezala? Erdara-ra makurtzea litzateke hori? (...) ¿Aztertu al zuten (euskaltzainek) tradizioa, ikur bakartiena orain dela hogeita hamar urte erabaki zutenean? ¿Eta zein tradizio aztertu zuten, bada?".

■ Alboka-ko kideak.

IZENAK

Albokak lan berria plazaratu berri du. "Lorius" izena duen CDan, Marta Sebestyen hungariar abeslariak parte hartu du. Sebestyenen "Gaixo Ingelesa" filmako soinu bandan parte hartu zuen.

Iñaki Iturain Azpirozek idatziriko "Orioko patroiak" liburua aurkeztu berri da. Bertan Orioko arraunketa-ren historia kontatzen da.

Karidadeko Benta musika talde berria hasi da kontzertuak ematen. Jon Maia bertsolaria kantaria duen taldeak bertso zaharren doinuak ditu oinarri. Diskoa abendu aldera hasiko dira prestatzen.

Bixente Latiegik idatzitako "Euskal Kristautasunaren Sendokuntza" liburua argitaratu du Arabako Diputazioak. Bertan, VI. eta VII. mendeetako euskal elizaren historia laburbiltzen da.

Txalo Produksioak Ramon Bareak zuzendu eta moldatutako "Bámbulo" lana estreinatuko du hilaren 13an Barakaldo Antzokian.

■ Txalo Produksioak.

EHUNEN ARKITEKTOA

Zetaz, harri bitxiz eta lumaz apaindu zituen munduko emakumerik ospetsuenak. Harriduraz bete zuen behin eta berriro Goi-mailako Joskintzaren mundua. Oihal zati batekin egin zitekeen guztia egin zuen, perfektzioaren bila. Coco Chanelek "benetako jostuna" izan zela esan zuen. Eta jostun ez ezik, ehunen arkitekto eta eskultoretzat ere jo zuten. Ia 30 urte dira hil zela, eta bere jantziak artelan bilakatu dira. (Egunotan Donostiako Kubo aretora osteratxo bat egitea nahikoa da hori ikusteko). Egun ere arrakasta eta ospearen sinonimo da Balenciaga. Baina firma distiratsuaren atzean getariar isil eta herabea topatu dugu.

Testuak: Nagore Irazustabarrena

Joan den mendearen hasierako urteak dira. Getariako kale aldapatsuetan gora dator Casatorresko markesa, orkatilerainoko zetazko jantzia soinean duela. Bere parean haur bat, soinekoari begira. Bat-batean haurra markesarengana gerturatu eta "traje bat egin al diezazuket?" galdetu dio.

Dozena erdi hamarkadako jauzia egin eta 68ko maiatz nahasian gaude. New York-eko egunkari ezagun bat zabaldu eta zera dio titular batek: "Balenciaga decides to quit and fashion will never be the same". Urte mordo bat lehenago Casatorresko markesarengana hurbildu zen mutiko hark bere lana utzea erabaki ondoren, moda ez zela handik aurrera gauza bera izango, alegia. Ala alderantziz gertatu ote zen? Ez al zuen Balenciagak moda utzi hain zuzen, mundu hori ez zelako handik aurrera lehenago izan zena gehiago izango?

Bazter dezagun oraingoz arrautza eta oiloaren eztabaida antzua, eta itzul gaitez Balenciaga mutikoaren amets laburrera. Laburra, diot, 1908an, 13 urte besterik ez zituela, Casatorresko markesari Decroll-en soineko baten kopia egin ziolako. Ama jostuna zuen Cristobalek eta, nonbait, azkar ikasi zituen mutikoak amestutako langintzari ekiteko ikasi beharrekoak. Eta azkar lortu zuen, halaber, bere tokia Europako jostun ospetsuen artean; 17 urterekin Pariserako bidea hartu zuen markesak bultzatuta; 20rekin zabaldu zuen lehen Balenciaga etxea Donostian, eta berehala izango ziren bere bezeroen zerrendan Maria Cristina eta Victoria Eugenia erreginak.

Gerra Zibila hasi eta berehala Paris hautatu zuen Balenciagak bizileku, baita George V kalean Balenciaga etxea zabaldu ere. Urte hartan aurkeztu zuen bere lehen bilduma, sekulako arrakasta lortuz. "Iraultza lasaia" deitu zitzaion Balenciagak mozketak eta egituraren egindako berrikuntzari. Dagoeneko elementu dekorati-

boei eta, bereziki, ehunei garrantzi berezia ematen zien.

Baina lasaitasunak gutxi iraun zuen eta gerra berri batek eten zuen getariarren gorako bidea. II. Mundu Gerrak nazien okupazioa ekarri zuen Pariserako Reich-ak joskintza etxe guztien etena agindu zuen. Balenciagaren tailerra jantzi militarrek egiteko erabili zuten. Garai gogorak izan ziren joskintzaren maisuarentzako eta, gerra amaituta, hutsetik hastera egokitu zitzaion, beste askori bezala.

IRAULTZA LASAI BAINA ETEN GABEA. Handik aurrera, ordea, getariarrak emakumezkoentzako modan emandako pauso bakoitzaren atzetik arrakasta etorri zen segika. Espektazio izugarria sortzen zuten haren bildumen aurkezpenek eta, hala ere, beti lortzen zuten haridura haren jantziek. 40, 50 eta 60ko hamarkadatan, behin eta berriro zabaldu zituen Goi-mailako Joskintzak segi beharreko bideak. Tunika soinekoa aurkeztu zuen urte batean eta zaku soinekoa beste batean. Kimono mahukak, lepoalde zabaleko trajeak, bizkarralde borobilduak, mahuka gainjarriak, euritako gardenak... Egituraren perfektzioa bilatzen zuen, eta berau mila eratako ehunez jantzi. "Vogue" eta "Harper's Bazaar" bezalako aldizkarietako azalak bere lanez jantzen zituzten eta mamian euskaldunaren berrikuntzak gorai patzen ziren urtez urte, bildumaz bilduma.

Gainerako jostunek ere miresmen hitzak besterik ez zituzten getariarrenentzat. Ehunen eskultore esaten zioten batzuek, modaren arkitekto besteei Hubert de Givenchy bere dizipulu eta lagunaren iritziz, "Balenciagak dena zekien". Coco Chanel-ek "benetako jostuna" izan zela esan zuen, "ehunak eza gutzeko eta bere eskuz mozteko eta josteko gaitasun aparta dauka. Gainerakoak diseinatzaileak baino ez dira". Yves

1908an, 13 urte besterik ez zituela, Balenciaga mutikoak Decroll-en soineko baten kopia egin zion Casatorresko markesari

■ Cristobal Balenciaga (1895-1972)

1895. Getarian jaio zen urtarrilaren 21ean.

1908. Decroll-en soineko baten kopia egin zion Casatorresko markesari.

1912. Parisera joan zen lehen aldiz. Bertan "Magasin du Louvre" dendako arduradun izendatu zuten.

1915. Lehen Balenciaga Etxea zabaldu zuen Donostian. Gerora, 1931n Eisa izena hartuko zuen tailer-rrak, amaren Eisagirre abizena gogoan.

1937. Parisen bizitzen jarri eta Pariseko Balenciaga Etxea zabaldu eta lehen kolekzioa aurkeztu zuen, sekulako arrakasta lortuz.

1940. Guillom-ekin batera kape-
la ezarri zuen buru gaineko trentza-
ren ordeez.

1948. Wladzio de Attainville zendu zen, Balenciagaren lankiderik hurbilenekoa.

1950. Balenciagaren zaku soinekoak, baloi gonak eta meloi mahu-
kak egundoko iraultza ekarri zuten.

1953. Lepo handiko berokiak aurkeztu zituen berrikuntza gisa.

1955. Tunika soineko berritzai-
lea aurkeztu zuen New Yorkeko
Ambassadors hotelean.

1958. Ohorezko Legioko Jaun
Txit Gorena izendatu zuten.

1960. Belgikako Fabiola erregi-
narentzako ezkontza soinekoa egin
zuen.

1965. Lehendabiziko euritako
gardenak sortu zituen, material plas-
tikoak baliaturik.

1968. Erretiroa hartzea erabaki
zuen. Paris eta Bartzelonako etxeak
itxi zituen. Lurrinekin soilik jarraitu
zuen lanean.

1969. Madrilgo etxea itxi zuen.

1971. Bere azken agerpen publi-
koa egin zuen Coco Chanel-en hile-
tetan.

1972. Bere azken lana egin
zuen: Cadizko dukesarentzat ezkon-
tza soinekoa. Martxoaren 24an hil
zen Valentzian. Getarian ehortzi
zuten ●

■ Ezkerretik eskuinera: zetazko traje bordatuaren detailea (1957); Kursaalera (1957); Kursaalera (1957)

Saint Laurent-ek, berriz, bi hitz baino ez zituen erabili Balenciaga definitzeko: "Dotorezia, ausardia".

Baina hitz eder hauen beharrik ez dago urte horietan Balenciagak lortu zuen ospeaz jabetzeko. Aski da bere bezeroen zerrendako dozena erdi izen

□ Egun bakarrean 120 froga egitera irits zitekeela zioten bere ingurukoek. Lepo edo mahuka bat behar adina errepikatzen zuen

aipatzea: Windsorko dukesa, Madeleine Lambert, Belgikako Fabiola erregina, Carol Lombard, Greta Garbo, Marlene Dietrich...

Pariseko kultur munduarekin harremanak ere bazituen Cristobal Balenciagak. Han ezagutu zituen Chagall, Matisse

eta Picasso. Cecil Beaton argazkilariak, hain zuzen, azken honekin konparatu zuen getariarra: "Dior modaren Watteau izan bada, Balenciaga Picasso izan da". Behin, Balenciaga Joan Miró-rekin zegoela, zera esan zion margolari katalanari: "Zorionekoa zu! Zure obra zuk bakarrik burutu dezakezu. Nik 400 pertsona behar ditut nirea burutzeko".

JENIO LANGILEA. Balenciaga maisua zen, jenioa. Baina ez magoa. Alegia, bere bildumak ez zituen besterik gabe kapela barrutik ateratzen. Alderantziz, gogor egiten zuten lan bai berak, bai berarekin batera jarduten zutenek. Egun bakarrean 120 froga egitera irits zitekeela zioten bere ingurukoek. Lepo bat edo mahuka bat behar adina errepikatzen zuen berak nahi zuena lortu arte. Eta berak nahi zuena lortzea ez zen erraza. Perfekzioa bilatzen zuen eta horregatik bere tailerreko atetik ez zen jantzirik ateratzen bere oniritzirik gabe. Perfekzioa bilatu bakarrik ez, Pamela Golbin Louvre museoko

■ Ezkerretik eskuinera: Donostiako Orfeoarentzako egindako trajea (1946); Orfeoarentzako (1946)

ALBERTO ELOSEGI

etako ikuspegi orokorra; belus urdineko torera, azabatzez bordatua (1947); eta lentejuekin bordatutako tunika (1962).

kontserbatzailearen ustez, baita lortu ere: "Balenciagarekin Goi-mailako Jostintzaren artea perfekzioa iritsi da". Haren lanek sinpletasun perfektua erakusten diote publikoari, baina emaitzak konplikazioz betetako lan gogorra du atzean, bilaketa etengabea, era guztietan.

□ Balenciaga jostuna distira da, kolore biziko lentejuela eta lumak aktore eta erreginen soinean. Balenciaga pertsona aldiz diskrezioa da

ko oihalen froga, behin eta berriro josi eta desegitea, jenioaren ideia gorpuztu arteko ahalegina.

DISTIRAREN ATZEAN. Balenciaga jostuna distira da, kolore biziko lentejuela eta lumak aktore eta erreginen soi-

nean. Balenciaga pertsona aldiz, oso bes-telakoa zen. Diskrezioa, hitz bakar batean laburbiltzekotan. Herabea zen, isila, estrabagantziarik gabea, etxekoia. Aukera zuen guztietan Igeldoko baserriko lasaitasunean gordetzen zen. Hainbat bezero ospetsu behin baino gehiagotan hurbildu omen zen George V kaleko estudiora jostuna pertsonalki ezagutzeko gogoz; gutxitan izan ohi zuten, ordea, gipuzkoarrarekin solasean aritzeko aukera. Lantokian ere isiltasuna, errespetua eta diskrezioa ziren nagusi.

BARRIKADA ARTEKO AGURRA. Gertakari historikoez, Gerra Zibilak eta II. Mundu Gerrak, Balenciagaren bizitza eta lanean eragin zuten. Jostintzari agur esateko ere toki eta data esanguratsuak aukeratu zituen: Paris, 68ko maiatza. Barrikadaz jositako hirian *Haute Couture*-ko maisuak bere lanaren etena iragarri zuen, inolako azalpenik gabe. Pariseko eta Bartzelonako etxeak itxi zituen berehala eta urtebete geroago Madrilgoa. Zergatik? Ez dirudi bere sor-

mena gainbehera zetorrenik. Eta komuni-kabideak bat zetozen bera joanda, modaren mundua lehengoa ez zela izango esaterakoan. Hasieran aipatutako arrautza eta oiloaren aferara gatoz berriro. Izan ere 68ko maiatzeko Paris hartan agerian geratu zen gizartearen aldaketa. Ohiturak

□ 1968ko maiatzean bere lanaren etena iragarri zuen inolako azalpenik eman gabe. Pariseko eta Bartzelonako etxeak itxi zituen berehala

aldatzen ari ziren, baita jazkeran ere. Belaunaldi bat lehenago Balenciagaren bezero izandakoen alabek bakeroak eta kamisetak jutzen zituzten. Lentejuelek, harri bitxiak, urrezko bordatuek, ez zuten tokirik gizarte berrian. *Prêt à porter*-aren erresuman, Goi-mailako Jostintzaren

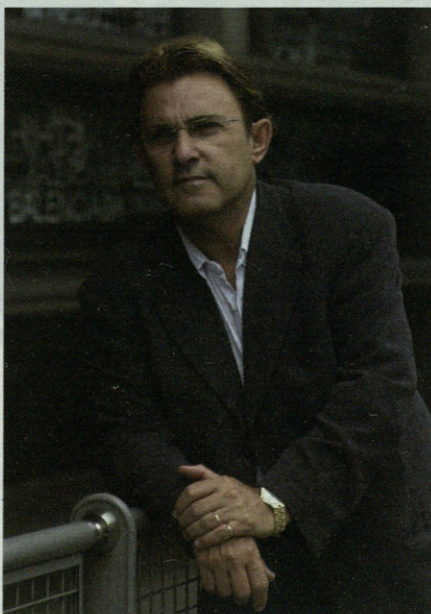
ALBERTO ELOSEGI

eta oilar lumaz eta lastoz eginiko kapelak; ezkontza soinekoak; eta ostruka luma berdeko boleroa (1966).

■ J. Argilagos: "Balenciagaren trajeak elementu arkeologiko bihurtu dira"

Kuban jaio, Gaudiren arkitektura-
ren errestitazioaren gaineko
tesia egindakoa, besteak beste
New York-eko Metropolitan museoko
Fashion Institute-en eta Brooklyn-eko
museoan lanean jardundakoa, egun
Hemen Art enpresako kidea, Julian
Argilagos Pi arkitektoa iragan hamarka-
daren erdialdean etorri zen Euskal
Herrira. Ordura arte gutxi zekien Bala-
nciagari buruz: jostun ezaguna zela,
iraultza baino lehen burgesia kubatarra
ere haren bezeroen artean zela...
Orduan, Getariako udalaren areto handi
batean galeria bat zabaltzea erabaki eta
udalak eskaera bat egin zion: Cristobal
Balenciagaren jaiotzaren mendeurrena
zela eta haren inguruko erakusketa para-
tu behar zuen. "Ados" esan zuen berak,
"Non dira jantziak, manikiak eta beha-
rrezko gauza guztiak?". Jantziak bai,
baina han ez zen besterik; ezta dirurik
ere. "500 bokarta kaxa erabiliz instala-
zio plastiko bat egin nuen". Arrakasta-
tsua izan zen erakusketa eta Nizatik era-
kusketa bertara eramateko eskatu

ALBERTO ELÓSEGUI

■ Julian Argilagos arkitektoa.

zioten, bokarta kaxa eta guzti. Handik
Erromara, Erromatik Donibane Lohizu-
nera... hamaika lekutan egon da geroztik
Argilagos Balenciagaren inguruko era-
kusketen komisario gisa. Egunotan Kur-
saalean ikusgai dagoen erakusketan ere
bai.

Balenciaga Fundazioa sortu zenean
Argilagosi patronatuko kide izateko
eskaintza luzatu zioten. "Nik ordea
nahiago izan nuen ekoizpen lanean
jarraitu". Horregatik erakusketak para-
tzen jarraitu du eta, gainera, berea da
Balenciaga Museoaren proiektua. Oro-
tara Balenciagaren 700 bat lan ditu egun
Fundazioak. "Balenciagaren bezero
izandakoak soinekoak Fundazioari
emateak merezi duela jabetzen ari dira,
honek kontserba ditzan". Horrela, apur-
ka-apurka bilduma aberasten joan da.
"Bildumaren kalitateak asko egin du
hobera, ez soilik jantziak ugaltu egin
direlako, baita Balenciaga aztertzen
joan eta gero eta hobeto ezagutzen
dugulako ere". Kopuruaz gain, kontser-
bazioak bereziki egin du hobera. "Lehen
edozein modutara gordetzen ziren tra-
jeak. Orain, aldiz, kamera hotz bat
badugu, jantzientzako funda egokiak..."
Izan ere, arkitekto kubatarrek garrantzia
handia ematen dio Balenciagaren lanak
kontserbatzeari. "Balenciagaren jan-

tziak elementu arkeologikoak bihurtu
dira" diosku, "bere garaiko gizarteaz
mintzo diren elementuak. Bezeroak,
traje bat erosterakoan, ez ziren historia-
ren zati bat erosten ari zirenez jabetzen.
Orain hortaz jabetu behar dugu".

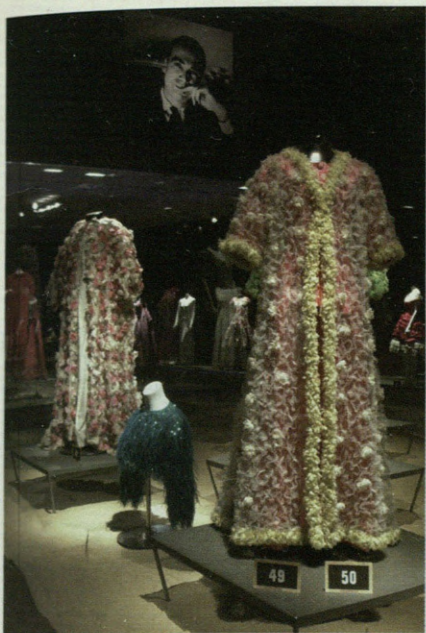
Balenciagaren lanen irudiak non-
hai ageri diren honetan (orriotan, bes-
teak beste), irudiok gehiegi esplotatzea
ez duela gustuko dio kubatarrek. "Pieza
konkretu batzuen irudia argitaratu
beharko litzateke soilik. Bestela bere
magia, bere enkantoa hautsi egingo
da". Balenciaga bera estrabagantziarik
gabeko gizona izaki, "Balenciagaren
etika jarraitzea baino ez da jarrera
hau hartzea". Getarian eraikiko duen
museoan ere Balenciaga beraren izaera
nabari da. Eraikuntza amaitzean egitura
sinplea izango dugu begien aurrean.
Maisuaren trajeetan bezala, ordea, lana
burutzeak konplikazio ugari ekarriko
du. Sinpletasuna kanpotik eta lan izuga-
rria barrutik. 2003an lanak amaitzeko,
Balenciagaren diziplina ere beharko
omen dute ●

■ Erakusketa gaur

Datorren urriaren 15a bitarte,
Donostiako Kursaalako
Kutxaren Kubo aretoan
"Balenciaga. Parisetik Donostiara"
erakusketa izango da ikusgai. Ber-
tan getariarraren 60 traje ipini ditu
Balenciaga Fundazioak, 1912an
egindako traje batetik hasi eta
Donostiako Eisa etxeak burututako
azkenekoraino, Goi-mailako Jos-
kintzaren maisuak bost hamarkada-
tan eginiko ibilbidea islatzen da.
Baserritar jantzi soiletik ezkontza
soineko ikusgarrienera, Donostiako
Orfeoia jantzitik gaueko lente-
jueladun traje ikusgarriera, Balencia-
garen lanaren ezaugarri nagusiak
daude bildurik lan horietan. Trajeez
gain 40 bat konplementu ere jaso
ditu erakusketak: bitxiak, kapelak,
jakak... Gainera, hainbat dokumentu
ere jarri dute ikusgai: planoak, agi-
riak, argazki pertsonalak, eskuizkri-
buak, guraizeak... ●

■ Museoa bihar

Getariako Casatorresko mar-
kesen etxeak egun Balencia-
garen hainbat lan jasotzen
badu ere, 2003. urtean eraikuntza
beraren inguruan museo berri eta
zabaldua ireki asmo du Balenciaga
Fundazioak. Hasiera batean mahai
gainean lur azpiko proiektu bat jarri
bazen ere, zituen zailtasun ekono-
miko zein fisikoengatik baztertu eta
proiektu berri bat burutu zuen Julian
Argilagosek. Casatorreskoen etxe-
tik nabe zentral bat irtengo da, era-
kusketa areto zabala nolabait zintzi-
lik geratuko delarik. Altzairuzko
egitura honen azpian, eta lur azpian
beraz, 2.000 metro koadroko lorategi
paratuko dute. Eraikuntza tekni-
ko bat ere izango du liburutegi, kon-
tserbazio areto, langileentzako
gune, atrezzo eta guzti. Orotara,
eraikuntza zaharrari zati berriak
gehituta 6.000 metro koadroko aza-
lera izango du museoak ●

ALBERTO ELOSEGI

■ Tul eta organtzazko xala (1965).

eremua gero eta murriztagoa zen. Balenciagaren mundua gainbehera zetorren eta prêt à porter-era egokitzea beste irtenbiderik ez zuen. Hori edo bere jarduna ete-tea. Eta bere hitzak argigarriak izan ziren behingoz aukera honen inguruan: "Ni ez naiz inoiz prostituituko". Beraz, bere lanentzako tokirik ez zelako aukeratu al zuen erretiroa Balenciagak? Hori berak soilik zekien. Bere ametsa betetzeagatik erretiratu zela esaten duenik ere bada. Bere bigarren ametsa esan beharko dugu,

ALBERTO ELOSEGI

■ Deshabillé beroki gorria (1955).

lehen 13 urterekin bete baitzuen. Modaren arkitekto gisa definitua izan zenak, benetako arkitekto lanei ekin eta bere etxe propioa eraikitzea omen zuen ilusiorik handiena.

Cristobal Balenciaga Eisagirre 1972ko martxoaren 24an hil zen Valentzian eta Getarian izan zen ehortzia.

ARTELAN ETA IKASGAI. 30 bat urte dira Balenciaga hil zela eta dagoeneko bere jantziak museo pieza bilakatu dira. Ordutik hona hamaika erakusketa egin dira bere lanekin eta, ezkerreko koardroan azaldu bezala, hemendik bi urtera Balenciaga museoak bere atak zabalduko ditu Getarian. Balenciaga Fundazioa ere hor da, maisuaren lana babestu eta hedatzeko lanetan. Getariarrarekiko interesa ez da, gainera, soilik bere jaioterrira mugatzen. Horren lekuko Sotheby's enkante etxe ezagunak eskainitako datu bat: duela bizpahiru urte Balenciagaren etiketarik gabeko traje bat saldu zuten 4.500 libra esterlinaren truke (etiketa izanda, kopurua biderkatu egingo litzateke).

Baina Balenciagak egindako ekarpenak ez dira soilik bitrina barruan gordetzeko eta berak erdietsitako perfekzio teknikoaren eredugarri zaio hainbat eta hainbat diseinatzaile eta jostuni. Moda diseinu ikasketetan Balenciaga oinarritzko ikasgai bilakatu da azken urteotan.

BALENCIAGA BERRIA. Lehenago aipatu bezala, 1968an Balenciaga etxeak bere atak itxi zituen, sortzailearen erabakiz. Firmak lurrinekin soilik jarraitu zuen lanean.

Berriki, ordea, Gucci etxeak Balenciaga firma beregain hartu du eta Parisko etxeak joskintzari ekin dio berriro ere, Nicolas Ghesquiere diseinatzaile gaztearen agindupean. Lehenago Jean Paul Gaultier eta Nina Ricci etxeetan jardundako diseinatzaileak arrakastaz gainditu du Balenciagaren sinadurapean prêt à porter bilduma burutzeko erronka. Balenciaga etxearentzako lan egiteak ez du esan nahi museotik getariarraren jantzi bat hartu eta hura erreproduzitzen denik. Estilo fresko eta eroso darabil Ghesquierek, beti ere maisuaren bolumenak erabiliz. Balenciagaren jantziak kopiatu baino, haren ekarpenetan oinarritu da bilduma modernoa osatzeko. Ikusteke dago

oraindik gazte honen eskutan Balenciaga firmak garai batean lortutako tokia berreskuratuko duen.

Bitartean eta datorren urriaren 15a arte, duela mende erdiko kolekzio

■ Satenezko gau-trajea eta jaka.

arrakastatsuak ikusteko parada dago Donostiako Kursaleko Kubo aretoan. Merezi du XX. mende hasierako haur baten ametsak mende erdia perfekzio eta dotoreziaz jantzi zuela ikusteak ●

Conchita Larrea, Rosarito Ramos eta Hortensia Birgalak Balenciagarentzat lanean jardun zuten urte luzez Donostiako EISA etxean. Pariseko tailerra ere ezagutu zuten, kolekzioa aurkezteko garaian batez ere. Langile xumeak izanik ere, garaiko jantzirik luxuzkoenak izan zituzten esku artean.

“GAUR EGUN EZ DA, EZ, HORRELAKO SOINEKORIK EGITEN”

■ Balenciagaren Donostiako Eisa tailerreko jostun taldea. Diziiplina zorrotza izanik ere, oroimen onak gorde dituzte.

Rosarito Ramos eta Hortensia Birgala 40ko hamarkadaren hasieran hasi ziren Donostiako Balenciaga etxean lanean. Ordurako urte gutxi batzuk bazeramatzan Conchita Larreak Balenciagarentzako josten. Baina jostun lanetan hasi baino lehen enkargutarako erabiltzen omen zituzten. “Ni ez” dio Conchitak, “ni zuzenean ‘eseri’ ninduten, 20 urterekin edo”. “Zuk suerte handia izan zenuelako” erantzun dio Hortensiak, hori ez baitzen ohikoena, “ni batxilerra amaitu gabe nuela deitu ninduten eta 14

hilabete eman nituen kutxatxoarekin bueltaka, enkarguak egiten, gora eta behera”. Rosaritok ere gogoan ditu has-tapenak: “Denek galdetzen zizuten, ‘noiz eseriko zaituzte?’ eta ‘uste dut oraindik

□ **“Lehenengo aldiz Parisera dei egin zigutenean pasaporterik ere ez genuen. Zerbitzu Soziala egin genuen korrika eta presaka”**

puska bat falta zaidala’ esaten genuen ‘laster norbait ezkontzen ez bada behintzat...’.”

Giro ederra omen zuten tailerrean, eta

hala ere, diziiplina eta zorroztasunez jokatzeko zuten. “Ni behin balkoian utzi ninduten atea itxita” dio Hortensiak, “ez dakit norekin hitz egiten geratu nintzen eta Enkarna enkargatuak ikusi egin ninduen”. Buruaz baietz dio Conchitak: “Enkargatu hori beldurgarria zen. Lanera orduan iristen ez bazinen kanpoan uzten zintuen”. Hala ere, Rosaritoren ustez, “hala izan behar zuen. Neska asko ari ginen han lanean eta orden apur bat behar zen”. 40ko hamarkadako urteetan 80 bat langilek jarduten zuten Abenidako bigarren

zenbakian, Fabricantes Unidos-en gainean, zegoen tailerrean. Donostian 100 izatera iritsi omen ziren. Pariseko tailerrean, aldiz, 400-500 langile aritzen ziren.

Batetik bestera ibili ziren gure hiru solaskideak, batean Bartzelonan jendea behar zutelako, bestean Belgikako Fabiolan ezkontzen zelako eta Madrileko tailerra langilerik gabe geratu zelako, eta kolekzioak aurkezterakoan Parisen behar zituztelako. "Lehen aldiz Parisera dei egin zigutenean pasaporterik ere ez genuen. Zerbitzu Soziala korrika eta presaka egin behar izan genuen pasaportea eskuratzeko. Geltokian Balenciaga jaunaren gidaria genuen zain eta haren

etxera eraman gintuen gosaltzera. 'Zuek gosaltdu lasai' esan zigun Balenciaga jaunak, 'ni orain lanera noa'. Oso atsegina izan zen gurekin. Berez atsegina baitzen, baina oso isila eta, egia esan, ez zuen elkarriketarako aukera handirik ematen".

Pariseko premier-ak dituzte gogoan. "Izugarria izaten zen, eromena. Dena kazetariz josita eta guk modeloak maindireekin estali behar izaten genituen lehenago inork ikus ez zitzan. Sekretua gorde behar zen eta dena misteriotsu bihurtzen zen, dibertigarria benetan". Baina, garai hartan ez zioten horri guztiari garrantzia berezirik ematen, ohitu egin ziren horrelakoetara. Baina garai hartan ere Balenciagaren trajeak izugarri garestiak ziren, soineko bategatik 50.000 pezeta inguru ordaintzen zirela dute gogoan "guk urte osoan lanean irabazten genuena baino dezente gehiago. Balenciagaren jantziak erregi-

■ Balenciaga, Chanel eta Zumsteg Zurichen.

nentzako eginak zeuden".

Premier arrakastatsu eta glamourrez betetako mundu haren atzean, ordea, lan izugarria zegoen. Balenciagak ideiak botatzen zituen eta horiek Manuel Esparzak diseinatzeko zituen, gero, tailerrean jantziak josteko. Berez, Balenciaga guztia gai egiteko omen zen, prozesu guztia kontrolatzen zuen eta "ezin zenion tranparik egin" dio Hortensiak, "ez horixe, hark zuen begia! Behin bigarren solai-

□ **"Premier-etan dena kazetariz josita egoten zen eta modeloak maindireekin estali behar izaten genituen, lehenago inork ikus ez zitzan"**

JOKIN ZAITEGI

XV. Itzulpen laburren sariketa

GAIA: "Energia iturriak XXI. mendean"

EPEA: 2001ko urriaren 31a baino lehen

SARIAK: 1. Saria....1.250 euro
2. Saria.... 625 euro

INFORMAZIOA: AED Elkarte
"Jokin Zaitegi" sariketa
Pablo Uranga, 4 behe
20.500 ARRASATE (Gipuzkoa)
Tel.: 943 77 12 28

Zuk ere parte har dezakezu

Antolatzailea:

Laguntzaileak:

EUSKO
JAURLARITZA

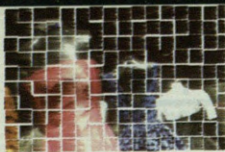
Gipuzkoako
Foru Aldundia

Babeslea:

Arrasate 2001

ruan galtza batzuk probatu zizkion Karmenxuri. Eskuineko aldean markatu zidan, beti bezala, egin behar nuen zuzenketa. Bere markak beste aldera pasa nituen eta galtzak josi nituen. Bi aldeak berdin berdinak ziren, zin dagizuet! Bada, milimetro baten gorabehera nabaritzen zuen berak ikusi hutsarekin. Perfektua zen". "Pluskuanperfektua" gaineratu du Conchitak. "Beti bilatzen zuen akatsen bar" jarraitu du Hortensiak, "Conchitak beti soinekoari zintzilik hari batzuk uzten zizkiola dut gogoan". "Nahita uzten nizkion gainera" erantzun du Conchitak barrez "beti topatu behar zuen okerren bat eta nik haiek uzten nizkion gustura gera zedin".

"Eta Derbyn erosten zituen jertse horiek? Gogoratzaren al zarete? Beti armairu batean ahaztuta bukatzen zuten. Konpondu nahi izaten zituen, ez zitzaizkion gustatzen nola geratzen zitzaizkion, eta guri esaten zigun zer egin behar genuen. Baina hark ez bazuen ondo ikusten, ez zegoen ondo, eta kito". Dena bere eskutatik pasatzen zen, bilduma guztia berak probatzen zuen. "Behin, Parisen, premier bezperan, gau guztia eman genuen beroki batzuekin lanean, egin, desegin, berriro egiteko..."

Hortensiak zeta naturalez soineko bat josten ari zenekoa du gogoan. Apendiz gisa ari zen oraindik, 'eseri' berria baitzen. Margarita zen orduan bere ofiziala "Balenciaga jauna bezain perfektionista bera. Mahukak josten ari nintzela esan zidan 'honaino ondo egin duzu, baina hortik aurrera...', desegin eta berriro josi nituen ez dakit zenbat aldiz. Zeta naturala izanik azkenean mahukak puskatu egin zitzaizkidan. Bada, oihal zati berriak eman zizkidaten. Egun osoa eman genezakeen mahuka bakarrik egiten. Han denborak ez zuen garrantziarik".

Iritzi berekoa da Conchita: "Bere helburua ez zen dirua egitea, alderantziz,

■ Cristóbal Balenciaga Parisen.

harentzat artea zen. Hari berdin zitzaion 80 ordu galdu bazenituen eta 80 lepo izorrratu bazenituen, lepo hura ez bazitzaion gustatzen 90.a arte jarraitu behar zen". Jostunen esanetan, hori omen da jenioa besteengandik bereizten duena.

Lan gogorra zen euren eta joskintza ez ezik, pazientzia ere ederki landu omen zuten. Eta, dirudienek, ez hori bakarrik. "Bertute asko hartu genituen" diosku

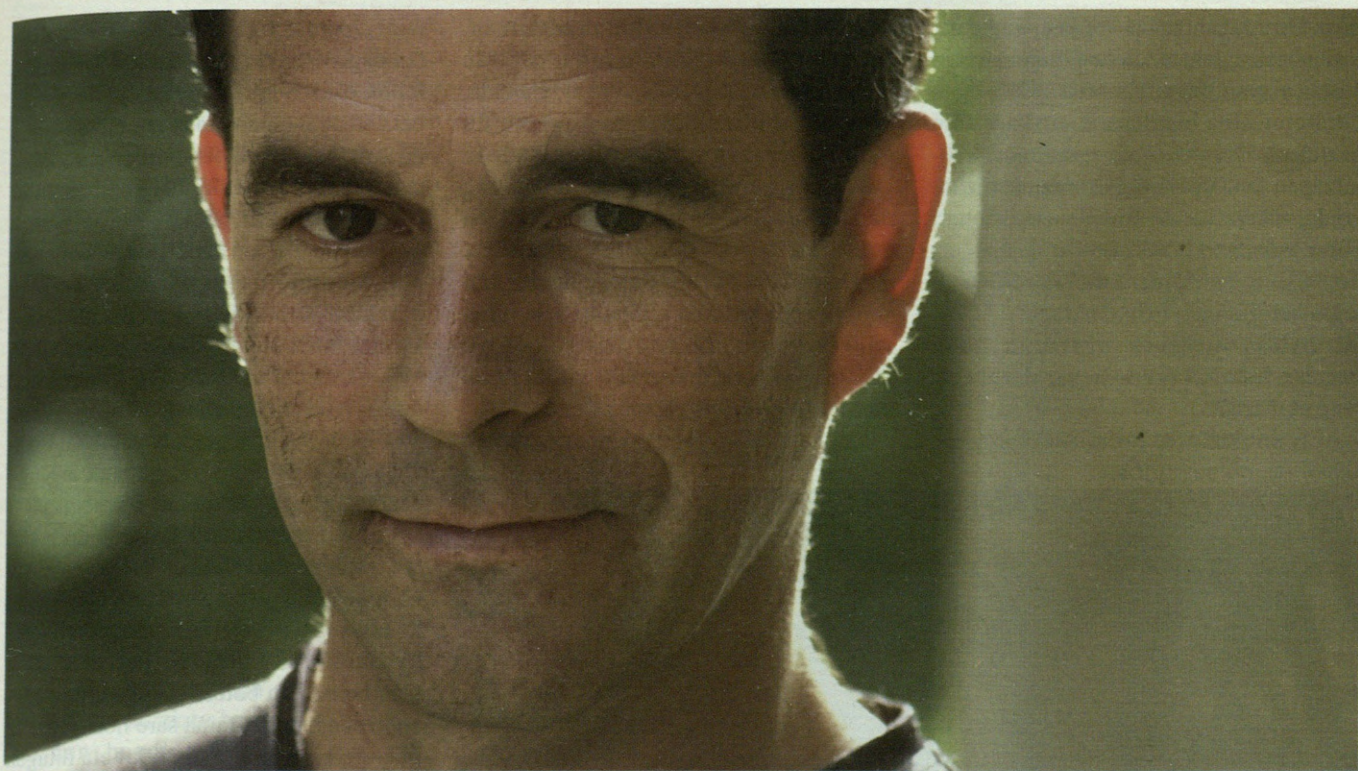
□ "Egun osoa eman genezakeen mahuka bat egiten. Denborak ez zuen garrantziarik"

Hortensiak, "nik errosarioa euskaraz kantatzen ere ikasi nuen, pentsa...". Tapizeriak egiten ere ikasi zutela esan digu Conchitak: "Igeldoko Doña Agustinarri tapizeria osoa egin genion". Neguan ez omen zuten horrenbeste lanik egiten eta bestelakoetan ere jarduten zuten: "Igeldoko baserriarrei, sobran geratutako oihal zatiekin txamarrak egiten genizkien, koadrozkoak, ederrak benetan. Don Fabian Igeldoko parrokoaren sotana ere guk josten genuen".

Cristóbal Balenciagarekin harreman esturik ez zutela esan digute behin eta berriro, isila eta itxia omen zen izaeraz eta tarteka bakarrik sartzen omen ziren haren estudioa. "Egoitza sakratu batean sartzea bezalakoa zen, hura zen isiltasuna eta errespetua! Isiltasun horretan lana besterik ez zen entzuten. Berak ere baxu-baxu hitz egiten zuen". Eta hala ere hitz onik besterik ez dute harentzat eta hark egindako lanarentzat: "Gaur egun ere ederki eramane daitezke traje horiek, ez dira modaz pasa. Eta hain ondo eginak direnez, ez dira deformatzen. Artelanak dira kanpotik eta barrutik" dio Rosaritok. "Niri gustatzen zitzaizkidanak belaunerainoko soineko

horiek ziren, pieza bakarreko horiek..." jarraitu du Hortensiak. "... Eta torera horiek euren soinekoarekin" ekin dio Conchitak, "eta japonese hura... ezinezkoa dirudi praktikan hori egitea, sinestezina".

Erakusketa, museoa, komunikabideak... Balenciagak hori eta gehiago merezi duela uste dute gure solaskideek. Baina, zer esango luke hark hori dena ikusiko balu? "Ez litzaioke batere gustutuko propaganda hau guztia, bera diskrezio hutsa baitzen. Eta gaur egungo kolezioak ere ez. Hain gaizki ibiltzen diren modelo argal horiek... Garai hartan beteagoak ziren, eta eleganteagoak. Eta jantziak? Gaur ez da, ez, horrelako soinekorik egiten..." ●

ALBERTO ELOSEGI

J O S E B A A P A O L A Z A

Irakasle lanak utzi eta antzerkiaren besoetan kulunkatzea erabaki zuen Joseba Apaolazak egun batean. Ia hogeitaz urte igaro dira ordutik eta bidean kolore askotariko pertsonaiak sortu ditu, Euskal Herrian eta kanpoan lan gehien egin duen euskal aktoreetako bat izatera iritsi arte.

“BETI BESTEEK KONTATU NAHI ZUTENA GORPUZTEN JARDUN DUT”

Zinemak, antzerkiak zein telebis-tak goxo tratatu dute eta urtetan jasotako esperientziak “lanbidean irizpide sendoak eskuratzeko” lagundu dio. Gainera, azken urte hau oso oparoa izan da aktorearentzat: zinematik Montxo Armendarizaren “Silencio Roto” filman parte hartu du eta telebistan “Teilatupean” telesailan eta “Zine Oro” saioan ikusi ahal izan dugu. Tentazioak antzerki taldearen “Ez da hain erraza” lanarekin, berriz, Euskal Herriko areto gehienak zantzuatu ditu. Hau guztia aski izan ez eta profesioan jauzi berri bat eman du Kanpingags izeneko antzerki konpainiaren sortzaileetako bat baita. “Biblia osoa (gutxi gorabehera)” izango da konpainiak ekoiztuko duen lehen lana.

■ Zerk bultzatu zaitu antzerki ekoizpenaren munduan murgiltzera?

Egia esan ez naiz inoiz enpresazale amorratua izan, baina hainbat aukera suertatu eta pausoa emateko mementoa iritsi zela pentsatu genuen. Kanpingags Tanttakarentzat egin genuen ikuskizun baten ondorio da, “Shakespeare osoa (gutxi gorabehera)” antzezlanarena, hain

□ “Kontzientzia hartze-ko balio behar du antzerkiak eta ez soilik barre arin batzuk eragiteko”

zuzen ere. Garai hartan Tanttakak Reduced Shakespeare Company talde amerikarrari erosi zizkion antzezlanaren esku-bideak. Guk hemen bizpahiru urtetan antzeztu genuen eta izan zuen harrera paregabeaz ohartuta, lan estilo horretatik jarraitzeko irrika sortu zitzaigun. Hala, Asier Hormazak, Patxi Barcok eta nik Reduced Shakespeare taldea gaur egun New Yorken arrakasta handiarekin antzezten ari den ikuskizunaren eskubi-deak erostea erabaki genuen, “Biblia osoa (gutxi gorabehera)” lanarenak, alegia. Orduan otu zitzaigun gure taldetxoaren sortzea, batez ere ekoizpenaren mundu horretan sartuta produktuaren gaineko kontrol gehiago eduki ahal izateko eta, beraz, egin nahi duguna gure modura egi-

teko. Diru laguntza bat ere jaso dugu eta, honenbestez, lehenbailehen muntaiarekin hastea espero dugu. Umorea ardatz duen obraren testua ingelesetik euskara zein gaztelarrera itzultzen ari gara orain. Ego-kitzapen lana ere oso garrantzitsua izango da, azken finean, amerikarrek Bibliari buruz egindako ikuskizun bat da hau, eta beraz, gure herrialdera moldatzeko ahal-egin berezia egin beharko dugu.

■ **Bibliaren gaia ukitzeak gure herrian hainbat errezelo sor dezakeela uste al duzu?**

Ez, inolaz ere. Prestatzera goazen

gaztelera lantzen dugun bitartean. Horrek Ameriketako hainbat tokitan ikusle potentzialak izatea dakar, eta hala, konpainia honek interesa agertu du gudan. Beraz, gauzak txukun badoaz gure lana zabaltzeko aukera ikusten dugu; ez dugu ideia hori baztertzen. Dena den, egun, horiek asmoak besterik ez dira.

■ **Demokraziarekin batera antzerkiaren alderdi ludikoa gailendu zela adierazi berri du Alfonso Sastrek. XXI. mendean, ordea, antzerkia kritika sozial eta politikoa egitera itzuliko ei da...**

Egun euskal antzerkigintzak dituen

maiz. Joera horren aurrean beharbada faltan dago antzerki zorrotzagoa. Dena den, lehen esan dudan moduan pentsatzeko beta ematen duten lanak ere egiten dira.

■ **Antzerki ekoizpenek diru publikoaren beharra izateak hori guztia baldintzatzen ote du?**

Kalean dagoen eztabaida da hori, zein puntutaraino babes ofizialak ez duen halako eskuhartze bat ahalbideratzen, kritika horri ateak ixten dizkiona. Hala ere, nik ez dut uste arazoaren muina hori denik. Nire iritziz, eta agian ozen pentsatzea da, norabidea galtuta gabiltza. Badi-rudi duela urte batzuk gauzak argiago zudela. Beste mentalitate bat zegoen.

Bizi dugun gizarte eta mundu hone-tan hutsune asko daudela sumatzen dugu. Hainbestetan aipatzen den demokrazia honek zuloak besterik ez ditu eta, finean, herriaren esku beharko lukeen zerbait izan beharrean boteretsuenen esku dago-en tresna bat da. Baina sare horren baitan guk ere bizimodu mota honi eta ditugun ondasunei eutsi nahi diegu hein handi batean. Beraz, egoera kritikatzeko zaku horretan sartuta gaude. Nire ustez aipatu dudan norabide galera hori sarritan hortik dator. Gai honen inguruan zeresan eta eginbe-har asko dago. Globalizazioaren aurkako mugimenduaren muina horixe da. Kontu-ratzen hasiak gara sasi-demokrazia hau gu hobe bizitzeko asmakizun bat besterik ez dela. Ni itxaropentsu naiz egunen batean gauzak aldatuko direla eta beste oreka bat eta beste justizia batentzat lekua egongo dela.

ALBERTO ELOSEGI

■ **"Euskal Herrian garrantzitsua da denetik pixka bat egitea, zeren nahiz eta konpainia edo antzezlan garrantzitsuetan aritu zaila da horretaz bakarrik bizitzea".**

antzezlanak ez da sinestunen mundu horrekiko kritika bat. "Shakespeare osoan" ere autoreak umorezko antzerkia egiteko aitzakiatzat erabiltzen zen, clown eta pailazoarena egiteko batez ere. Kasu honetan ere hala da, Bibliak ari nagusi gisa balioko du, baina funtsean hiru sal-tzaile hauen bitxikeriekin dibertitzeko lan bat izango da. Ez da inondik ere Bibliarekiko kritikoa den lan bat izango.

■ **Kanpingags konpainiaren lehen antzezlanarekin kontinente berrira jauzi egiteko asmoa ere azaldu duzue.**

Bueno, bai. Hala ere, oraingoz asmo-ak besterik ez dira ez baitago ezer zehaz-tuta. Egia da lehen eginiko lanari esker harreman polita sortu dela Reduced Sha-kespeare konpainiako kideekin. Eurek mundu anglosaxoia jorratzen dute guk

gabezia guztiak kontuan hartuta ere nik ez nuke esango egiten den guztia arina denik. Memento honetan, adibidez, Tan-ttakak "Errudun jaioak" lana kaleratu berria du, naziak izan zirenen seme-ala-ben testigantzak biltzen dituen obra. Honekin esan nahi dut egiten direla nola-baiteko kritika edo gogoetak plazaratzen dituzten antzezlanak.

Sastrek esaten duenarekin bat egiten dut, dena den. Nire aburuz antzerkiak gaurkotasan bati lotuta egon behar du, egoerarekin bat egin eta esanahi bat pla-zaratzearekin batera. Kontzientzia har-tzeko balio behar du antzerkiak eta ez soilik barre arin batzuk eragiteko. Agian, zineman gertatzen dena ematen da antzerkian ere, entretenimendu hutserako sortutako produktuak kaleratzen baitira

■ **"Sukaldean bezala da, gauza batzuk maitasun osoz egiten dira eta beste batzuk ordea, ziztu bizian, hanburgesen kasuan bezala, telebista gure Mc Donald'sa da"**

■ **Batez ere taula gaineko aktorea bazara ere, telebista eta zinematik era-karri izan zaitu.**

Lanak beti esperientzia ematen dizu eta, beraz, aberasten zaitu. Ni batez ere antzerki munduan aritu naizenez, gauzak proposatzerako garaian arlo honetan

irizpide gehiago dut. Baina, egia da, azken urteotan zorte ona izan dut eta baita medio ezberdinetan jarduteko aukera ere. Hemen, Euskal Herrian, oso garrantzitsua da denetik pixka bat egitea, zeren nahiz eta konpainia edo antzezlan garrantzitsuetan aritu oso zaila da horretaz bakarrik bizitzea. Arlo bakoitzean aritzeko irizpideak oso ezberdinak direnez, ezinbestekoa da arlo ezberdinetan mugitzea. Antzerkian, esaterako, lana prozesu baten baitan ateratzen duzu aurrera eta ondoren pauso horiek amaituta, eszenaratu egiten duzu lortutako emaitza. Behin lana estreinatuta, gainera, beste prozesu berri bat hasten da. Telebistan, berriz, egun batetik bestera egin beharreko lana izaten da, ez dago apenas prozesurik, lehenbailehen ekarpenak egin eta gauzatu egin behar dituzu. Sukaldean bezala da, gauza batzuk maitasun osoz egiten dira eta beste batzuk ordea, ziztu bizian, hanburgesen kasuan bezala, telebista gure Mc Donald'sa da.

■ **Eta euskal aktore bat iritsi daiteke zein sukaldetan lan egin nahi duen hautatzera?**

Nik esango nuke ezetz. Euskal Herrian bizi garenok ez dugu aukerarik. Noski, baztertu baztertzen ditugu gauza txoak baina normalean sortzen zaizun aukera sorta oso murrizta izaten da eta gehienetan egokitzen zaizuna egin behar izaten duzu. Oso egunean bizi gara eta hemen bizi garen aktoreek ez dugu perspektiba luzeekin lan egiteko aukerarik izaten. Inork ez du bere etxean libreto edo gidoi pila bat mahai gainean noiz irakurri eta aukeratu zain. Mementoan mementokoa egitea tokatzen zaigu.

■ **Kritikoa al zara zure lanarekin?**

Bai, oso. Agian horregatik gustatzen zait hainbeste antzerkia, bertan ez dudalako sekula nire burua ikusten, eta horrek lasaitasun handia ematen didalako. Beste kasuetan, ordea, bai. Batez ere zineman egin izan ditudan lanetan asko kostatu izan zait nire burua ikustea. Emaizta pare bat aldiz ikusita onartzera iritsi eta gai naiz gauzak beste distantzia batekin ikusteko, baina egia da asko kostatzen zaidala. Gainera gauzak astiro eta ondo pentsatuta egitea gustatzen zaion pertsona horietako bat naiz, bat-bateko erreflexu hori nahiko geldoa daukat. Antzerkiak gauzak ondo pentsatu, ikusi eta zuzentzeko tartea eskaintzen dizunez ondo senti-

tzen naiz honetan. Telebistan edo zineman, berriz, egindakoa ikusi eta zera pentsatzen dut askotan: "Hau ez nuen horrela egin behar" edo *Beste modu honetan egin izan banu...*. Gainera, izan duzun lantaldearen arabera nahiko arrotza egiten zaizu lan prozesua eta, noski, maiz etxera joan eta emaitza ikusitakoan sorpresatxoak izaten dituzu.

□ **“Oso kritikoa naiz nire lanarekin. Agian horregatik gustatzen zait hainbeste antzerkia, bertan ez dudalako sekula nire burua ikusten”**

■ **Horretan ezberdintasunik nabaritzen al da Euskal Herrian edo kanpoan lan egiteko moduen artean?**

Batez ere telebistaren kasuan nabaritu izan dut hori. Norberaren izaeraren arabera izaten da askotan, baina nire kasuan konfiantza behar izaten dut ingurukoekin gustura lan egiteko. Horregatik ezberdina da niretzat Madrilera telesail batean edo bertako batean lan egitea. Hemen jada urteen poderioz lan taldea ezagutuz joan naiz eta horrek lasaitasun handia ematen dit lan egiteko garaian. Hemendik kanpo gehiago kostatzen zait, beldurtiagoa edo lotsatiagoa azaldu izan naiz askotan. Zineman ere maiz arrotz sentitzen zara aldiro lan taldea guztiz ezberdina delako. Antzerkiaren alorrean, berriz, urteetan jende asko ezagutu dut eta egun jada eza-guna dudan taldearekin ari naiz lanean. Euskal Herrian egiten ditudan lanetan gertutasuna dago eta hori mesedegarria da lanerako.

■ **Behin Kanpingagsekin buru-belarri sartuta, izango al duzu tarterik beste lanetarako?**

Bai. “Biblia osoa”k dedikazio gehien muntaiaren garaian eskatuko dit, hau da, bizpahiru hilabetez. Gainera orain arte inoiz egin ez dugun zerbait egiteko asmoa dugu Kanpingagsekin lehen antzezlan honetan. Beste konpromiso batzuei aurre egin ahal izateko eta nola-baiteko askatasuna izatearren *cover* edo ordezkio aktore batzuk trebatuko ditugu. Asmoa lehen entsegu egunetatik ordezkioekin lan egitea da hauek ikuskizuna-

ren jabe egin daitezen. Beraz, behar izanez gero, edozein unetan gure lana beste aktore batzuk egiteko aukera izango dugu.

■ **Ekoizle eta aktore bezala zein erronka daukazu orain?**

Broma gisa beti esan ohi dugu gure hurrengo ikuskizunaren erronka alde batetik, dirutza bat egitea dela eta bestetik, berriz, ez dadila halako dirutza egiten ari garenik nabaritu. Baina, orain serio, pittin bat nire buruaren jabe izatea litza-teke erronketako bat. Azken finean, urte hauetan nahiko mertzenario izan naiz, kontratatu gisa aritu bainaiz gehienetan lanean. Beti besteek kontatu nahi zutena gorpuzten jardun dut. Konturatzen hasia naiz aktore lanaz gain niregandik ekarpenak egiteko, zuzentzeko, sortzeko... edo nork daki zer egiteko garaia iritsi zaidala. Beraz, aktore soil lana utzi eta beste bide batzuk jorratzen hasteko tenorea heldu zaidala uste dut ●

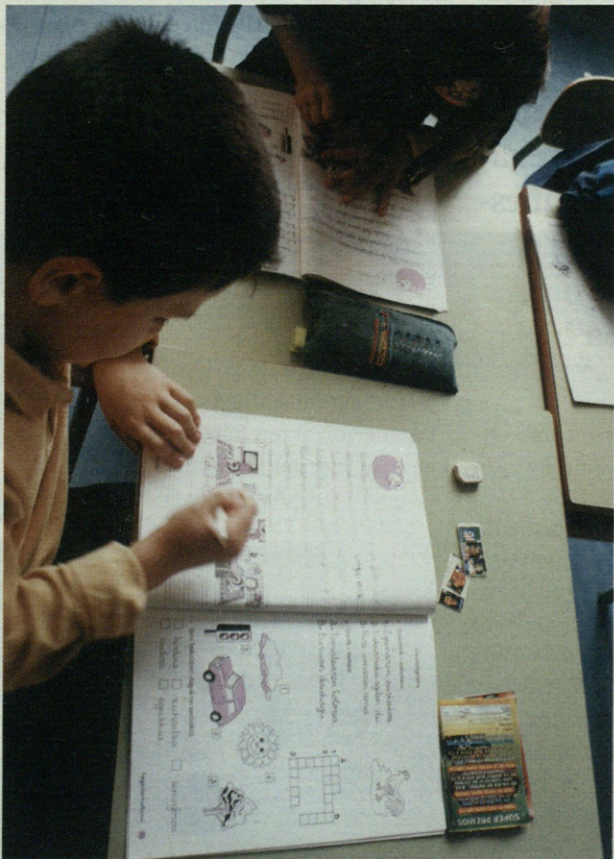
◆ **AINARA GURRUTXAGA**

ALBERTO ELOSEGI

Ikastaro berriari begira datorkigu ale zaharra, haurrak eskolaratzeko garaia baita, baina zein eskola aukeratzeko orduan ikastolen alde egiten du editorialak.

Ikastaro berria eta alfabetoa

■ "Aurra, berak dezakean neurriraino, zuzengabekeriaren aurkako burrukan zaildu behar da. Burrukalari egin behar da".

argien azaltzen saiatzen zen hartan. Argiegi, beharbada, garai ilun haietarako... eta baita gaur egungo zenbait zelatari prestuentzat, urrutira joan gabe. Izan ere, zer ez zuten esango (eta egingo) batzuek, honakoa irakurritz gero?: "Aurra, berak dezakean neurriraino, zuzengabekeriaren aurkako burrukan zaildu behar da. Burrukalari egin behar da. Euskal eta langille arazoa bizi arazi behar zaizkio".

LANARI EKITEKO GARAIA

Nolanahi ere, editorialaren hasiera

Udako atsedenaldi garaia igaroa zen, gehientsuenentzat behinik behin, eta betiko martxari ekiteko prest agertzen zen gure aldizkaria ere. "Ikastaro

berria" zeukan gogoan, eta gai horri eskaintzen zion bere editoriala. Eta Euskal Herriko haur eta gazteek izan beharreko heziketak kezkatzen zenez, jarraitu beharreko bidea ahalik eta

■ Zenbat gara

Amatiño, 1971-IX-12

Liburuak: Oraintsu argitaratu da "ETA y el proceso de Burgos" izeneko liburu bat. Federico Arteaga egileak euskararen sustraiak eta euskal arbasoen oinarriak aztertzen ditu hasiera batetan, historia zaharrean omen datza ondorengo "abertzalekeria" eta. Ondoren karlistadek sortu zituzten egoera politikoak eta abertzaletasuna aipatzen ditu. Bigarren partean, ETArene ideologia, antolaketa, teknika terrorista etabar azaltzen ditu, Burgoseko auziaz bukatzeko. Ezin uka denetik irakurri beharra dagoela. Baina kontuz! Horra hor koska... denetik gero! Argitaratu berri da frantsesez "Le procès de Burgos" izeneko liburu. Gisèle Halimi da

egilea eta Jean Paul Sartre-ren hitzaurrearekin. Editorial Gallimard delakoak argitaratu du Kepa Salaberrik idatzitako "Ruedo Ibérico" liburu ere. Honako liburu hau Burgosko auziari buruz eginga da eta gaztelaniaz idatzia. (...) Editorial Añamendik "Azkue" sortan argitaratu du Ignazio Iparragirek idatzitako "Idiazabal" monografia esakoa. Añamendik ohi duenez eta Euskal Herriko monografia guztien "hala beharrezko" joera jarraituz, delako hau ere gaztelaniaz idatzia duzu irakurle. Egilearen hitzez hitz esanaz, "el hábito de nuestros antepasados" ere gaztelaniaz irakurri behar ote dute idiazabalدارک? ●

era guztietako irakurleekin ondo konpontzeko modukoa zen (ikasgeletara gerturatu beharra biziki gorrotatzen dutenek kenduta, jakina, baina ziurrenik horiek ez zuten ZERUKO ARGIAko editoriala irakurtzeko gogo handirik izango ere): "Amaitu dira oporraldiak. Asi dira irakasleek beren gauzak gerturatzeko. Laister ikusiko ditugu ume eta gaztetxoak, beren liburuak eskuetan, eskolara bidean. Pozik daude gurasoak etxean pake gehiago izanen dutelako. Izango da makiña bat gorabehera urtearen buruan. Egingo da amaitasun ahalegin. Edukiko da utsunerik aski. Zenbat otz-bero urtea amaitzerako".

Jarraian, ezustetxo bat; nahiz idazleak zehazki "eskolara bidea" aipatu, beste zer edo zer izango zuen gogoa, bestela ez baita ulertzen bere balizko irakurleak honela ohar-taraztea: "Aurtengo ikastaroa aipatu dugu. Ez dugu ikastola bakarrik buruan. Ikastetxe guziak baizik". Zergatik hori? Auskalo. Gauza da, horrela jarraitzen zuela editorialgileak: "Badirudi gure Erria aztoraturik dabil dela ikastolak direla ta ez direla. Ez dezagun aaztu gure Errian badaudela beste zenbait eskola ere. Eta aitor dezagun behingoz ikastolak direla, beren eskasean ere, erriari ondoen erantzuten dioten eskolak. Ez duela beste eskolarik Euskalerriak eta Euskal-elizak dirudi zenbait garaiz. Akatsak ikastolak bakarrik balituzke bezala mintza ohi gera.

Eta beste ikastetxe guziak jorratu on baten premian daudela iduritzen zaigu ikastolaren maillaraño irixteko. Zergatik ez zaie eztenkada gehiago ematen praille-mojen ikastetxeeri, maixu-maixtren eskolerei?"

EUSKAL HAURRAK NOLA HEZI

Horraingo esandakoeekin zenbait haserretua zitzaion, seguru. Beste batzuk berriz, beren buruei honako galdera eginenez egongo ziren jada: Zertarako oroitu ote da gutaz? Baina hari, bost! "Gatozen arira. Euskalerriaren kulturen, izkuntzan, izakeran eta giroan ezi behar ditugu gure aur eta gaztetxoak. Eta ori ikastolak bakarrik egiten duela esan dezakegu. Ez da aski, ordea, asko bada ere".

Bere barrua husteko garaia iritsia zitzaion, nonbait, eta honela ekiten zion zereginari: "Ez dakit nola, baiña, aurrei Erriak bizi duen egoera adierazi eta bizierazi behar zaiela uste dugu". Norbe-

■ Zapateria Zubillaga

Iragarkia, 1971-IX-12

Zapataria naiz ogibidez./ ta noan zapatengana./ sinistu ondo gelditzen dala/ eskuz ikutzen dedana./ Nola konpontzen, ala tintatzen,/ txukun egiten det lana./ olako lanik baldin badezu/ azaldu zaite nigana. Prim 53. Donosti. Urrutizkiña: 23443 ●

raren zalan-tzaz hasi, eta aniztasunean amaitu. Z. ARGIA osoaz ariko zen, edo... dena dela, gorabehera horrek ondorengo zaparradari ematen zion bidea:

"Aurra, berak dezakean neurriraiño,

zuzengabekerien aurkako burrukan zaildu behar da. Burrukalari egin behar da. Euskal eta langille arazoa bizi arazi behar zaizkio. Egiaren, zuzenbidearen, maitasunaren, askatasunaren, senidetasunaren eta berdintasunaren gose-egarri ipiñi behar da. Adimen eztena zorrotzu behar zaio zapalketa guztietaz jabetu dedin. Erriaren eta zapaldu guzien alde lan egiten erakutsi behar zaio. Besteren eskubideak errespetatzen jakin behar du. Bakoitzak duen erantzunkizunetaz jabetuarazi behar da. Baiña jakin behar du burruka ortan etsai gogorrek arkituko dituela ere. Jakin behar du burruka luzea dala ere".

Zer esaten nizuen? Gaur egun argitaratu izan balitz, dagoeneko alfabeto osoa bururatua zitzaion euskal haur "borrokalari" horiek izendatzeko, zeltari prestuei! Baina bazen orduko haur eta gazteei irakatsi beharreko beste hainbat gauza ere:

"Eta erakutsi behar zaio iñor ez salatzen". Ama nirea, Garzon epaileak irakurri izan balu!

Editorialgileari, behin honaino iritsita ulerkor agertzeko ordua zuela pasako zitzaion burutik-edo, honela amaitzen baitzuen mezua:

"Lan zailla. Egin beharrekoa, ordea. Nola? Ez dakigu. Irakasleek suma behar dituzte bideak. Elkarren aurka gaizkiesaka igarotzen ditugun orduetan, bide aukeratu sumatzen jardungo bagiña!" ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

■ Pentsatu egin behar

Joseba Arregi, 1971-IX-12

Gizonaren doirik haundienetakoa adimena dela guztiok dakigu. Abereengandik zerbaitek bereizten bagaitu, adimena da hori. (...) Gizona, gaur egun, bere burua ulertu beharrean aurkitzen da. Baina gizonak bere burua ulertzeak ez ditu gizartearen prolema guztiak konpontzen. Gizartearen prolema ulertze hutsak berriz, ez dio gizonari bere buruaren ulertze arazoa zearo konpontzen. Ez bata ez bestea ezin ahaztu genitzazke. Ideologia batek gizona

banakoa ere ba dela, individuoa alegia, ahazten badu, lehentxeago edo beranduxeago bere zorra pagatu beharko du. Bainan, era berean, pentsamendu batek gizarte bat ba dela aldatu, zearo aldatu beharrekoa ahazten badu, eta hortarako ekintza bat beharrezkoa dela eta ekintzarako gai izan behar dela, hau guztia ahazten baldin badu, pentsamendu honenak egin du, ez dauka etorkizunik; gizarte aldatzeko metodo ta ideia batzuek saltzen dituen ideologiak irabaziko du merkatua (...) ●

ASTEKO LIBURUA

EDOZEINEK DAUZKAN GRINA ETA AJEEN IRUDIAK

**SEXO,
PECADOS Y
MIEDO**
Batzuen artean
ONGARRI
112 orrialde
1.500 pzt/ 60 lib.

Pilar Albajar eta Antonio Altarribaren argazkilaritza du erakusgai Elgoibarko Ongarri kultur elkarteak oraingotan kaleratu duen "Sexo, pecados y miedo" liburuak. Eta hain zuzen, edozein kristauk senti ditzakeen grinak eta haien ondorengo ahulezia hauek hartu ditu bere lanaren ardatz gisa, izatez aragoiarra bada ere duela hogeitetik hona Gasteizen bizi den bikote honek. Elgoibarko Ongarri, berriz, 1956an sortu zen, Euskal Herriko kultura bultzatzeko asmoz. Besteak beste, antzerkiari, zinemari, eta baita argazkilaritzari ere eskaintzen zion bere tarte. Ahalegin

horren uzta da egungo "Elgoibarko Izarra". Ongarri, bestalde, 80ko hamarkadaz geroztik Euskal Herriko egungo argazkilaritza bultzatzen ari da, hots, erakusketen bidez bai Elgoibarren bertan kanpotarrek egindako argazkilaritza eta bai hemengo argazkilariek egindako lana beste zirkuitu zabalago batzuetan azaltzen. Horrez gain, lan horiek jasotzen dituzten liburuak plazaratzeari ere ekin zion duela lau urte, orain "Sexo, pecados y miedo" bezala, aurretik Roberto Batijaren "Alusión a una sombra", eta Nicolás Lópezen "Album de viaje" liburuak kaleratuak dituelarik.

▼ Egileari Galdezka

"Beldurra hutsean azaltzea oso lan zaila da"

Antonio Altarriba

JOSEBA OLALDE

■ Pilar Albajarrek eta zeuk, batera egiten omen duzue lan.

Hala egiten dugu, bai. Errealizadorea Pilar da, baina. Esan nahi dut, nik bion artean aurretik erabakitako gaien inguruko gidioak egiten ditudala, eta Pilarrek gidoi horiek gauzatu egiten dituela. Argazki sailak landu ohi ditugu, gai bakoitzaren ikuspegi bitxiarena, txundigarriena eta ironikoa azaltzen saiatuz. "Sexo, pecados y miedo" horietako bat da, nahiz bi zatitan bana daitekeen. Izan ere, sexua eta bekatuak sailean agertzen direnak aurretik argitaratutako argazki multzo baten zati dira. Beldurrari eskaintzen diogun atala, berriz, lehen aldiz kaleratzen da.

■ Sexuaz zer azpimarratu duzue?

Ohizko jarrera guztiak azaltzen ditugu. Liburu honetarako aukeratu ditugun argazkietan, besteak beste, ferekak, felazioa, 69a, orgasmoa, homosexualitatea, trabestismoa edota perbertsio sexualtzat jotzen den sadismoa bezalakoak ikus daitezke.

■ Eta bekatuei dagokienez?

Bada, Eliza Ama Sainduak guztiz debekaturik dauzkan gauzen zerrenda bat egin genuen, eta horien inguruan guk geuk dugun ikuspegia azaldu. Anbizioa, gorrotoa, hilketa, suizidioa eta abar.

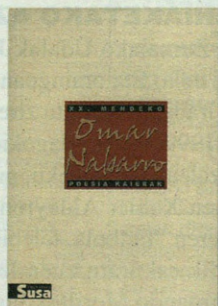
■ Beldurra nola isla daiteke?

Beldurra hutsean azaltzea oso lan zaila da. Erraz argitara daiteke izuaren menpe dagoen pertsona, baina beldurra bera... Oinarritzko beldurrak azaltzen saiatu gara: egiari, bakardadeari, minari, heriotzari edo askatasunari diogun beldurra mundu guztiaren begibistan jartzen. Nahikoa sail gogorra atera zaigu, jakina, baina aldi berean zirrargarria ere badelakoan nago. Beldurraren irudia azaltzeko, lehen planoan agertzen diren aurpegiez soilik baliatu gara.

L I B U R U A K

**XX. MENDEKO
POESIA
KAIERAK:**

OMAR NABARRO
Antologia egilea,
Koldo Izagirre
SUSA
61 orrialde
700 pzt/ 28 lib.

KRESAL EGARRI BATEAN BIZI DEN POETAREN MEZUA

Jakina denez, Omar Nabarro, Edorta Jimenez idazleak poesian murgildu den bakoitzean erabili izan duen izengoitia da -berak idatzitako "Itsastxorien bindikapena", "Egutegi esperimental", "Gaua zulatzen duten ahausietan" edota "Odoleko eskifaia" bezalako poema liburuak ditugu horren lekuko-. Koldo Izagirrek, "XX. mendeko poesia kaiarak" bildumarako eginiko antologian, Omar Nabarroren hogeita hamar poema eskaintzen dizkigu, Bilbo hiriarren gogortasuna zein bizipoza bere poemen oinarri dauzkan olerkari mundakar honen lanaren ezaugarri gisa. Izagirrek berak dioenez, kresal egarri handi batean bizi den poeta dugu Omar Nabarro. Eta Bilbo espazio poetiko bezala hautatu arren, berarentzat hiri hau ez da paisaje hutsa, maitasunezko istripuen ibilbidea eta porrot kolektiboen kontzientzia ere bada.

**IRUÑA HIRIA
EUSKARAZKO
KOMIKIEN
LEHIAKETA
1900-2000**

Batzuen artean
IRUÑEKO UDALA
60 orrialde
1.000 pezeta
40 libera

EUSKAL KOMIKIEN LEHIAKETAKO IRABAZLEAK

Egile berriei bultzada sendo bat eman nahiz antolatu ohi du Iruñeko Udalak "Iruña Hiria Euskarazko Komikien Lehiaketa". Eta hain zuzen, 1999 eta 2000. urteetan lehiaketa horretan irabazle suertatu zirenen lanak argitaratzen ditu orain, komiki itxurako liburu honetan. Hau da, aipatu bi urte horietan txapeldun izandako Jose Angel Labari Ilundainen "Naroa" eta "Gure aita" lanak; 1999an bigarren saria eta 2000.ean hirugarrena eskuratu zuen Gorka Espinosa Urraren "Telefilme" eta "Azkena"; duela bi urte hirugarren suertatu arren iazkoan bigarren postua lortu zuen Imanol Larunbe Goñiren "Ilargiaren beste aldean" eta "Barkaiztegi eroa", eta 1999. urteko lehiaketan epaimahaiaren argitaratzeko gomendioa bere egin zuen Idoia Iturri Martureten "Oroit" lana. Komiki guztiñi gatzelerazko itzulpena gehitu zaie.

**ARRAZISMOA
NIRE ALABARI
AZALDUA**

Tahar Ben Jelloun
TXALAPARTA
87 orrialde
1.200 pezeta
48 libera

HAMAR URTETIK AUERRERAKO IRAKURLEENTZAT

Xabier Aranburu "Artzai" k euskaratua da Tahar Ben Jellounek arrazakeria gaitzat harturik idatzitako lan hau, "Arrazismoa nire alabari azalduta". Frantziako Estatuan irakasle gisa lanean ari den jatorri magrebiarreko idazlea dugu Tahar Ben Jelloun. Txalaparta argitaletxeak kaleratutako liburu honetan, goseak behartuta, halabeharrez sorlekua utzi eta beste herrialde aberatsago batzuetara lan bila doazen etorkinek lurralde horietan jasan behar izaten dituzten portaerak eta horiek beraianengan dituzten ondorioak azaltzen ditu, bere hamar urteko alabak egindako galderei erantzunez. Arrazismoaren jokatibidea nahikoa hedaturik dagoelako nonahi, hezkuntzaren garrantziaz jabeturik, haurrak eta gurasoak hezi nahian idatzi du Tahar Ben Jellounek kolore guztien eta elkarrenganako errespetuaren aldarri bizia den lan hau.

K A L I T A T E A

**Produkturik
onenak,
MultiOpticasen**

Aukerarik
zabalena
bettaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
bettaurrekoetan.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

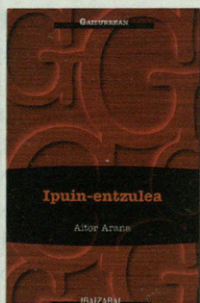
LIBURUAK

JULENE AZPEITIA 12-13. IPUIN LEHIAKETAK
Batzuen artean
ZUMAIKO UDALA
127 orrialde

JULENE AZPEITIA LEHIAKETAKO AZKEN IRABAZLEAK
Hamairu urte badira jada Zumaiko Udalak Julene Azpeitia deitu ipuin lehiaketa antolatzen hasi zela. Eta oraingoan, udal horrek hamabigarren eta hamairugarren edizioetan irabazle suertatu zirenen ipuinak jasotzen dituen liburua kaleratu du. Hau da, 1999. urteari dagokionean, lehen saria eskuratu zuen Joseba Ossaren "Arrantzalearen mendeku, mendekuaren lasaitu" ipuina; bigarren saria bereganatu zuen Xabier Aldayren "Gezurra" eta zumaierren saria jaso zuen Imanol Azkueren "Futbola, telebista eta auto beltzak". 2000. urtean, berriz, Pedro Alberdik eskuratu zuen lehen saria, "Gabriel Aresti Eibarren" ipuinarekin, eta Fernando Morillok bigarrena, "Orion" lanarekin. Eta zumaierren saria beste behin Imanol Azkuek bereganatu zuen, kasu honetan "Nik gutxi-gutxi" izenburua zeukan ipuinarekin.

IPUIN-ENTZULEA
Aitor Arana
IBAZABAL
139 orrialde
1.450 pezeta
58 libera

MUNDUKO IPUIN ONENA ENTZUN NAHI ZUEN GIZONA
Ibazabal argitaletxearen eskutik plazaratu du Aitor Aranak "Ipuin-entzulea" leleberria, non kontatzen zaigun idazle ospetsu bati gertatzen zaion ezbeharrak. Gazteek bere literatura asko atsegin dutela-eta, pozik dabil gure idazle hori, halako batean miresle bitxi samar bat agertzen zaion artean. Miresle hori, adinean sartutako gizona da, eta oso aberatsa gainera. Bizitzan nahi duena egiten ohituta dago, eta oraingoan idazle bat berarentzat bakarrik sortzen aritzea nahi du. Munduko ipuinik onena entzutea nahi luke, eta Itziarrek idatzitakoak izugarri gustatzen zaizkionez, hura bahitu eta munduko ipuinik onena kontatu artean bere etxean gordeta edukitzea baino ez zaio bururatu. Idazlea laster ohartuko da gizon ero horri kontatzen dizkion ipuinetan agertuko zaiola heriotzera edo askatasunera eramango duen bidea.

MUSU LAPURRA
Xabier Etxaniz Erle/
Jokin Mitxelena
AIZKORRI
35 orrialde
695 pezeta
27 libera

GURASO BATEK ISILEAN GORDETAKO KONTUTXOAK
Hamaika kontu gorde ohi dituzte isilean gurasoek. Gehiegix, askotan. Izan ere, zenbait kontu ezkutuan gordetzea konprenitzekoa den arren, esate baterako beren seme-alabak ez kezkatzea baldin badute helburu, maiz haur horiek poz-pozik jarriko zituen sentimenduak ere aitortu gabe gelditzen dira, eta hori beste upel bateko sagardoa da. Xabier Etxaniz Erlek idatzi eta Jokin Mitxelenak ilustratu duen "Musu lapurra" liburuak azken hauetaz dihardu. Bertan, aita batek banan-banan azaltzen dizkio bere alabari zenbait jende zoriontsu egiten dituen gorabeherak. Gero, beren arteko harremanari lotu, eta bera noiz sentitzen den ondo agertzen dio: haurra pozik dagoela somatzerakoan, elkarrekin kaleetan barrena gora eta behera ibiltzean... Azkenean, ordea, aita erabat zoriontsu egiten duen unea aitortzen dio.

DISKOA

AURTENGO GORAKADA, 5
Batzuen artean
GOR
8 kanta
850 pezeta
34 libera

BEDERATZI TALDE, GOR-EN AURTENGO GORAKADAN

Hamar urte bete ditu jada Iruñeko Gor diskoetxeak. Hamar urte daramatza, beraz, euskal rocka bultzatzen, eta hoberena dena, dagoeneko 100 disko kaleratu ditu. Eta hori guztia ospatzera dator Gor-ek plazaratutako azkenak, hau da, "Aurtengo Gorakada, 5" diskoak eta gehitu dion CD ROM-ak. Diskoan, Skalariaken "Eguzkitan edan", Ken-7ren "Zenbat min", Txapelpunken "Ese soy yo",

Su ta Gar-en "Eromena", Cuervo de Chivo-ren "Pánico Rodríguez", Buitraker-en "F.M.I.", Mad Bomber-en "Patxi (Kabernikola mix)" eta Hemendik at!-en "Bandera, untzi eta kalaberaz" kantuak jasota daude. Bigarrenetan, berriz, hau da, ikus-entzunezko formatuan, Berri Txarrak taldeak zuzenean eskainitako "Betiko leloaren betiko leloa" kantuen bideoa agertzen da.

GETXO, irailak 9

Puenting

70 metrotako garaieratik jauzi egiteko aukera izango dute ekintza honetan parte hartzen dutenek. Bi jauzitako saioa izango da eta 3.000 pezeta ordaindu beharko dira. Izena emateko 94 491 08 00ra deitu.

El hombre
que confundió a su mujer
con un sombrero

taldea / grupo:
TXALO PRODUKZIOA

ZIZURKIL, irailak 7

Antzerkia

Elbarrena auzoko jaietan Hortzmuga taldeak "Rekolore" izeneko kale antzerki saioa eskainiko du. Hankaluzeak, banderak eta argiak dira protagonista helduei zuzenduriko lan honetan. Elbarrenako kaleak 19:30

HONDARRABIA, irailak 8

Alardea

Guadalupeko Andra Mariaren alardea izango da egun osoan zehar. 1639. urtean tropa frantsesen aurka izandako gudaren garaipena ospatzen da egun honetan.

BAIONA, irailaren 8a arte

Erakusketa

Kantagintzaren hainbat arlo joratzen duen "Kantuketan" erakusketa ikusteko parada dago Euskal Herriko ohituren museoa. Euskal Museoa

BILBO, irailak 12

Opera

"Samson et Dalila" izena daraman obra ikusteko aukera izango dute opera zaletuek. Euskalduna Jauregiko auditoriuma 20:00

ZUMARRAGA, irailak 8

Kontzertua

Antiguako Musikalaren barruan Quinteto de Jazz Clásico taldearen emanaldia izango da. 1990 urtetik iraileko larunbat guztietan ospatzen da ziklo hau. Antiguako ermita 19:30

GATZAGA, irailak 8

Bertsolariak

Herriko jaiak, Andramaixak, direla-eta Sebastian Lizaso eta Andoni Egaparen eskutik bertso saioa izango da. Dorleta 13:30

MIARRITZE, irailak 12

Dantza

"Parfums flamenco" flamenko garaikideko emanaldia antolatatu du Blafritz Culturek Maitialdiaren barruan. Gare du Midi

IRUÑEA

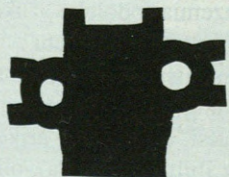
Ikastaroa

Zabalik dago Nafarroako Antzerki Eskolan interpretazio ikastaroetan izena emateko epea. San Agustin kalea 5 9:00-14:00

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Landareen mentatze eta txertatze lanak egiteko uda garaia da sasoirik aproposena, iraileko ilbeheran egiten bada hobe. Antzina lan hauek negu aldean egiten ziren.

MENTUA EZTITUZ

Garai batean txertatze, mentatze, eztitze edo enpeltatze lanak, ia denak, negu-neguan soilik egiten ziren. Gaur egun, aldiz, etxerako adina edo landare gutxi bereziren bat lortu nahian dabilzanak bakarrik erabiltzen dute neguko txertoa.

Txertoa, udakoa da orain zabaldua. Abiadura handiko trenean dihoan geurea bezalako gizarte aurreratu eta modernoari dagokion eran errazagoa, azkarragoa eta batez ere merkeagoa da udako txerto hau. Udan, beroak eta ur eskasiak eragindako izerdi urritzearen ondorioz udaberriko haize punttua utzi eta hazkundera moteldu egiten dute lan-

dareek. Motelaldi hau da txertaketarako aproposa.

Apropos horretara jartzen bazara,

iraileko ilbehera hau baliatu ezazu. Mentu-oinari azalean ebaki bat egin, txertatu nahi diogun barietatearen begi bat zauri horretan sartu eta ondo itsatsi dadin zaurian haizea sartzea eragotziko duen zerbaitekin estali. Aurretik txerto-edo mentu- oina eta honi erantsi beharreko landare barietatearen mentua ere aukeratuta izan behar. Udareondo edo makatza irasagarrondoari edo udare basatiari, mizpirondoa elorri zuriari, sagarrondoa sagarrondo-makatz edo basatiari, aranondoa okaranari edo elorri beltzari, melokotoia eta brinoia muxikari ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Emakumezkoak bularreko eta genitaletako gaitzekin sentsibilizatuagoak dauden arren, gaitz kardiobaskularrak dira lehen heriotz arrazoia. Erremedioa bizimodu kardio osasuntsua da.

BIHOTZ OSASUNTSUA

Patologia kardiobaskularrak osatzen du aurreneko heriotza arrazoia emakumeen artean ere, beti aipatzen diren bularreko edo genitaletako tumore gaiztoen aurretik, Angeles Alonso Madrileko Puerta de Hierro ospitaleko kardiologoak adierazitako datuen arabera. Hala ere, emakumeak oro har askoz ere sentsibilizatuagoak egon ohi dira tumore gaizto horien prebentzio eta diagnostiko goiztiarrarekin, patologia kardiobaskularrari aurre egiteko egin beharrekoarekin baino.

"Bihotz osasuntsua: zure esku dago" izeneko kanpainaren aurkezpenean, Alonsok esan zuen arrisku faktoreak berberak direla emakumezkoetan eta gizonezkoetan (tabakismoa, kolesterolaren gorakada,

diabetesa eta hipertentsio arteriala, nagusienak aipatzeagatik), baina badirela berezitasunak gaitz horien prebalentzian eta agerpen adinean sexu batetik bestera.

Eta erremedioa ondo erraza da: bizimodu kardio osasuntsua. Nola egiten da hori? Jan neurri orekatua, eta bertan koipeak baztertu, ariketa fisikoa egin modu erregularrean, tabakoari agur esan, eta familiako gainerako kideek ere gauza bera egin dezatela, eta aldizka-aldizka kolesterola, gluzemia (odoleko azukrea) eta tentsioa neurtu edo kontrolatu.

Bihotza osasuntsu eta sasoiaren mantentzeko aholkuak, berriz, hauek dira: pisu idealari eutsi, eguneroko ariketak egin (orduerdiz ibiltzea aski da), olibaolioaren kontsumoa gehitu, gatzarena gutxitu, eta jaki industrialen ordeztan plantxan erretakoak edo egositakoak jan ●

◆ JABIER AGIRRE

Nafarroako Eki-Erdialdea.

Nafarroako erdigune espiritualala

Aurreko atalean
naturak benetako
harresiak sor
ditzakeela ikusi
genuen, baina
oraingoan gizakiak
berak sortutakoetan
oinarrituko gara,
gotorleku, gaztelu
eta defentsarako
prestatutako
monasterioetan,
hain zuzen.
Horrela, mendi
puntan kokatutako
herri tipikoak
bisitatuko ditugu,
Kaseda eta
Galipentzu kasu,

■ Galipentzu zaharra gotorleku-herri tipikoaren adibidea da.

■ Leireko monasterioa izen bereko mendizerran kokatzen da.

baita Nafarroako
patroiaren jaiotetxe eta
gaztelua ere, eta
Erresuma Zaharreko
errege-erreginak
hilobiraturik dauden
Leireko monasterioaz
ere gozatuko dugu,
hau guztia herrialde
honetako herririk
interesgarrienetakoa
den Zangoza inguruan.

LEIRE MENDIZERRA IGOTZEN ARI GARELA,

haizkiz, haitzez eta zuhaitzez txikiz osatutako inguru eder honetaz gozatzen hasiko gara. Azkenik, 4,5 kilometro igo ostean Leireko San Salvador monasterioaren osotasun zabala gure begiradapean daukagu. Zalantzarik gabeko interes artistikoaz gain, bertan, ez dezagun ahaz, Nafarroako lehenbiziko Errege-erreginen gorpuzkinak gordetzen dituzte.

Errepide orokorrean berriz, ezkerrean Esa herria daukagu, eta pixka bat aurrerago herriaren izena daraman (nahiz eta ia osorik Aragoi egon) urtegi luzea. Luzerari 11 kilometro eta zabalerari kilometro bat inguru izateak oso egokia bihurtzen du bela, windsurfina, ur-eskia edota ur-motorean ibiltzeko.

Esara itzuli eta bertan ezkerrean eginez, Zangozarantz abiatuko gara. Hara iritsi aurretik, Esatik bost kilometrora ezkerrean hartuta, Xabierko gaztelua topatuko dugu, Nafarroako patroiz eta misiolarien zaindaria den San Frantzisko Xabierkoaren jaiotetxe eta Xabierraldien helmuga.

Laborantza lurak nagusi diren lautada bat zeharkatuz, 8 kilometrora Zangozako erdialdean sartuko gara. Berau Santiago Bideko atsedenera garrantzitsu izateak eta mugan kokatua egoteak hiriarren garapean eragina izan dute, ondare historiko-artistiko aberatsa sortuz.

ERDI AROKO GOTORLEKU-HERRIAK

Zangozako Turismo Bulegotik zuzen eta zezen plaza inguratuz Sos del Rey Catolicorako bidea hartuko dugu. Onsella ibaia gurutzatzean aldez, eskumara joko dugu, Zarrakastelura.

Laborantza lurren artean doan bide estuago batetik goaz, eta

hortik aurrera Casedarako seinaleak jarraituko ditugu. Hau azken bidegurutzetik 9 bat kilometrora aurkituko dugu. Pare bat gehiago eta Casedako erdigunean sartuko gara. Hurrengo herriak bezalaxe, hau ere mendixka baten maldan gora eraikia dago, ibaiaren meandro batean. Ondorioz, bere kaleak estu eta irregularrak dira.

Casedako zubi luze eta dotorea zeharkatu eta ezkerrean eginez, pare bat kilometrora urrunean Galipentzu ikusten hasiko gara. Gure helmuga herri zaharra da, beraz ez nahastu. Herri berria lehenago geratzen da. Galipentzu zaharra izateaz gain, izenak dioen moduan, herrixoa lasai eta atsegina da, eta elizaldetik lautada zabaleran ikuspegi ederrak daude. XII. eta XV. mendeko San Salvador parrokiak berriz, antzinako kriptaren erromanikoa gordetzen du. San Pedro parrokiak ere merezi du bisitatzea.

Errepide bera jarraituz, Tafallarako norabidean, han urrunean Gerindako Parke Eolikorako ikusiko dugu. Izan ere, lautada honetan haizea da errege. Gure hurrengo geldialdia, pare bat kilometrora, Eslaba izan daiteke, edota bestela lau zapabost kilometrora dugun Lerga. Biak lehorreko laborantzaz (zerealak, mahastiak) eta ardo-ekoizpenaz arduratzen diren nekazal herrixoa lasaiak dira. Lergan gainera, Lehen eta bigarren mendeko hilari erromatarak daude.

■ Esako urtegiaren zati handiena Aragoi dago, baina Nafarroan du jatorria.

ZANGOZA

Herrialdea: Nafarroa

Irurñeara: 45 km.

Altitudea: 404 m.

Biztanleak: 4.553

Euskaldunak: %4

Azalera: 70 km²

Dentsitatea: 66 bizt./km²

Jaiak:

Errege Eguna (urtamila 6)

San Sebastian (urtamila 20)

San Sebastian Jaiak (irailak 11-17)

■ Casedako zubiaren inguruan ilunabar politak gozatzeko parada izan dezakegu.

Aragoiko mugaren ondoan egoteak eta bereziki Santiago Bidean atsedentleku garrantzitsu izateak Zangoza merinda-deburu izateraino (XIII. mendean) garatzea ekarri zuen. Gaur ikus dezakeguna garrantzi historiko horren ondarea da: tenplu erlijioso eta eraikin zibil ederrez josita ageri zaigun Erdi Aroko hiria.

IKUSTEKOAK

Zangozak Iruñetik datorren bisitariari ongi etorria emateko Aragoi ibaia, zeharkatu behar duen zubi metalikoa eta atzean Santa Maria La real eliza monumentala agertzen dizkio; hiriaren edertasunaz ohartzen has dadin.

Eliza erromanikoa XII-XIV. mendeen artean eraiki zen, eta bere elementurik ikusgarrien artean dorre oktagonala eta barruko Rocamador-eko Andra Mariaren irudi gotiko eta ekisaindu prozesional handia azpimarratuko ditugu; baina batez ere, ziurrenik Erdi Aroko lanik zailenetakoa izango zen itzelezko ataldea (XII. mendea), eskulturrez gainezka dagoen harrizko erretablea izugarria.

Kale Nagusiari jarraikiz, segituan Anues (XV.eko gotikoa) eta Iñiguez Abarka (XVII. mendeko Berpizkundekoa) jauregiak pasatuko ditugu; kalearen bestaldean arkupedun udaletxea, eta laster, berriz ere eskuinaldean eta bata bestearen kontra, Sebastianen (XV.eko gotiko berantiarra, Enrique Labrit azken Biana-ko Printzearen jaiotetxea) eta Paris Iñiguez Abarkatarren (XVI. mendeko Berpizkundekoa) jauregiak.

Amaieran, Foruen Plazan Asisko San Frantzisko komentu gotikoa ageri zaigu, 1266ko elizaren ostean eraikia. Barruan Klaustroa eta Erdi Aroko hilarri diskoidal bilduma interesgarria ikus ditzakegu.

Bide beretik itzultzen hasi eta segituan eskuinera joz, laster Biana-ko Printzearen jauregi-gaztelu luzearekin topo egingo

■ Zangozako elizaren ataldea oso landua da.

dugu, XII. eta XIII. mendeetan Nafarroako errege-erreginen egoitza izandakoa. Gaur gorputz zentrala eta alboetako bi dorreak geratzen dira.

Bideak elizara itzuliko gaitu eta oraingoan Kale Nagusiaren eskuinalderantz zuzentzen den Alfontso Borrokalaria (geroago Enrike Labrit bihurtzen dena) kalea hartuko dugu, gainontzeko monumentuak honen inguruan antolatzen baitira.

Horrela, Ongai-Vallesantoro jauregi (Turismo Bulegoa) barrokoan elementu kolonialak eta batik bat zurez landutako hegala ikusgarria miretsiko ditugu. Bere aurrean Amadores kalea irteten da, Santiago eliza erromaniko-gotikoraino eramango gaituena, almenadun dorre eta atalde ikusgarriekin.

Borrokalaria kalea segituz, hurrengo plazatzon XIII. mendeko San Salvador eliza gotikoa ageri zaigu, eta hurrengo kale-ahoa Inñigez Medrano jauregia (XVI. mendea). Eskuinera joanez berriz, Karmengo Andra Mariaren komentua. Gotikoa, XIV. mendeko klaustro polita eta eliz dorreetako erlojuen museo bitxi bat gordezten ditu.

LEIREKO MONASTERIOA

Izen bereko mendizerran eta Esako urtegia ederki dominatuz, Leireko San Salvador monasterioa Nafarroako monumentu historiko-artistiko garrantzitsuenetakoa osatzen du.

Jatorriz Behe Erdi Arokoa, (lehen berria 842. urtekoa da), gorentasuna XI. eta XII. mendeetan lortu zuen Antso III. Nagusiak berreraiki, eta Erresuma Zaharreko erdigune espirituala bihurtu zenean. Nafar errege-erreginen mausoleoa ere bertan egoteak ospea handitzen lagundu zion.

Monumentu erromaniko handioso honetan (penintsulako iparraldeko lehena) bereziki azpimarratu beharreko elementuak ditugu: sarrerako hiru absideak, kriptak harrigarriak bere kapitela baxu eta itzelekin (denak ezberdinak), XII. mendeko "Porta Speciosa" atalde erromanikoa (aberastasun artistiko handiko eskultura-bilduma zabala tinpanoaren inguruan), eta eliza erromaniko-gotikoaren barrualdea (Leireko Andra Mariaren eta San Salvadorren tailuak eta Nafarroako errege-erreginen panteoia

erakusten ditu besteak beste).

Zabalik: Asteleheneretik larunbatera 10:15-14:00 eta 15:30-19:00 artean; igandetan 10:15-14:00 eta 16:00-19:00 artean. Sarrera helduentzat 225 pezeta; umeentzat 50 pezeta.

XABIERKO GAZTELUA

Aragoierikiko muga dominatzen duen mendiska batean, Xabierko San Frantsisko (1506) nafar zaindariaren jaiotetxe-gaztelua dago, urteroko martxoko Xabierraldien helmuga.

Jatorriz XI. mendeko talaia soila, geroago dorre eta gune berriak hartu zituen, eta 1952an berriztatua izan zen. Gazteluaren barruan jada, altxor bat baino gehiago topatuko dugu: ate eta harresien osteko Ate Nagusiaren armaria, Arma-Etxaldea, Kristo Sainduaren kapera (sainduaren heriotz-egunean odol-izerdia isuri

■ Xabierko gaztelua, Nafarroako patroien jaiotetxea izana.

omen zuen tailuarekin), Omenaldi-Dorrea (Sainduaren Gela eta San Migel kapera), Kaperauen Gela (Erligio eta gazteluaren historiaren inguruko gauzak erakusgai), Gazteluko Terraza, Gela Handia (sukalde-janleku-egongela), Pinakoteka erlijiosoa... Honi atxikirik basilika ere miretsi dezakegu. Zabalik: Asteartetik igande goizera 9:00-13:00 eta 16:00-19:00. Sarrera borondatezkoa da.

Informazio Praktikoa

ESA

Jatorduan:

Yamaguchi-2 Jatetxea- Xabierrako bidean.

El Jabali Jatetxea- Jakarako bidean, 48. km.

La Boya Jatetxea- Jakara bidea, 49. km.

Jan eta lo egiteko:

***Hostal El jabali- Jakarako bidean, 49. km.

☎ 948- 88 40 42. Log. bikoitza 4.900-5.500 pztz.

ZANGOZA

Turismo Bulegoa: Kale Nagusia 2. ☎ 948- 87 14

11.

Udaletxea: ☎ 948- 87 00 05.

Udaltzaingoa: ☎ 948- 43 00 04.

Gurutze Gorria: ☎ 948- 87 05 27.

Jatorduan:

Acuario Jatetxea- Santiago 9.

Bodega de Vinos Jatetxea- Santiago 21.

La Bodega Jatetxea- Kale Nagusia 57.

Jan eta lo egiteko:

**Hotel Yamaguchi- Xabierrera bidea. ☎ 948-

87 01 27. Logela bikoitza 9.400.

**Pensión Las Navas- Alfontso Borrokalaria 7.

☎ 948- 87 00 77. Logela bikoitza 5.000 pztz.

Lo egiteko:

Camping Cantolagua- Cantolagua bidea (ibai

ondoan). ☎ 948- 43 03 52.

LEIRE

Jan eta lo egiteko:

**Hotel Hospederia Leyre- Leireko Monasterioa.

☎ 948- 88 41 00. Logela bikoitza 7.000-8.500.

XABIER

Jan eta lo egiteko:

***Hotel Xabier- Santuaren Plaza. ☎ 948- 88 40

06. Log. bikoitza 7.900.

*Hotel El Mesón- Xabierrako Plaza. ☎ 948- 88

40 35. Logela bikoitza 6.000.

Denborapasak

Kike Amonarrizen
Umorea

HARRIKADA

Jesus Oliamendira joan zen. Biharamunean, egunsentian, tenplura itzuli zen, eta herri guztia etorri zitzaion. Jesus, eseririk, irakasten hasi zen.

Orduan, lege-maisu eta fari-seuek emakume bat, adulterioan harrapatua, ekarri zioten. Erdi-erdian ipiniz, esan zioten Jesusi:

- Maisu, emakume hau adulterioan ari zela harrapatu dute. Moisesek legean honelakoak harrika hiltzeko agindu zigun; zuk zer diozu?

Orduan, Jesus emakumearen aurrean jarri eta esaldi hau zuzendu zien han bildutakoei:

- Bekaturik egin ez duenak bota dezala lehen harria!

Erabateko isiltasuna zabaldu zen jende uholdearen artean. Bat-batean jendetzaren artetik, norbaitek, ertz zorrotzeko harri kozkor handi bat bota eta emakumearen aurpegian jo zuen. Adulterioan harrapatutako emakumea odoletan erori zen lurre-ra.

Jesus, gorputza oin puntetan jarrita, harria bota zuten lekura begiratu zuen, nor izan zen jakin nahian. Ikusi zuzenean, gogaitu-

MANIXTUA

**2A2PIAK
BATMAN**

Asteko Lokuzioa

HARRIKALDIA

Inoren burutazio xelebrea, seta gogorra eta eroxka

**IKUSIKO DUNK! HORREK, DAUKAN
HARRILDIAREKIN, GU DENOK EROTUKO GAITINK!**

PEDRADA, OCURRENCIA / PÊT DE STROMBOLI / TO HAVE A
MADCAP IDEA

rik, honela esan zuen, hasperen luzer baten ondoren:

- Ama! Batzutan pasa egiten zara!

KAKAHUETEAK

Autobusean, kakahueteak jaten ari den emakumea, aldameneari eseri zaion haurrari:

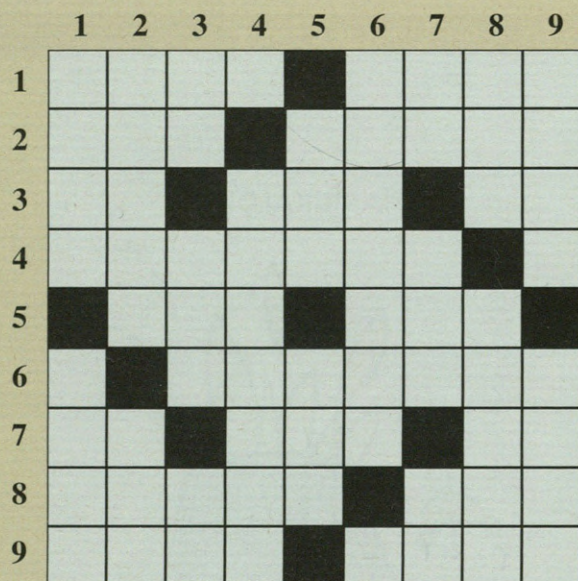
- Nahi al duzu kakahueterik?

- Ez! Gizendu egiten dute!

- Eta zuk nola dakizu kakahueteek gizendu egiten dutela? -galdetu dio emakumeak harriturik-.

- Kontxo! Ez al dituzu elefantek ikusten edo?

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

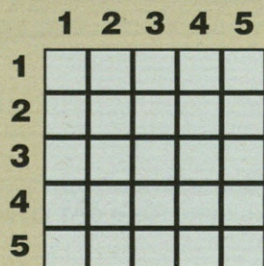
- 1.- Ez ahal. Larru. 2.- Edari alkoholdun.
Oparitua. 3.- Iridioa. Ikas eta Ari. Nork atzizkia.
4.- Miatu. Uranioa. 5.- Garoa, iratzea. Bete.
6.- Bokala. Antolatuta. 7.- Zaren hori. Sexu eme. Ukatzeko.
8.- Espartako esklaboa. Zintzoa.
9.- Txori mota. Moduak.

GOITIK BEHERA

- 1.- Gezurra ez dena. Salbu. 2.- Ukimendu. Oihu.
3.- Indioa. Areagotzeko partikula. ... egin, goitik ari.
4.- Nitrogenoa. Beldurtu. 5.- Alderdi karlista. Gabarra.
6.- Itzali. Bokala. 7.- Zamorako ibilgailuetan.
Maiz, sarri. Txakur. 8.- Emakume izena. Moztua.
9.- Aintzira. Pluralean, barazki mota.

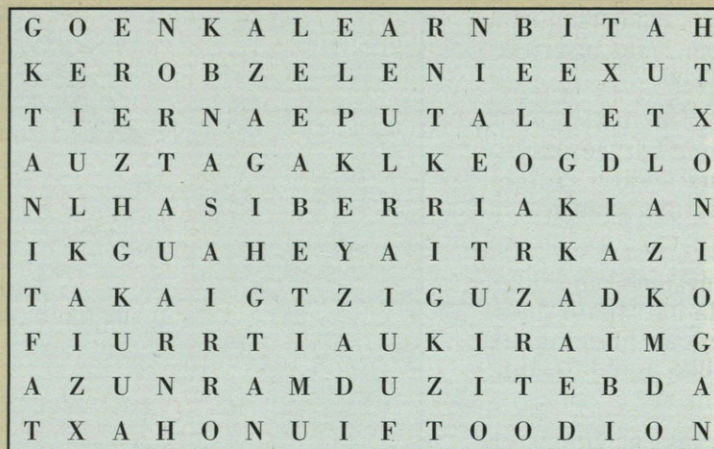
Ekar bosteko hori!

Ezker eskuin eta goitik behera,
zenbaki bakoitzean hitz bera
aterako zaizu

1. Ontziak gidatzeko tresnak.
2. Elaia. 3. Altzo. 4. Arabako
herria. 5. Arrantzaguneak.

Letra Zopa

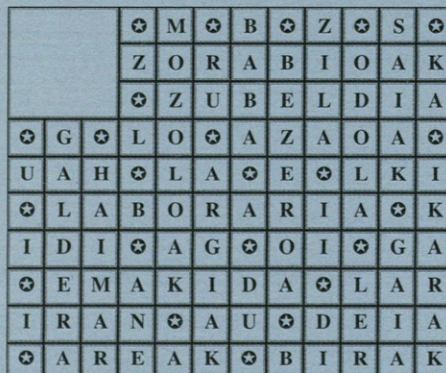
Aurki itzazu
letra zopa
honetan
ETBko 8
telesailaren
izenak.
Hitzak
ezker
eskuin,
goitik
behera
edo
diagonalean
azalduko
zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

MTYTSAHUARGIOLNA
AIKRAYKSIHWHJUKS
NBOGNIZPAUSORJAE
ISWIDKNKIRSFUGRO
LYZGARAGARDOASBE
OIKALNELENORITEI
KTS AODRAZUDALONG
AONKARAAROUNTEIR
XLKOADEBANISASGO
TARIZSENIPUAGDOZ

8ko txikian

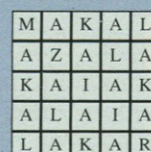
1. Alokairu. 2. Ararteko. 3. Txakurra. 4. Ziraunak. 5. Interesa. 6.
Asetasun. 7. Sustapen. 8. Zeneukan. 9. Lanabesa. 10. Zabalera.
11. Bataiatu. 12. Ariketak.

Hitz gurutzatuak

Ezker-eskuin: 1. Nola. Labe. 2. EKA. Lumak. 3. Ki. Iaz. II. 4.
Elorrio. A. 5. Ala. Fin. 6. H. Antenak. 7. Ag. Ter. Ba. 8. Gauza. Sai.
9. Ortu. Soro.

Goitik-behera: 1. Neke. Hago! 2. Okila. Gar. 3. La. Ola. Ut! 4. A.
Irantzu. 5. Lar. Tea. 6. Luzifer. S. 7. Am. Oin. So. 8. Bai. Nabar. 9.
Ekia. Kaio.

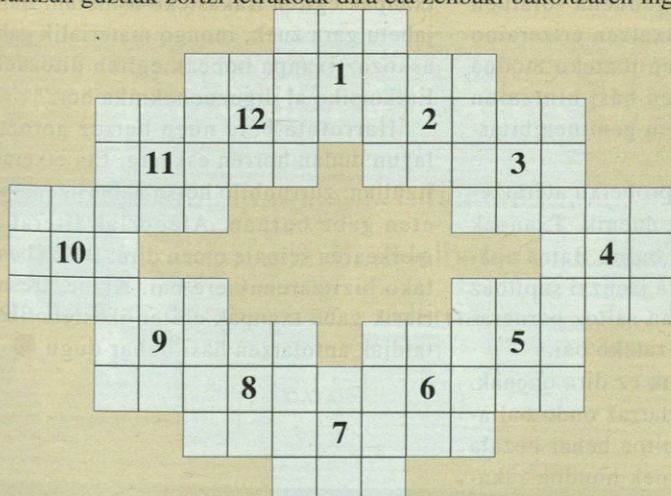
Hitzezidunak

		Hortaz	▼	Unitate	▼	Sustraiak	▼	Ipar-orratz	▼	Akatsa dutenak
		Gipuzkoa-ko herria		Burmuinak		Jainko egiptoarra		Gaixo		
		▶		▼		▼		▼		▼
		Detektagailuak	▶							
		Deitura								
Izena	▼	Hori zurbil	▶	▼		Zango atala	▶			
Leizea		Zenbaki bakoiti				Oxigenoa				
▶		▼				▼		Artsenikoa	▶	
								Adi ezak!		
Baiezta-tzeko	▶			Ba... baneuka	▶	Errep., gorotza	▶	▼	Tona	▶
Kez betea				Uso ar		Ikas eta Ari			Tratamendu mota	
▶				▼		Iodoa	▶	Beldur	▶	▼
						Sortu zintuena		Gizon izena		
Röntgen	▶	Eskaera	▶			▼		▼		
Mendiko atea		Ald., hektarea								
▶		▼			Musika tresna	▶				
					Kontso-nantea					
Jakinaraz-pena	▶				▼		Betekadak	▶		

Pertsonaia: Euskal txirrindularia

8ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Eraikuntza materiala
- 2.- Zinea egiten duena
- 3.- Barkazio
- 4.- Haurrentzako oheak
- 5.- Sortalde
- 6.- Fedea duena
- 7.- Txingurriak
- 8.- Intsektu mota
- 9.- Talka, kolpea
- 10.- Okela saltzeko denda
- 11.- Garondo
- 12.- Sustatzearen ondorio

JOSE IGNAZIO ANSORENA

TXANPA

U dak kontu eder asko ekartzen ditu, jasangaitz beste askorekin batera. Udan uretan ibiltzea, itsasoan edo ibaian, ume txiki baten antzera,

plisti-plasta, jostakin, urak gorputz osoa igurtzen didala sentituz; batzuetan, olatuak daudenean, astintzen nauela; bestee-tan olatuen aparrean buruz behera botatzea; edo, bare-bare dagoenean, uretan barrena sartzea eta hondoan, sakonean geldirik egotea: horixe dut nik atseginik handienetakoa.

Horregatik udan, ezinbestekorik ez badago, egunero joaten naiz hondartzara. Bi aldiz gehienetan, eguerdian eta iluntzean. Goizeko eta atsaldako lanak amaitzean, elastiko eta txankleta zaharrak jantzita, toalla hartuta, hantxe joaten da Ansorena putzura. Peru semea ere maiz biltzen zait ordu erdiko txangoan eta biok joaten gara askotan.

JOANDAKOAN, oso eguraldi txarreko eguna zen eta olatu politak zeuden. Kantauri itsasoko olatu txiki indartsuak, mozkoteak. Ez zuten altura handirik baina txanpak burutzeko ezinhobeak ziren. Eta haurrari txanpak nola burututu behar diren adierazten hasi nintzaion. Teknika bat baino gehiago izango dira noski. Ni, baina, gure haur garaietan, modu naturalean ikasi genuena -olatuen indar hori ondo aprobetxatzen ertzerraino arrapalada zirrarragarrian joateko modua teorizatzen eta xehetzen hasi nintzaion adibide praktikoak egiten genituen bitartean:

✓ Ez dago olaturik probetxu ateratzeko aukerarik ematen ez duenik. Txanpak egiteko ez dute guztiek balio. Baina aparrean kolpez sartzeko eta jacuzzi supitoaz gozatzeko, edo magalean saltoz barneratuta goruntza jaurtikia izateko bai.

✓ Olaturik handienak ez dira onenak. Batez ere, olatuaren indarraz ondo baliatzeko egin behar den saltoa behar bezala burutu nahi badugu, oinek hondo saketzea komeni delako.

✓ Puntu egokian egin behar da saltoa. Olatua justu-justu lehertzeko zorian dagoenean, txanpariak, haren sabelean sartuta, salto egin behar du aurrerantz. Honek esan nahi du, besteak beste, olatu batzuk pasatzen utzi behar direla, alferrikakoa delako momentu desegokian hartzen saiatzea.

✓ Salto egiten den momentuan, arnas-keta sakon handia egin behar da eta, gorputza tente oso, era egokian jarri, luze eta burua besoen artean sartuta.

✓ Ondo begiratu behar da momentu horretantxe aurretik oztoporik dagoen, istripurik sor ez dadin.

Hau guztia adierazten ari nintzaion gure Peruri. Konprenituko duzue noski nire seme-alaba guztiek zergatik dioten aho batez plastamari nagusia naizela. Ohi bezala, gazteriak arrazoi. Baina aitzak ere berea beste kontu batean: txanpak horrela eginda, lastertasun handiz, ertzerraino iristen da, tripaz hondo ukitzeraino.

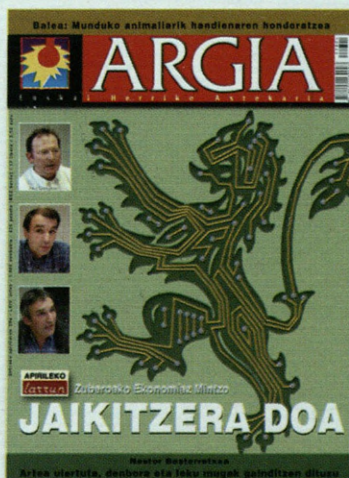
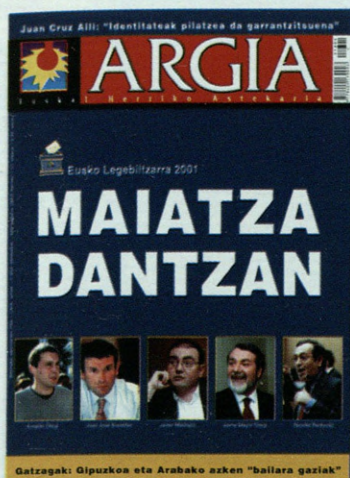
HORRETAN ARI GINELA, gundik gertu samar -apenas zegoen jenderik hondartzan eta uretan gutxiago- bi mutil koskor eta haien osaba gaztea antzeko lanean ari ziren. Hirurak neoprenozko jantzi akuatikoak eta txanpetarako bereziki saltzen diren ohola plastikozko garestiak eskuetan. Halako batean gaztea hurbildu zitzaigun -beste biak atzerago- eta apalki galdetu zigun:

-Barkatu. Ni ere hilobekin etorri naiz txanpak egiten irakasteko asmotan. Baina jabetu gara zuek, inongo materialik gabe, askozaz txanpa hobeak egiten dituzuela. Erakutsiko al diguzue teknika hori?

Harrotuta bete nuen harrez geroztik lagun dudan horren eskaera. Eta etxerako itzulian, zurrumbilo hotsa nabaritzen nuen eten gabe buruan. Alegoriak literatura merkearen seinale omen dira. Baina benetakako bizitzarenak ere bai. Aizue, tresneriarik gabe txanpak egiten ikasteko ikastaldiak antolatzen hasi behar dugu ●

“Ez dago olaturik probetxu ateratzeko aukerarik ematen ez duenik. Txanpak egiteko ez dute guztiek balio. Baina aparrean kolpez sartzeko eta jacuzzi supitoaz gozatzeko, edo magalean saltoz barneratuta goruntza jaurtikia izateko bai”

Astero Euskaraz Bizitzeko

Ezagutu ARGIA hilabetez doan

Konpromisoaren koloreak ditugu

Izena 1. deitura 2. deitura
 N.A./I.F.K. Helbidea
 Posta Kodea Herria Telefonoa

DATA:

SINADURA:

© 943 37 15 45 • e-posta: harpide@argia.com

HELBIDEA: ARGIA • Harpidetza Saila • 142 Posta Kutxa • 20160 Lasarte-Oria (Gipuzkoa) • www.argia.com

**Bitarteko guztiak
zurekin egoteko.**

Honaino iritsi gara.

Hedabide talde handi bat

izatea lortu dugu.

Horrenbestez, zauden lekuan zaudela

eta nahi dituzun bitartekoak erabiliz,

gu beti zurekin.

Euskal Irrati Telebista.

• ETB 1 • ETB 2 • ETB sat • Canal Vasco
Euskadi Irratia • Radio Euskadi
Radio Vitoria • Euskadi Gaztea
• eitb.com

TELEBISTA

INTERNET

IRRATIA

eitb
euskal irratia telebista